

Avaliku teabe seaduse ja keeleseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus ja seaduse eesmärk

1.1. Sisukokkuvõte

1.1.1. Avaliku teabe seaduse muutmine

Avaliku teabe seaduse (AvTS) muutmisega täpsustatakse Eesti teabevärava regulatsiooni, sh isikustatud teabe osas, ning luuakse andmenõusoleku ja volituste haldamise andmekogu, mis koosneb kahest eraldi andmestikust: andmenõusoleku andmestikust ja volituste haldamise andmestikust. Andmenõusoleku puhul saab inimene anda, vaadata ja tagasi võtta oma nõusolekuid ühes kohas. Volituste haldamise süsteemis on ettevõtjal võimalik anda, muuta ja tagasi võtta oma volitusi.

Eesti teabevärava definitsiooni ja sisu täiendatakse selle ajakohastamise eesmärgil, et Eesti teabevärava roll ühtse kontaktpunktina oleks õiguslikult selgemini kehtestatud olenemata selle tehnilisest lahendusest. Sellest tulenevalt võib Eesti teabevärv olla ka muus vormis kui veebileht (näiteks mobiilirakendusena). Lisaks täiendatakse kehtivat AvTS-i regulatsiooni nii, et see annaks üheselt mõistetava aluse isikustatud teabe kuvamiseks ning erinevate esitluskihtide reguleerimiseks Eesti teabeväravas. Eesmärk on luua õigusselgust, muu hulgas pakkumaks ja arendamaks sündmusteenuseid, et muuta otseste avalike e-teenuste kasutamine inimestele mugavamaks, kiiremaks ja kättesaadavamaks.

Andmenõusolekusüsteem ja volituste haldamise süsteem on kesksed süsteemid, mis tagavad haldusorgani ülesande täitmise ja teenuse osutamise ning inimese õiguste realiseerimise ühtsete reeglite alusel. Esiteks luuakse eelnõuga õiguslik alus andmeedastuseks nõusoleku andmise süsteemi (*andmenõusolekusüsteem*) ja volituste haldamise süsteemi kasutuselevõtuks ja teiseks volitatakse Vabariigi Valitsust asutama asjakohast andmekogu. Loodav andmekogu aitab kaasa riigi infosüsteemi läbipaistvusele ning toetab kvaliteetsete e-teenuste osutamist. Kesksete süsteemide kasutamine on riigile tervikuna soodsam võrreldes sellega, kui iga asutus arendaks oma süsteemide juurde vastavad lahendused ise. Lahenduste puhul, mida vajavad mitmed erinevad asutused, on keskse lahenduse loomine ebavajalikku dubleerimist välistav meede. Andmevahetuse tõhustamine läbi andmenõusolekusüsteemi keskse, standardse, skaleeruva ja majanduslikult vähekoormava lahenduse abil elavdab andmemajandust, soodustades inimestele mõeldud innovaatiliste lahenduste loomist erasektoris. Läbi volituste haldamise süsteemi vähendatakse ettevõtjate halduskoormust ja bürokraatiat ning tagatakse kiirem, lihtsam ja mugavam lahendus volituste haldamisel. Volituste haldamise osas luuakse õiguslik alus volituste haldamiseks keskselt ainult Eesti Teabeväravas. Volituste haldussüsteemi õigusmuudatus ei anna õiguslikku alust teistele valdkondlikele täna eksisteerivatele volituste haldamise süsteemidele.

1.1.2. Keeleseaduse muutmine

Keeleseaduse (KeeleS) muutmise peamine eesmärk on luua õiguslik alus tõlkeandmekogu Tõlkevärv asutamiseks. Eelnõu ja selle alusel kehtestatava rakendusaktiga luuakse võimalus eelkõige riigiasutustele, aga nende tellitud tõlgete kaudu ka tõlkeettevõtjatele tõlkeprojektide keskse haldus- ja tõlkekeskkonna kasutamiseks. Tõlkevärv võimaldab ametnikel tõlketöid tellida ja vastu võtta, tõlkekorraldajal tõlketöövooge juhtida ning tõlkijatel ja toimetajatel tõlketöid teha. Tõlkevärv muutub 2027. aasta alguses kasutatavaks kõigile.

Keskse tõlkekeskkonna loomise vajadus on tingitud olukorrast, kus riigiasutuste tõlkimisvajadus kasvab iga aastaga aina enam ja tekitab avalikule sektorile suuremaid kulutusi. Praegu kasutavad avaliku sektori organisatsioonid samadel eesmärkidel erinevaid tõlketehnoloogilisi vahendeid, mis põhjustab dubleerimist ja topelt kulu. Praegu puuduvad keskne tõlkemälu ja masintõlkevahendid, mis võimaldaksid tagada tõlgete ühtluse ja kvaliteedi ning vähendada tõlkimisele kuluvat aega ja raha.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja AvTS § 32¹ osa on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi (edaspidi JDM) digiriigi osakonna sündmusteenuste programmijuht Ingrid Kuusik (5550 2373, ingrid.kuusik@justdigi.ee), sama osakonna IT-õiguse talituse IT-õiguse nõunik Helena Lepper ([teenistusest](#) lahkunud) ja sama talituse juhataja Stina Avvo (639 7659, stina.avvo@justdigi.ee) ning Riigi Infosüsteemi Ameti (edaspidi RIA) õigusosakonna juhataja Silver Lusti ([teenistusest](#) lahkunud, juristid@ria.ee).

AvTS-i andmenõusolekusüsteemi puudutava eelnõu osa on koostanud JDM-i digiriigi osakonna IT-õiguse talituse juhataja Stina Avvo (639 7659, stina.avvo@mkm.ee), sama osakonna IT-õiguse talituse IT-õiguse nõunik Helena Lepper ([teenistusest](#) lahkunud), AI ja andmete talituse andmete taaskasutuse programmijuht Regiina Sepp (5448 0013, regiina.sepp@justdigi.ee) ja RIA õigusosakonna juhataja Silver Lusti ([teenistusest](#) lahkunud, juristid@ria.ee).

Volituste haldamise süsteemi puudutava eelnõu osa on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi MKM) digimajanduse osakonna ettevõtja digivärava jurist Triin Tõnisson (715 3408, triin.tonisson@mkm.ee) ja RIA õigusosakonna juhataja Silver Lusti ([teenistusest](#) lahkunud, juristid@ria.ee).

Eelnõu ja seletuskirja KeeleS-i puudutava osa on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM) õigus- ja personaliosakonna õigusnõunik Mattias Suumann (735 0576, mattias.suumann@hm.ee). HTM-ist osales eelnõu ja seletuskirja ettevalmistamises ka õigus- ja personaliosakonna õigusnõunik Margit Kiin (735 0199, margit.kiin@hm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud JDM-i õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@justdigi.ee).

1.3. Märkused

JDM-i valitsemisalas on Vabariigi Valitsuse seaduse (VVS) § 59 lg 1 alusel digiühiskonna poliitika kavandamine ja elluviimise koordineerimine, avalike e-teenuste arendamise koordineerimine ja nende ühtse platvormi arendamine, riigi infosüsteemide, sealhulgas andmepoliitika kujundamine ja koordineerimine ning ministeeriumi pädevuse kohane

õigusloome. MKM-i valitsemisalas on VVS § 63 lg 1 kohaselt ettevõtjatele teenuste arendamine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine. HTM-i valitsemisala on VVS § 58 lg 1 kohaselt keelepoliitika kavandamine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.

Eelnõuga muudetakse AvTS-i 2025. aasta 6. juulil jõustunud redaktsiooni (RT I, 05.07.2025, 2) ning KeeleS-i 2025. aasta 1. aprillil jõustunud redaktsiooni (RT I, 30.01.2025, 3).

Kõnesoleva eelnõu eri osad on seotud ühte eelnõusse tulenevalt menetlusökonoomia põhimõttest.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu poolthääle enamust.

1.3.1. Eesti teabevärava muudatuste osa (AvTS § 32¹)

Eelnõu väljatöötamisel arvestati asjakohases ulatuses MKM-i tellitud õigusanalüüsi „Avalike teenuste osutamisega seotud valdkonnaülese õigusliku kontseptsiooni kujundamine“¹ tulemusel valminud töös esitatud ettepanekutega.

Mobiilirakenduse kontrollpäringuga isikusamasuse kontrollimise aspektist on eelnõu seotud isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega² (ITDS-i eelnõu). See muudatus jõustus 06.07.2025.³

Riikliku postkasti teemal on eelnõu seotud keskse teabe edastuse ja dokumentide kättetoimetamise tõhustamise lahenduse väljatöötamise kavatsusega⁴.

Lähtudes värskest isikuandmete kaitse üldmääruse⁵ (IKÜM) tõlgendusest, soovitakse täiendusega luua selgem õiguslik alus isikustatud teabe töötlemiseks RIA poolt. Sellest tulenevalt on eelnõu kaudselt seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega andmesubjekti IKÜM-ist tulenevate õiguste efektiivsema kasutamise kaudu.

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2025-2027⁶ punktiga „Arendame riigiäpis ja Eesti teabeväravas välja töölaua, kus inimene näeb oma taotluste etappi ning millised sammud tuleb veel läbida. Eelnevalt lihtsustame protsesse endid”.

1.3.2. Andmenõusoleku ja volituste haldamise süsteemi andmekogu loomise osa (AvTS 5¹. peatüki täiendamine §-ga 43¹⁰)

Eelnõu koostamisel arvestati ka asjakohases ulatuses:

¹ Õigusanalüüs „Avalike teenuste osutamisega seotud valdkonnaülese õigusliku kontseptsiooni kujundamine“. <https://mkm.ee/sites/default/files/documents/2023-03/S%C3%BCndmusteenuste%20anal%C3%BC%C3%BCsi%20l%C3%B5ppraport.pdf>.

² Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/078b456e-2d57-44bf-8c1e-4b2c5194240d#VCC6mDIN>.

³ Isikut tõendavate dokumentide seadus - RT I, 26.06.2025, 1. ITDS § 18¹ lg 1¹.

⁴ Keskse teabe edastuse ja dokumentide kättetoimetamise tõhustamise lahenduse väljatöötamise kavatsus. <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/5764c413-0d34-499d-a3aa-e532e808f484>

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 04.05.2016, lk 1–88). [Määrus - 2016/679 - ET - GDPR - EUR-Lex](#)

⁶ [Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm | Eesti Vabariigi Valitsus](#)

- 1) MKM-i tellitud „Nõusolekusüsteemi analüüsis“ sisaldunud ettepanekutega⁷;
- 2) RIA tellitud „Pääsuhalduste analüüsis“ sisaldunud ettepanekutega⁸.

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2025-2027⁹ punktiga „Andmete ühekordse esitamise tagamiseks loome andmeedastuse nõusolekule selge õigusliku aluse ning muudame riigi infosüsteemides paikneva juriidilise isiku teabe keskselt kasutatavaks e-äriregistrist“. Selle punkti täitmist toetab andmenõusoleku regulatsioon käesolevas eelnõus. Volituste haldamise süsteemi osas on eelnõu seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2025-2027¹⁰ punktiga „Jätkame ettevõtjateenuste lihtsustamist ja koondamist ühte keskkonda. Keskseks teenuste portaaliks muutub riigiportaal ja riigiäpp eesti.ee. Ühtlustame teenuseid üle kõikide asutuste, et väheneks ettevõtjate halduskoormus avaliku sektori kohustuste täitmisel ja teenuste kasutamisel“.

Arengukavast „Eesti digiühiskond 2030“¹¹ nähtub, et üheks eesmärgiks inimkeskse digiriigi kujundamisel on luua isikutele võimalus tehnilise lahenduse abil otsustada, kes, mis eesmärkidel ja tingimustel saab nende jagatavaid andmeid kasutada.¹² Seda eesmärki aitab saavutada üleriigilise andmenõusolekusüsteemi kasutuselevõtt.¹³ Andmenõusolekusüsteemi on arengukavas kirjeldatud kui „asutuse andmekogu juurde ehitatud digiteenust, millega inimene saab nõusolekuid anda, vaadata ja tagasi võtta. Andmekasutaja saab vaadata temale andmete väljastamiseks antud nõusolekuid; andmekogu haldaja saab isikuandmete väljastamisel kontrollida selleks vajaliku nõusoleku olemasolu.“¹⁴

Eelnõu ei ole otseselt seotud teiste hetkel menetluses olevate eelnõudega ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega. Kaudselt toetab eelnõu Euroopa andmestrategie elluviimist.

Euroopa andmestrategiega¹⁵ on Euroopa Komisjon võtnud selge suuna saavutada Euroopa Liidus andmepõhine majandus¹⁶. Andmed on majandusarengu alus, sest nende põhjal saab luua uusi tooteid ja teenuseid, mis suurendavad tootlikkust ja tõhusust kõigis majandusvaldkondades. Andmed võimaldavad tooteid ja teenuseid personaliseerida, paremini poliitikat kujundada ja valitsuse teenuseid täiustada, samuti on andmed ülioluline ressurss idufirmade ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks toodete ja teenuste väljatöötamisel.¹⁷

Euroopa Komisjon on seadnud eesmärgi luua ühtne Euroopa andmeruum, mis annab Euroopa Liidu ettevõtjatele võimaluse kasutada ära ühtse turu mastaape, et:

- 1) andmed saaksid liidus ja sektorite vahel vabalt liikuda,

---

⁷ Nõusolekuteenuse analüüs. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/nt_aruanne_final_3.pdf

⁸ Proud Engineers OÜ, detsember 2021. RIA veebileht. <https://www.ria.ee/riigi-infosusteem/kesksed-platvormid-avalike-e-teenuste-pakkumiseks/paasuke>

⁹ Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm | Eesti Vabariigi Valitsus

¹⁰ Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm | Eesti Vabariigi Valitsus

¹¹ Digiühiskonna arengukava 2030. <https://mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digiuhiskonna-arengukava-2030>

¹² Samas, lk 17.

¹³ Samas, lk 18.

¹⁴ Samas, lk 62 (allmärkus 19).

¹⁵ Euroopa andmestrategie. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0066>

¹⁶ Samas, lk 2.

¹⁷ Samas, lk 2.

- 2) austataks täielikult Euroopa norme ja väärtusi, eelkõige isikuandmete kaitse ja tarbijakaitse õigusakte ning konkurentsioigust,
- 3) andmetele juurdepääsu ja andmete kasutamise normid oleksid õiglased, praktilised ja selged ning kasutusel oleksid selged ja usaldusväärsed andmehalduse mehhanismid.¹⁸

Andmepõhise majanduse loomisel tuleks tagada tasakaal andmete liikumise ja laialdase kasutamise ning rangete eraelu puutumatuse, julgeoleku-, turvalisus- ja eetikanormide vahel.¹⁹

1.3.3. Keeleseaduse muutmise osa

Eelnõu ei ole seotud teiste menetlustes olevate eelnõudega ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Vabariigi Valitsus võttis 9. juulil 2021 vastu otsuse luua riigile keskne tõlkekeskkond, mille eesmärgiks on eesti keele digitehnoloogilise arengu ja kasutatavuse tagamine üha mitmekeelsemas maailmas. Tõlkekeskkond on üleriigiline innovaatiline arendusprojekt, mis võimaldab parandada tõlgete kvaliteeti ja vähendada dubleerivaid arenduskulusid, mis tekiksid, kui tehnoloogilisi lahendusi loodaks eraldi.

Tõlkekeskkonda luuakse etapiviisi aastatel 2023–2027. Keskkonna loomiseks valmis Justiitsministeeriumi tellimusel OÜ Krabu Grupp tehtud äri-, arhitektuuri-, mõju-, riski- ning kulu- ja tasuvusanalüüs (edaspidi *kontseptsioon*), rakendamise kava ning prototüüp.²⁰ Praeguseks on valminud tõlkekeskkonna esimese etapi arendus.

2. Seaduse eesmärk

AvTS § 32¹ muutmise eesmärk on ajakohastada Eesti teabevärava regulatsiooni. Selleks sätestatakse Eesti teabeväravas kui keskses kontaktpunktis isikustatud andmete, sh sündmusteenuste vaatest, töötlemine selgemate reeglite järgi, mis muudab teenuste kasutamise inimestele mugavamaks ehk lihtsamaks ja kiiremaks. Lisaks muudetakse Eesti teabevärav keskseks kontaktpunktiks olenemata selle tehnilisest vormist. Kõnealune eelnõu ei loo õiguslikku alust e-teenuseid proaktiivselt osutada.

AvTS 5. peatüki täiendamise eesmärk on soodustada innovatsiooni ja luua juurde mugavust nii inimese kui ka ettevõtja jaoks. Eelnõu eesmärgi saavutamiseks luuakse AvTS-i õiguslikud alused kahe keskse süsteemi kasutuselevõtmiseks, mille andmestikud on eraldi, kuid asuvad ühes andmekogus:

- 1) andmenõusolekusüsteem, et võimaldada isikutel kasutada paremaid ja mugavamaid avalikke e-teenuseid, sh oma õigusi efektiivsemalt hallata;
- 2) volituste haldamise süsteem, et võimaldada isikul avaliku e-teenuse kaudu tema antud ning temale antud volitusi riigi infosüsteemis keskselt, mugavamalt, kiiremalt ja efektiivsemalt hallata. Volituste haldamise süsteemi õiguslik alus on seotud keskselt pakutava volituse süsteemiga Eesti Teabeväravas.

KeeleS-i muutmise eesmärk on luua õiguslik alus andmekogule Tõlkevärav ja seeläbi võimaldada riigiasutustele (edaspidi *kasutajaasutused*) ning seoses nende tellitavate tõlgetega

---

¹⁸ Samas, lk 5.

¹⁹ Samas, lk 4.

²⁰ Analüüs „Keskne tõlkekeskkond“.

<https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2021-07/Keskne%20t%C3%B5lkekeskkond.pdf>

ka tõlkeettevõtjatele ja tavakasutajatele keskse tõlkeprojektide haldus- ja tõlkekeskkonna kasutamine, et tagada tõlgete kvaliteet ning aidata kaasa eesti keele elujõule digiühiskonnas. Lisaks võidab sellest erasektor, sest lõpuks võimaldatakse tekkinud teavet avaandmete näol ka taaskasutada (anonüümitud tõlkemälud, millele ei kehti juurdepääsupiirangud).

Eelnõuga ei kaasne olulist õiguslikku muudatust või muud olulist mõju, seetõttu puudus vajadus koostada väljatöötamiskavatsust (edaspidi VTK) vastavalt HÕNTE § 1 lg 2 punktile 5. Eelnõu ei too kaasa olulisi muudatusi ega mõjusid (vt seletuskirja punkti 6), sest tegemist on osaliselt tehniliste muudatustega ning isikute jaoks vabatahtliku võimalusega, mis toetab mugavalt nende õiguste kasutamist. Kuigi muudatus puudutab potentsiaalselt kogu Eesti elanikkonda, on eelnõuga reguleeritavate teenuste tarbimine inimesele vabatahtlik. Inimese praegusi e-teenuste kasutamise õigusi ei muudeta, igaühel on õigus kasutada kõiki teenuseid nii nagu seni. VTK koostamine ei ole vajalik ka seetõttu, et vastavalt HÕNTE § 1 lg 2 punktile 1 tuleb eelnõu käsitleda kiireloomulisena. Seda põhjusel, et sündmusteenuste arendamiseks on Euroopa Liidu taaste- ja vastupidavusraha (edaspidi RRF) taotletud vahendid, mille kasutamiseks on osaliselt aega 2025. aasta lõpuni. Sündmusteenuste platvormi tehnilise lahenduse ja esimese kümne elusündmusteenuse loomiseks on RRF-ist ette nähtud 12,27 miljonit eurot. Lisaks on RRF-ist ette nähtud RIA-le sündmusteenuste arendamiseks eelduslikult 6 miljonit eurot kuni 2025. aasta lõpuni.

2.1. Eesti teabevärava muudatused (AvTS § 32¹ muudatus): sündmusteenuse olemus füüsilise isiku näitel ja isikustatud teabe kuvamise süsteemi loomise vajadus

Olukorras, kus inimesel on mõne oma elusündmuse (nt abiellumine, lapse sünd, lähedase surm, pensionile minek) jaoks tarvis kasutada mitme riigiasutuse e-teenuseid, on probleemiks nende killustatus.²¹ E-teenuseid osutavad riigiasutused oma veebilehtedel asuvate iseteeninduskeskkondade (edaspidi *iseteenindus*) kaudu, jagades nende kohta infot enda valitud infokanalites. Iseteenindusi, mille kaudu e-teenuseid tarbida, ning infokanaleid, kust e-teenuste kohta infot otsida, on inimeste jaoks palju, mis teeb nende vahel orienteerumise aeganõudvaks ja keeruliseks.²² Lisaks puudub inimesel iseteenindustes ülevaade, millised tegevused elusündmusega seotud teenus(t)e teekonnal on tehtud ning millised tulemas²³ – seda nii personaliseeritud kui ka personaliseerimata vaates. Inimene peab ise elusündmusega seotud vajalike tegevuste nimekirja koostama. Kui inimene ei tea mõne vajaliku teenuse olemasolust ega leia teenuse kohta õigel ajal infot, võib oluline suhtlus riigiga katkeda või hilineda. See omakorda võib mõjutada inimese õiguste ja kohustuste õigeaegset täitmist. Eesmärgi täitmiseks võetakse kasutusele innovaatiline tehnoloogiline lahendus – sündmusteenuste platvorm.

Sündmusteenus on vahetult seotud inimese kohustuse täitmise või õiguse kasutamisega (nt toetuste määramise või teenuste osutamisega isikule) ning teenust pakkuva haldusorgani jaoks ei ole otseselt tegemist avaliku ülesande täitmisega. Pigem toetab see inimese ja haldusorgani omavahelist suhtlust. Sündmusteenuse sisuks on ühest elusündmusest tingitud haldusmenetlus(t)e seisu kohta isikustatud teabe kuvamine inimesele ühtses kontaktpunktis. Üldjuhul ei saa avalikus sektoris isikuandmete töötlemine tugineda inimese nõusolekule IKÜM-i tähenduses. Mugavusteenuse osutamine on siiski üks erand, kus inimese nõusolekule tuginemine on põhjendatud. Seda põhjusel, et selline teenus on vabatahtlik, st inimesel on

²¹ Näiteks tuleb abielludes nime vahetamise korral taotleda uued dokumendid 30 päeva jooksul Politsei- ja Piirivalveametist ning uus juhiluba Transpordiametist.

²² Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellitud 21.10.2020. a analüüs „Sündmusteenuse analüüs. Abiellumine“, lk 13.

²³ Vt viidet 5.

võimalik saada kõiki avalikke teenuseid ka tavapärasel viisil ja avaliku teenuse osutamisest sündmusteenusena saab inimene igal hetkel loobuda. Seetõttu on põhjendatud pidada sündmusteenust nn mugavusteenuseks.

Isikustatud teabe (sh sündmusteenusega) kaasneva isikuandmete töötlemise puhul tuleb hinnata, millega on koondatava andmekogumi näol tegemist: kas infosüsteemi või andmekoguga.

AvTS § 43¹ lõike 1 kohaselt on andmekogu riigi, kohaliku omavalitsuse või muu avalik-õigusliku isiku või avalikke ülesandeid täitva eraõigusliku isiku infosüsteemis töödeldavate korrastatud andmete kogum, mis asutatakse ja mida kasutatakse seaduses, selle alusel antud õigusaktis või rahvusvahelises lepingus sätestatud ülesannete täitmiseks. Sama paragrahvi lõige 2 sätestab, et andmekogus töödeldavate korrastatud andmete kogum võib koosneda ka üksnes teistes andmekogudes sisalduvatest unikaalsetest andmetest.

Viidatud sätted ei määra sisulisi kvalitatiivseid tunnuseid, mille esinemise järgi saaks otsustada, kas andmekogu asutamine on kohustuslik või mitte. Ka Andmekaitse Inspektsioon (edaspidi AKI) on oma 2013. a andmekogude juhendis²⁴ selgitanud, et „andmekogu eristamiseks on formaalne tunnus – asutamine seaduse või selle alusel antud akti alusel. Muul juhul on tegu üldise avaliku sektori andmetöötlustega ehk täpsemalt avaliku teabe töötlemisega“²⁵. Käesoleval juhul luuakse Eesti Teabeväravale seoses isikustatud teabe lisandumisega ka andmekogu.

Ühele haldusorganile pandud avalik ülesanne (nt perekonnaseisuasutusele perekonnatoimingute seadusega pandud ülesanne) ei anna õiguslikku alust isikuandmete töötlemiseks teisele haldusorganile. See tähendab, et õigusakt, millega ühele või mitmele haldusorganile antakse avalikes huvides ülesanne, ei loo andmetöötlusteks vajalikku õiguslikku alust kolmandale haldusorganile. Seetõttu tuleb Eesti Teabevärava regulatsioonis täpsustada selgelt õiguslik alus RIA-le isikustatud teavet töödelda.

2.2. Andmenõusoleku ja volituste haldamise süsteemi andmekogu loomine (AvTS 5¹. peatüki täiendamine §-ga 43¹⁰)

Andmenõusoleku ja volituste haldamise süsteemi osutamiseks asutatakse andmekogu, sest teenuse osutamisel moodustub korrastatud andmete kogum, mis sisaldab isikuandmeid ja mida kasutatakse kõnesolevas eelnõus sätestatud ülesannete täitmiseks, sh jagatakse teiste RISi andmekogudega. Eelnõu koostamisele eelnenud „Nõusolekuteenuse analüüsis“²⁶ toodi välja ka teoreetiline võimalus reguleerida andmenõusolekusüsteemi andmekogu asutamata, kuid õiguslike alternatiivide võrdlev analüüs toetas ühemõtteliselt andmekogu asutamist, mille kasuks esitati järgmised põhiargumendid:

- 1) vastutus turvalisuse eest langeb ühele asutusele ja see tagab parema kontrolli infoturbenõuete täitmise üle;
- 2) andmekogu arendamine on rohkem tsentraliseeritud, kuna volitatud töötleja ei halda kogumit mitme andmekogu andmetest.

Eeltoodud argumendid kehtivad ka volituste haldamise süsteemi kohta. Andmekogu loomise ja muutmise protseduur tagab, et eri teenuseid ja andmeid koondav terviklikult hinnatud süsteem toimib. Nimetatud süsteemid toetavad RIS-i andmevahetuse kaudu, võimaldades andmete

²⁴ Andmekaitse Inspektsioon, Andmekogude juhend.

https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/andmekogude_juhend.pdf.

²⁵ Samas, lk 3.

²⁶ Nõusolekuteenuse analüüs. Analüüsi aruanne. 05.02.2021, peatükk 2.6.4. [Nõusolekuteenuse analüüs.pdf](#)

kasutamist ja inimese õiguste efektiivsemat realiseerimist – tegemist on süsteemidega, mida tuleb keskse tähtsuse tõttu käsitada kui RIS-i komponenti.

Isikuandmete töötlemine kujutab riivet isiku eraelu puutumatusele ehk Eesti Vabariigi põhiseadusega (PS)²⁷ §-ga 26 ette nähtud põhiõigusele. PS §-s 3 sisalduva olulisuse põhimõtte ehk parlamendireservatsiooni järgi tuleb kõik oluline reguleerida seadusandjal. Oluline on see, mis on tähtis põhiõiguste realiseerimise ja seega ka nende piiramise seisukohast. Seetõttu reguleeritakse isikuandmete töötlemisega seonduvat AvTS-i tasandil ja antakse lõikega 5 detailsem volitusnorm andmete täpsema koosseisu määramiseks rakendusaktis.

AvTS § 43⁹ lõikes 1 esitatud loeteluelemendid kujutavad endast Vabariigi Valitsusele vastavate süsteemide kehtestamise volitusnorme, mille alusel kehtestab Vabariigi Valitsus süsteemi kohta asjakohased määrused. Kõnesolevale eelnõule on andmenõusolekusüsteemi kehtestamiseks lisatud rakendusakti kavand (lisa 4).

Andmenõusolekusüsteemiga liidestamise ja kasutamise tehniline käik, kasutusjuhu prototüüp ja arhitektuur on avalikustatud keskkonnas Github.²⁸ Volituste haldamise süsteemi prototüüp on avalikustatud keskkonnas Github²⁹, lisaks saab prototüübi ja tehnilise dokumentatsiooniga tutvuda RIA kodulehel³⁰.

Andmenõusolekusüsteem

Andmenõusolekusüsteem on tavapärasest võrgu- ja infosüsteemist (sh andmekogust) laiem süsteem, sest loob ühtse organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite raamistiku. See annab inimesele võimaluse anda elektrooniline nõusolek selleks, et riik edastab RIS-i kuuluvas andmekogus sisalduvaid isikuandmeid erasektorile X-tee kaudu. Ka praegu on võimalik andmekogudel inimese nõusoleku alusel andmeid oma andmekogust väljastada, vastavaid nõusolekuid töödeldakse konkreetse andmekogu juures. Iga andmekogu haldaja teeb seda oma reeglistiku alusel, kas näiteks samas andmekogus või mõnes muus võrgu- ja infosüsteemis (nt dokumendihaldussüsteemis), sest sellise nõusoleku töötlemine (säilitamine, muutmine, kustutamine jms) on (andmekogu) vastutava töötleja kohustus. Selline kohustus tuleneb IKÜM art 7 lõikest 1, mis sätestab, et vastutaval töötlejal peab olema võimalik tõendada, et andmesubjekt on nõustunud oma isikuandmete töötlemisega.

Andmenõusolekusüsteem võimaldab nõusolekuid hallata keskselt. Selleks RIA vahendab inimese (andmesubjekti) nõusoleku korral vaid andmeid inimese nõusoleku kohta andmekogude vaheliseks andmevahetuseks (vt joonisel 1 rohelisi jooni). RIA andmenõusolekuteenuse kaudu ei vahendata andmeid endid. Selline andmevahetus on otse RIS-i andmekogu ja eraõigusliku juriidilise isiku vahel (vt joonisel 1 sinist joont). Sellest tulenevalt RIA näeb ja töötleb vaid minimaalseid andmeid, mis on vajalikud nõusoleku andmiseks ning sellise nõusoleku edastamiseks vajalikule osapoolele.

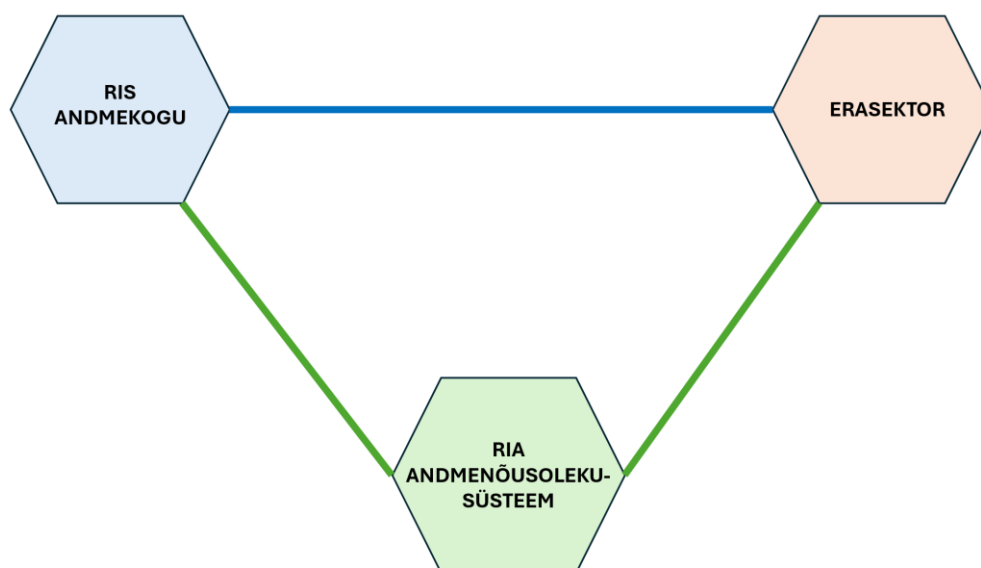
²⁷ Eesti Vabariigi põhiseadus - RT I, 11.04.2025, 2.

²⁸ Andmenõusolekusüsteemi tehniline dokumentatsioon. <https://github.com/e-gov/NT>

²⁹ [Eesti.ee - Volitused \(paasuke.github.io\)](https://eesti.ee/volitused/paasuke.github.io)

³⁰ Volituste haldamise infosüsteem Pääsuke. <https://www.ria.ee/riigi-infosusteem/kesksed-platvormid-avalike-e-teenuste-pakkumiseks/p%C3%A4%C3%A4suke>

Joonis 1. Õigussuhted andmeandjate ja andmesaajate ning RIA andmenõusolekuteenuse vahel

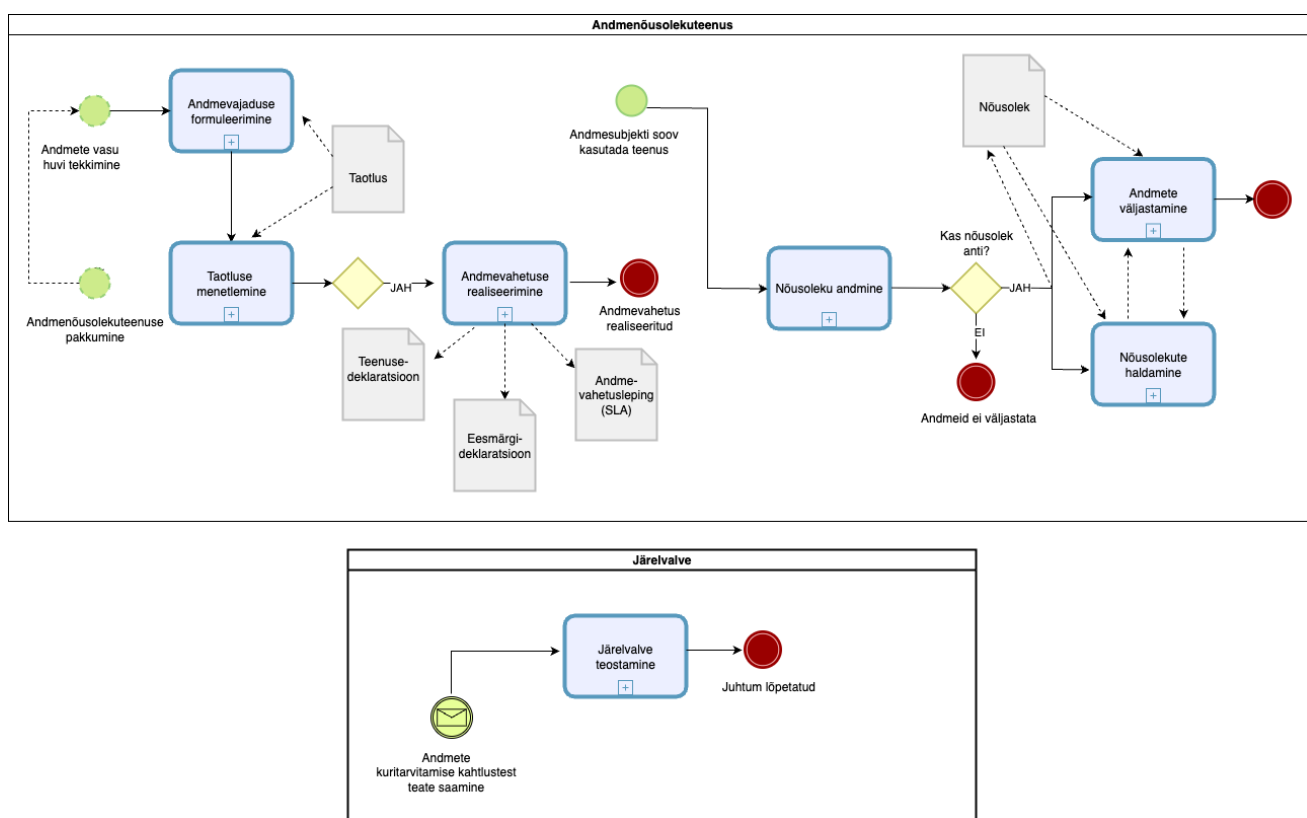
Andmenõusolekuteenuse kasutamise eelduseks on nii RIS-i andmekogu kui ka eraõigusliku juriidilise isiku puhul liitumine X-teeaga, sest andmed edastatakse X-tee vahendusel. Liitumise aluseks on andmevahetuskihi määruse³¹ (edaspidi *X-tee määrus*) § 5 lõike 2 kohane RIA-ga sõlmitud X-teeaga liitumise leping ning see, et loodud on vastav tehniline võimekus. Lisaks sõlmivad andmesaaja ja andmeandja vastutav töötaja andmeteenuse pakkumiseks X-tee vahendusel omavahel andmeteenuse kasutamise kokkuleppe X-tee määruse §-s 12 sätestatud tingimuste kohaselt. **Andmeandjal (andmekogul) ei ole kohustust sellist andmeteenust avada. See on iga andmeandja otsus, kas teenuse avab.** Nimetatud paragrahvi lõikes 1 on sätestatud andmeteenuse kasutamise kokkuleppe miinimumnõuded. X-tee määruse § 12 lõike 1 kohaselt määratakse andmeteenuse kasutamise kokkuleppes kindlaks andmeteenuse kasutamiseks vajalikud infoturbemeetmed ning andmeteenuse kasutaja alamsüsteemilt nõutavad organisatsioonilised, füüsilised ja infotehnilised turvameetmed, arvestades töödeldavate andmete koosseisu ja õigusaktidega ettenähtud nõudeid. X-tee määruse seletuskirja järgi on arvestatud, et selline kokkulepe võib olla nii kliendipõhine kui ka teenusepõhine. Teenusepõhist lähenemist on seadusandja näinud ette olukordades, kus pakutav teenus on näiteks osa liikme osutatavast avalikust teenusest. Andmete edastamine X-tee vahendusel on osa andmenõusolekusüsteemist ja üks osa liikme osutatavast avalikust teenusest. Andmesaajal ja RIS-i kuuluva andmekogu vastutaval töötlejal tuleb sõlmida RIA-ga ka andmenõusolekusüsteemiga liidestamise kokkulepe. Kokkuleppes määratakse kindlaks teenustaseme tehnilised tingimused.

Andmekoosseise on X-tee vahendusel võimalik edastada, kui konkreetse andmekoosseisu edastamiseks on loodud X-tee teenus. See tähendab, et iga andmekoosseisu jaoks peab olema eraldi X-tee teenus. Olukorras, kus andmesaaja taotleb RIS-i kuuluva andmekogu vastutava töötleja andmekogudest eri andmekoosseisude väljastamist ja nende väljastamine eeldab uute

X-tee teenuste loomist, on RIS-i kuuluva andmekogu vastutaval töötlejal õigus keelduda X-tee teenuste loomisest, kui see takistab tema avalike ülesannete täitmist. Nimetatud aspekti reguleeritakse täpsemalt rakendusaktis. Uue X-tee teenuse loomine ega olemasoleva X-tee teenuse liidestamine andmenõusolekusüsteemiga ei ole kulu- ega ajamahukas. Kui RIS-i kuuluva andmekogu vastutaval töötlejal ei ole ühtki X-tee teenust, luuakse esmalt X-tee turvaserver. See töö võib võtta kuni kolm päeva, milles sisaldub serveri seadistamine ning X-tee teenuse lisamine.

Andmenõusolekusüsteemi kasutuselevõtmisel ja X-tee teenuste loomisel tuleb silmas pidada võrdse kohtlemise põhimõtet. See tähendab, et X-tee teenuseid luuakse andmesaajatele võrdsetel alustel. Kui ühele andmesaajale on X-tee teenus loodud, siis võrreldavate asjaolude esinemisel peab olema võimalik ka teisel andmesaajal kasutusele võtta sama X-tee teenus.

Andmenõusolekusüsteemiga liitumine algab ettevõtja algatusel andmete väljastamise taotlemisest, mille käigus põhjendatakse andmete kasutamise eesmärke. Andmekogu haldaja töötleb taotlust ning otsustab andmete väljastamise vajalikkuse üle. Andmenõusolekuteenusega liidestunud vastutav töötleja vastutab oma andmekogust andmete väljastamise eest.

Joonis 2. Andmenõusolekuteenuse pakkumine

AvTS § 43⁶ lõige 2 näeb ette, et andmeid päritakse põhiandmekogust. See tähendab, et RIS-i kuuluvate andmekogude vastutavad töötlejad peavad veenduma, et andmesaaja soovitud andmed on nende andmekogudes põhiandmed. AvTS § 43⁶ lõike 1 kohaselt on põhiandmed RIS-i kuuluvasse andmekogusse kogutavad andmekogu unikaalsed andmed, mis tekivad andmekogu haldaja avalike ülesannete täitmise käigus. Selliste andmete töötlemisel, mida kogub põhiandmetena teine RIS-i kuuluv andmekogu, tuleb aluseks võtta selle teise andmekogu põhiandmed. Teisisõnu, vajalikud andmed tuleb pärida just sellest andmekogust, kus need on registreeritud põhiandmetena.

Andmete põhiandmeteks olek määratakse kindlaks AvTS § 43³ lõike 3 järgi kooskõlastatud tehnilise dokumentatsiooni alusel riigi infosüsteemi haldussüsteemis. Põhiandmete kindlaksmääramisel lähtutakse andmekogu asutamise eesmärgist. Millised andmed RIS-i andmekogudes olemas on, saab andmesaaja kontrollida riigi infosüsteemi haldussüsteemis avalikult kättesaadavate metaandmete alusel. Arvestada tuleb sellega, et metaandmed on riigi infosüsteemi haldussüsteemis ebaühtlaselt kirjeldatud, mistõttu ei anna metaandmetega tutvumine täpset ülevaadet RIS-i kuuluvates andmekogudes sisalduvate andmete kohta. JDM-i ja RIA eesmärk on tagada, et andmehaldus oleks ajakohastatud ja korrektne. Seni tuleb andmesaajatel arvestada, et RIS-i kuuluvates andmekogudes sisalduvate andmete teadasaamiseks on ka võimalus pöörduda otse RIS-i kuuluva andmekogu vastutava töötleja poole. Andmenõusolekusüsteemi paremaks kasutamiseks on tulevikus võimalik andmesaaja tarbeks arendada välja RIS-i kuuluvate andmekogude vastutavate töötlejate pakutavate võimalike andmeteenuste kataloog ja selles sisalduvad andmekoosseisud. Nii ei peaks andmesaaja andmete standardkoosseisude puhul nende väljastamise võime hindamiseks RIS-i kuuluva andmekogu vastutava töötleja poole eraldi pöörduma. Seni aga peab iga andmekoosseisu ja andmeteenuse soovi hindama RIS-i kuuluva andmekogu vastutav töötleja eraldi.

Inimesel on juba praegu IKÜM artikli 15 alusel õigus tutvuda RIS-i kuuluva andmekogu vastutava töötleja poolt temaga seotud isikuandmete väljastamisega ja tal on vaba voli otsustada, kellele oma isikuandmeid jagada, ilma et riik sekkuks. Isikuandmed väljastatakse üldjuhul avalduse alusel ja e-kirjaga. See on ajakulukas, ebamugav ja esineb oht isikuandmete lekkeks. Andmenõusoleku süsteem võimaldab nõusolekuid hallata ühtsete reeglite alusel keskses kohas. See tagab andmesubjektide, ettevõtjate ja andmekogude kiirema suhtluse ja andmevahetuse.

Kokkuvõtlikult andmenõusolekusüsteemi loomine on vajalik, et võimaldada:

- 1) inimestel efektiivsemalt, kiiremini ja turvalisemalt kasutada ja hallata õigusaktidest tulenevaid õigusi ning
- 2) lihtsustada ja ühtlustada andmekogude vastutavatel töötlejatel andmesubjektide nõusolekute kogumist ja haldamist ning seeläbi toetada andmevahetust.

Andmenõusolekusüsteem koondab kolm elementi: andmenõusoleku infosüsteem, vastav andmekogu ning süsteemi haldamise ja kasutamise tingimused. Andmenõusolekusüsteemi puhul tuleb arvesse võtta kolme poole huve ja eesmärgi:

- 1) **ettevõtja** on huvitatud riiklikes andmekogudes leiduvate isikuandmete kasutamisest, pakkumaks oma klientidele personaalsemaid ja seeläbi atraktiivsemaid e-teenuseid;
- 2) **inimene** (andmesubjekt) on huvitatud innovaatilistest e-teenustest ja parematest tehnilistest lahendustest, sh avalikest e-teenustest, mis võimaldavad tal mugavalt otsustada oma andmete teisele kasutamise üle;
- 3) **riik** kui kolmas andmenõusolekusüsteemi pool on huvitatud uute majandusliku potentsiaaliga digiriigiteenuste arendamisest, isikuandmete teisest kasutamisest ning Eesti inimestele innovatiivse, hästi toimiva ja kasutusmugava digiriigikogemuse pakkumisest.

Volituste haldamise süsteem

Kehtiv esinduse regulatsioon on sätestatud tsiviilseadustiku üldosa seaduse (edaspidi TsÜS) 4. jao 8. peatükis. Esindusõigus on vastavalt TsÜS §-le 117 õiguste kogum, mille piires esindaja saab tegutseda esindatava nimel ja mille võib anda tehinguga (volitus) või mis võib tuleneda seadusest (seadusjärgne esindusõigus). Kõnesoleva eelnõuga ei muudeta esindusõiguse üldregulatsiooni ega kalduta sellest kõrvale, vaid antakse tehnilise lahenduse kujul

lõppkasutajatele mugav ja efektiivne võimalus volitustega seonduvat keskselt hallata (sh volitusi anda, neid muuta, volitusi tagasi võtta, volitusest loobuda, teatud juhtudel ka edasi volitada).

Volituste andmise võimalus Eesti Teabevärvas ei ole iseenesest midagi uut. AAR ehk pääsuõiguste haldussüsteem, mis on praeguseks suletud, oli asutuse ja ettevõtja volitatud isikutele mõeldud süsteem, milles nad said teistele anda ligipääsu eri teenustele. Näiteks sai ettevõtja seadusjärgne esindaja anda AAR-is õigusi raamatupidajale, kes edastas töötajate andmed Maksu- ja Tolliameti hallatavasse töötajate registrisse.

AvTS § 32¹ lõige 5 sätestab volitusnormi, mille alusel on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 3. oktoobril 2013 vastu võetud ja 7. oktoobril 2010 jõustunud määrus nr 145 „Eesti teabevärava eesti.ee haldamise, teabe kättesaadavaks tegemise, arendamise ning kasutamise nõuded ja kord“ (edaspidi *teabevärava määrus*)³². Teabevärava määruse § 5 punkti 5 kohaselt on Eesti teabevärava toimimist tagavaks komponendiks pääsuõiguste haldussüsteem.

MKM-i tellimusel valmis 2020. aastal ettevõtja ühtse veebipõhise kontaktpunkti tulevikuvaade koos arendus- ja tegevusplaaniga (teekaart) koos ettevõtjate sündmusteenuste arendamise analüüsi ning kontaktpunkti prototüübiga.³³ Lahendusena pakuti välja ühtse ettevõtja kontaktpunkti kontseptsioon, kus ettevõtjale suunatud e-teenused, info, asjaajamine jm oleksid n-ö ühes aknas Eesti teabevärava ettevõtjaportaalis, mida saaks kasutada nii riigi sees kui ka välismaal.³⁴ Eelnõus reguleeritav volituste haldamise süsteem on kasutajasõbralikum, mugavam, lihtsam, efektiivsem ning kulu- ja ajasäästlikum võimalus volituste haldamiseks ja kasutamiseks. Uue volituste haldamise süsteemi kaudu on võimalik volitusi hallata alates 7. veebruarist 2024 Eesti teabevärava iseteeninduskeskkonna autenditud vaates.

Volituste haldamise süsteemi puhul hõlmatakse fraasiga “volituste haldamine” kõiki volitustega seotud tegevusi, sh on hõlmatud nii volituse andmine (kui asjakohane, siis edasivolitamine), lõppemine, muutmine, keskne ülevaade sellest, millised on antud ja kantavad rollid jms. Sõnastuse eesmärk on, et ei peaks kirjeldama erinevate volitusega seotud aspekte ja saaks sätestada õigusakti tasandil selge regulatsiooni. Sarnaselt andmenõusolekusüsteemiga peab ka volituste haldamise süsteem arvestama põhiandmete regulatsiooniga.

Volituste haldamise süsteemis on olulised järgmised isikud ja asutused, kelle huvide ja eesmärkidega tuleb arvestada:

- 1) **andmeandja:** volituste haldamise süsteemiga liidestunud riigi- või kohaliku omavalitsuse asutus, muu avalik-õiguslik juriidiline isik või avalikke ülesandeid täitev eraõiguslik isik, kes väljastab volituste haldamise süsteemi volitustega seotud andmeid (praegu saab volituste haldamise süsteem andmed äri- ja rahvastikuregistrist);
- 2) **lõppkasutaja:** füüsiline isik või juriidilise isiku esindaja, kellel on volituste haldamise süsteemi iseteeninduskeskkonna kaudu õigus hallata tema antud või temale antud volitusi;

³² Eesti teabevärava eesti.ee haldamise, teabe kättesaadavaks tegemise, arendamise ning kasutamise nõuded ja kord - RT I, 29.12.2024, 10.

³³ „Ettevõtjate jaoks ühtse veebipõhise kontaktpunkti visioon“ ja selle lisad.
<https://pilv.mkm.ee/s/ZRQQB89TRJZjiYn>

³⁴ Samas, lk 11-12.

3) **andmesaaja**: volituste haldamise süsteemiga liidestunud riigi- või kohaliku omavalitsuse asutus või juriidiline isik, kes lubab läbi volituste haldamise süsteemi lõppkasutaja antud ning temale antud volitusi oma süsteemis kasutada;

4) **riik (läbi RIA)**: süsteemi ja andmekogu vastutav töötleja, kes korraldab andmekogu kasutuselevõtmist, teenuste ja andmete haldamist ning vastutab andmekogu haldamise seaduslikkuse ja andmekogu arendamise eest. RIA korraldab süsteemi haldajana RIA andmeandjate ja -saajate liidestumise liitumiskokkuleppe alusel, milles määratakse kindlaks teenustaseme tingimused ning poolte õigused, kohustused ja vastutus. RIA tagab andmeandjale juurdepääsu tema edastatud andmetele ja andmesaajatele tema süsteemi edastavatele andmetele infosüsteemide andmevahetuskihi X-tee kaudu vastavalt RIA-ga sõlmitud liitumiskokkuleppele (X-tee määrus § 5 lg 2). Lõppkasutajale tagatakse temaga seotud andmetele juurdepääs volituste haldamise andmekogu iseteeninduskeskkonna kaudu, võimaldades lõppkasutajal seal oma volitusi keskselt hallata.

2.3. Keeleseaduse muutmise vajadus

Tõlkevärv aitab kaasa eesti keele püsimisele ja kasutatavusele mitmekeelses maailmas, toetades sellega põhiseaduses sätestatud eesti keele arendamise ja püsimise eesmärgi täitmist. Selliselt hallatud keskkond on oluliselt turvalisem, kuna tõlkeid tehakse kontrollitud ja auditeeritud keskkonnas, mitte kolmandate poolte kontrolli all olevates tavavahendites (Google'i tõlge vms).

Valdkonda ei ole seni õiguslikult reguleeritud.

Kontseptsiooni väljatöötamisel kaaluti ka teisi lahendusi (vt analüüsi „Keskne tõlkekeskkond peatükki 6.1.³⁵). Alternatiivide analüüsist selgus, et sobivaim alternatiiv on uue keske tõlkekeskkonna loomine, kuna see katab kasutajate vajadused täielikult.

2.4. Põhiseaduspärasus isikuandmete töötlemisel Eesti teabeväravas ning andmenõusolekusüsteemis

Seotud põhiõigused: õigus vabale eneseteostusele (Eesti Vabariigi põhiseaduse § 19) ja õigus eraelu puutumatusele (PS § 26).

PS § 19

PS § 19 kohaselt on igaühel õigus vabale eneseteostusele. Vaba eneseteostus kui inimväärikuse väljendus hõlmab kogu mõeldavat inimtegevust. Eneseteostusvabaduse elemendid on:

- vaba enesemääramine;
- vaba eneseväljendus ja enesekujutamine ning
- tegutsemisvabadus ehk vabadus teha seda, mida isik soovib, või jätta tegemata see, mida ei soovi.³⁶

PS § 26

PS § 26 kohaselt on igaühel õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi kellegi perekonna- ega eraellu sekkuda muidu, kui

---

³⁶ Põhiseaduse kommentaarid, § 19 p 4. <https://pohiseadus.ee/sisu/3490>.

Vt ka nt R. Maruste. Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse. Juura 2004, lk 347–348; T. Annus. Riigiõigus. 2. tr. Juura 2006, lk 255–256.

seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks.

- Isikuline kaitseala. Õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele ning õigus vabale eneseteostusele on PS § 9 lõike 1 järgi igäühe õigused. PS § 9 lõikes 1 loetletud kõigi ja igäühe õigused, vabadused ja kohustused on võrdselt nii Eesti kodanikel kui ka Eestis viibivatel välisriikide kodanikel ja kodakondsuseta isikutel. Juriidilistele isikutele laienevad põhiõigused niivõrd, kui see on kooskõlas juriidiliste isikute üldiste eesmärkidega ja vastavate põhiõiguste olemusega (PS § 9 lg 2). Juriidiline isik on abstraktsioon ega saa evida inimväärikust või muid inimlikke omadusi. Küsimusele, kas juriidilistel isikutel saab olla õigus vabale eneseteostusele, tuleb vastata siiski jaatavalt. Eneseteostusvabaduse kandjad on vähemalt need juriidilised isikud, kelle eesmärk on füüsilisest isikust liikmete või omanike õiguste ja vabaduste tagamine.³⁷
- Esemeline kaitseala. Riigikohus tõdeb, et esemeliselt kaitseb PS § 26 kõiki eraelu valdkondi, mis ei ole kaitstud eriõigustega.³⁸ Informatsiooniline enesemääramine tähendab igäühe õigust ise otsustada, kas ja kui palju tema kohta andmeid kogutakse ja salvestatakse, seetõttu on eraelu kaitse üks olulisi valdkondi isikuandmete kaitse. Riigikohtu halduskolleegium on märkinud: „Eraelu puutumatuse riivena käsitatakse muu hulgas isikuandmete kogumist, säilitamist, kasutamist ja avalikustamist.“³⁹ Paragrahviga 26 kaitstud eraelu sfääri kuuluvad muu hulgas isiku õigus informatsioonilisele enesemääramisele ning õigus oma sõnale ja pildile.

IKÜM lubab isikuandmeid töödelda muu hulgas andmesubjekti nõusolekul. Avalik-õiguslikus suhtes andmete töötlemiseks peab siiski olema ka seadusest tulenev alus, kuna andmesubjekti nõusolek ei muuda olematuks formaalseid nõudeid kõnealuse põhiõiguse riivamiseks.⁴⁰

Kuivõrd eraelu puutumatuse kaitse (§ 26) on vaba eneseteostuse (§ 19) suhtes erinorm, siis piisab PS § 26 kontrollist.

- Piiriklausel. Paragrahv 26 on sätestatud kvalifitseeritud seadusereservatsiooniga. PS § 26 teise lause kohaselt võib sekkuda perekonna- ja eraelu tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks. PS § 11 näeb ette kõigi põhiõiguste piiramise üldised tingimused, sh proportsionaalsuse põhimõtte. Põhiõigusi võib piirata üksnes juhul, kui piirang ei ole vastuolus PS-iga, põhiõiguse piiramiseks on seaduslik alus ja piirang on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ega moonuta konkreetse põhiõiguse olemust. Paragrahvi 26 teises lauses on sätestatud kvalifitseeritud seadusereservatsioon, mis lubab eraelu riivata üksnes seadusega või seaduse alusel ja § 26 teises lauses kindlaks määratud põhjustel.

Kõnealuse eelnõuga luuakse seadusesse alus isikuandmete töötlemiseks Eesti teabevärravas ja andmenõusolekusüsteemis (üks andmestikest andmenõusoleku ja volituste keske haldamise andmekogust).

Eesti teabevärravas isikule tema enda kohta käiva isikustatud teabe kuvamine võimaldab tal saada ülevaadet oma õigustest, kohustustest ja menetlustest ning aitab tal ka oma õigusi ja

³⁷ Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne, § 19 punkt 10. <https://pohiseadus.ee/sisu/3490>

³⁸ Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 25. juuni 2009. a otsus nr [3-4-1-3-09](#), p 16.

³⁹ Riigikohtu halduskolleegiumi 12. juuni 2012. a otsus nr [3-3-1-3-12](#), p 19.

⁴⁰ K. Jaanimägi, PS § 26 kommentaarid, p 24. – Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, viies, parandatud ja täiendatud väljaanne. Justiitsministeerium: 2020. <https://pohiseadus.ee/public/PSkomm2020.pdf>.

kohustusi paremini teada ja neid kasutada. Isiku informeeritus oma õigustest ja kohustustest aitab omakorda paremini avalikke teenuseid osutada ja saada, sh vajajal teenuseni kiiresti ja mugavalt jõuda. Kõlblus ei ole objektiivselt määratletav mõiste, kuid viitab moraalsele ja eetilistele väärtustele, mida ühiskond peab oluliseks. Näiteks võib siinses kontekstis selle all mõista häid ja õigeid tegusid, st oma õiguste kasutamist ja kohustuste täitmist ning ühiskonna heaolu ja stabiilsuse tagamist mugavate avalike teenuste kaudu, mille kohta saab usaldusväärset ja ajakohast infot Eesti teabevärvast. Sellega tagatakse läbipaistvalt avalik kord ja kõlblus.

Andmenõusolekusüsteem annab inimesele võimaluse anda elektrooniline nõusolek selleks, et riik edastaks RIS-i kuuluvas andmekogus sisalduvaid isikuandmeid kolmandale isikule X-tee kaudu. Eesmärgiks on andmesubjektile anda ühest kohast ülevaade tema antud nõusolekutest ja neid hallata. Samuti annab see võimaluse tagada toimunud andmevahetuse õiguspärasuse tõendatavus. Seega andmenõusolekusüsteem aitab tagada andmevahetust ja isikute õiguste efektiivsemat realiseerimist. Andmenõusolekusüsteem ei vahenda andmeid, mida andmekogust edastatakse kolmandale isikule, vaid ainult nõusoleku faktiks vajalikke isikuandmeid (vt täpsemalt lisas 4 olevast rakendusakti kavandist).

Sätetatav piirang peab olema proportsionaalne ehk sobiv, vajalik ja mõõdukas.

- **Sobivus**

Abinõu on sobiv siis, kui see soodustab piirangu eesmärgi saavutamist.⁴¹ Eesmärgi saavutamiseks võetakse eelnõuga meetmeid, millega piiratakse õigust perekonna- ja eraelu puutumatusele.

Eesti teabevärava eesmärk on anda isikule ühes kohas ülevaade teabevaldaja valdkonnaga seotud õigustest, kohustustest ja alustatud menetluste seisust. See võimaldab isikul suhelda riigiga n-ö ühe akna kaudu. Elektroonilised teenused, neid toetavad tugiteenused ja taaskasutatav teave muutuvad isikule lihtsalt leitavaks ja on mugavad kasutada. Isikustatud teabe kuvamise eesmärk on esitada isikule temaga seotud teavet arusaadavalt, kasutamata erialast keelt.

Kui inimene soovib olulise elusündmuse (näiteks abiellumine, lapse sünd, lähedase surm või pensionile jäämine) korral kasutada mitme riigiasutuse e-teenuseid, tekib probleeme nende teenuste killustatuse tõttu. Iga riigiasutus pakub oma e-teenuseid iseteeninduskeskkonna kaudu oma veebilehel ja edastab infot neile sobivates kanalites. Erinevaid iseteenindusi ja infokanaleid, kust vajalikke teenuseid ja infot leida, on aga palju, mistõttu on nende vahel orienteerumine ajamahukas ja keeruline. Samuti puudub inimesel iseteenindustes ülevaade tehtud ja veel tegemata sammudest elusündmusega seotud teenuste kasutamisel nii isikustatud kui ka üldises vaates. Inimene peab ise koostama nimekirja vajalikest elusündmusteenustega seotud tegevustest. Kui info mõne teenuse kohta jääb õigel ajal leidmata, võib oluline suhtlus riigiga katkeda või hilineda. Selle probleemi lahendamiseks võetakse uudse lahendusena kasutusele sündmusteenuste kontseptsioon.

Andmenõusolekusüsteemi võimaldab sarnaselt Eesti teabevärvaga isikul suhelda riigiga n-ö ühe akna kaudu ehk näha oma andmenõusolekuid ja neid hallata ülest kohast. Ilma isikuandmeid töötlemata ei ole võimalik tagada andmenõusolekusüsteemi eesmärki ehk isikule kuvada tema antud nõusolekuid.

---

⁴¹ Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 15. detsembri 2009. a otsus nr [3-4-1-25-09](#), p 24.

Eelnõuga reguleeritakse selgelt, milliseid andmeid töödeldakse, millistel eesmärkidel, samuti määratakse eelnõuga kindlaks isikuandmete vastutav töötleja ja andmete säilitamise tähtjad.

Järeldus: ilma isikuandmeid töötlemata, sh andmevahetuseta Eesti teabevärava ja isikuandmeid sisaldava andmekogu vahel, ei ole võimalik isikustatud teavet isikule ühest aknast kuvada ja soovitud eesmarke saavutada. Arvestades, et sündmusteenuse kui mugavusteenuse kasutamine on vabatahtlik ja andmetöötluseks on vajalik inimese nõusolek, on loetletud meetmed sobilikud ja aitavad saavutada eelnõu eesmärki: võimaldada isikul saada keskne ülevaade valdkonnaga seotud õigustest, kohustustest ja alustatud menetluste seisust ning muuta teenused isikule lihtsalt leitavaks ja mugavalt kasutatavaks. Sarnaselt Eesti teabeväravaga on andmenõusolekusüsteemi eesmärki võimatu saavutada isikuandmeid töötlemata. Selleks, et nõusolekuga seotud andmed oleks isikule kuvatavad, tuleb tema isikusamasus tuvastada.

- **Vajalikkus**

Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne.

Teenused ja info on haldusalades laiali. Selleks et pakkuda inimestele võimalust suhelda riigiga kiirelt, mugavalt ja lihtsalt ühes kohas, on loodud Eesti teabevärv. Isikustatud teenuse kasutamiseks on vaja töödelda isikuandmeid. Selleks on vaja õiguslikku alust konkreetsete töödeldavate andmekoosseisude kohta ja vastutava töötleja rolli määramist.

Inimene võib jätkuvalt tavapärasel viisil avalikke teenuseid kasutada, kuid peab seejuures arvestama, et info kõigi tema õiguste ja kohustuste kohta ei jõua ühe valdkonna iseteenindusse. Ka iseteenindustes töödeldakse isikuandmeid, mistõttu ei ole tegemist vähem koormava alternatiiviga.

Sündmusteenuse osutamine on lisavõimalus mugavalt, kiirelt ja ühe keske keskkonna kaudu riigiga suhelda. Sündmusteenuse kui mugavusteenuse kasutamine põhineb isiku selgelt antud nõusolekul. Kuna sündmusteenuse osutamine tingib isikuandmete töötlemise, on seadusesse vaja luua õiguslik alus.

Andmenõusolekusüsteemi vaatest on eesmärk võimalik saavutada vaid siis, kui nõusolekute info on ühest kohast leitav. Vastasel juhul on nõusolekud haldusalades ja eri süsteemides laiali. See tähendaks, et kõikidest oma nõusolekutest ülevaate saamiseks ja haldamiseks peab andmesubjekt käima läbi mitmed iseteenindused ja portaalid.

Järeldus: isikuandmete töötlemise puhul alternatiivset lahendust ei ole, isikuandmeid töödeldakse nii iseteenindustes kui ka Eesti teabeväravas. Info ja teenuste kasutamiseks võib isik pöörduda otse ka vastava valdkonna iseteenindusse, kuid arvestades, et valdkondlikud teenused ei too kõiki isikuga seotud õigusi ja kohustusi ühte kohta kokku, ei ole tegemist sama efektiivse meetmega. Kuna tegemist on riigiga suhtlemiseks ja avalike teenuste kasutamiseks loodud lisavõimalusega, on õigusliku aluse loomine vältimatu ning loetletud meetmetele ei ole efektiivsemaid ja vähem koormavaid alternatiive.

Ka andmenõusoleku vaatest alternatiivset lahendust ei ole, kuna teist efektiivset ja vähem koormavat abinõu, mis aitaks eesmärki saavutada, ei ole tuvastatud. Võimalik eespool nimetatud alternatiiv (kõikidest iseteenindustest eraldi nõusolekuid hallata ja vaadata) on koormavam ja kulukam lahendus.

- **Mõõdukus**

Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust ning teiselt poolt piirangu eesmärgi tähtsust.⁴² Tuleb kaaluda, kas eelnõu eesmärk kaalub üles perekonna- ja eraelu puutumatuse riive.

Kuna isikuandmete töötlemine teabeväras ja ka andmenõusolekusüsteemis toimub isiku tahteavalduse alusel, on riive perekonna- ja eraelu puutumatusele väike. Eesti teabeväras osutatavate avalike teenuste ja päringute kasutamine on inimesele vabatahtlik. Samuti ei kohustata andmesubjekti andmenõusolekuteenust kasutama. Pigem võimaldavad need lahendused (nii Eesti teabeväras kui ka andmenõusolekusüsteem) viia ellu selge andmetöötamise põhimõtet. Eesti teabeväras on inimesel võimalik tutvuda riigi kogutud andmetega, mis on pärit eri asutuste hallatavatest andmekogudest ja mida ta saab kuvada üksikpäringuga. Andmenõusolekusüsteem võimaldab nõusolekupõhist andmete jagamist olukordades, kus see on põhjendatud.

Ka sündmusteenuse kasutamine ei ole inimesele kohustuslik, ta võib kasutada avalikke teenuseid ka tavapärasel viisil. Sündmusteenus on võimalus riigiga mugavalt ühe akna kaudu suhelda ning avalikke teenuseid kasutada. Mugavusteenusena põhineb isikuandmete töötlemine sündmusteenust kasutava inimese nõusolekul. Oma nõusoleku võib inimene igal ajal tagasi võtta. Muudatused aitavad tagada legitiimse eesmärgina sotsiaaliigi põhimõtte elluviimist (PS § 10) ja üldist õigust korraldusele (PS § 14). Haldusmenetluse valdkonnas annab üldine põhiõigus korraldusele õiguse nõuda tõhusat ja õiglast menetlust enda materiaalsete õiguste kaitseks.⁴³ Üldine põhiõigus korraldusele on tihedalt seotud hea halduse tavaga, mida Riigikohus on käsitlenud põhiseadusega kaitstud põhimõttena.⁴⁴

On oluline, et isikud saaksid endaga seotud teavet ja teenuseid ühest kohast, selgelt ning läbipaistvalt, mida teabeväras võimaldab. Samuti on oluline, et isik saaks oma antud nõusolekuid mugavalt ühest kohast hallata.

Järeldus: loetletud meetmed on proportsionaalsed, sest aitavad kaasa eelnõu eesmärgi saavutamisele, riive perekonna- ja eraelu puutumatusele on minimaalne ning seega kaaluvad eelnõu eesmärgid üles perekonna- ja eraelu puutumatuse riive.

Formaalse põhiseaduspärasuse aspekte on täpsemalt selgitatud seletuskirja punkti 3 vastava sätte juurdes. Eespool öeldust tulenevalt on meetmed põhiseaduspärased.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kolmest paragrahvist. Eelnõu § 1 näeb ette Eesti teabeväras regulatsiooni täiendamise (AvTS § 32¹) ning sisaldab nii AvTS-i muudatusi kui ka sätet, millega tunnistatakse riikliku postkasti andmete töötlemise sätekehtetuks. Lisaks luuakse paragrahviga 1 andmenõusoleku ja volituste haldamise süsteemi regulatsioon (AvTS 5¹. peatüki täiendamine §-ga 43¹⁰). Paragrahviga 2 täiendatakse keeleseadust peatükiga 2¹, mis sisaldab tõlkeandmekogu regulatsiooni. Paragrahviga 3 sätestatakse eelnõu jõustumise sätted.

3.1. Eelnõu § 1: Eesti teabeväras sätete täiendamine (AvTS § 32¹ muutmine)

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse AvTS § 32¹ lõike 1 sõnastust.

⁴² Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 17. juuli 2009. a otsus nr [3-4-1-6-09](#), p 21.

⁴³ Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. § 14 komm 26.

⁴⁴ Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 17. veebruari 2003. a otsus nr 3-4-1-1-03, p 14.

Paragrahvi 32¹ lõiget 1 täiendatakse ja ajakohastatakse selliselt, et Eesti teabevärv on edaspidi riiklik keskne kontaktpunkt, mis tehnoloogilises mõttes ei ole üksnes veebileht. Eesti teabevärv peaks võimaldama eri esitluskihtide kaudu teabe ja teenuste kättesaadavust. Lisaks viiakse definitsioon kooskõlla AvTS §-ga 32, mis võimaldab teavet kuvada ka mobiilirakenduse kaudu. Samuti tuuakse välja, et Eesti teabevärv on andmekogu AvTS § § 43¹ tähenduses.

Praegu saavad isikustatud teenust kasutada inimesed, aga tulevikus avaneb selline võimalus ka ettevõtjatele majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 9 tähenduses. Seega teabevärava lõppkasutaja võib olla nii füüsiline kui ka juriidiline isik, kes kasutab teabevärava vahendusel avalikustatud teavet või elektroonilist teenust. Kuivõrd AvTS-is puudub termin „lõppkasutaja“, viidatakse AvTS-is isikule. Sellele terminile vastab Eesti teabevärava määruses „lõppkasutaja“.⁴⁵ Seetõttu on siinses kontekstis terminid „isik“ ja „lõppkasutaja“ sünonüümid.

Juba eelnõu koostamise ajal kujutab Eesti teabevärv endast riigi pakutavat lõppkasutaja kanalit, kust saab avaliku sektori teavet ja inimesele tema enda tahteavalduse alusel osutatavaid teenuseid kasutada, sh teha enda kohta riigi eri andmekogudes päringuid, et tuua kokku endaga seotud olulisemad andmed. RIA on praegu volitatud töötleja rollis ja kuvab andmeid inimese enda päringu alusel asutuse soovitud kujul ja viisil. See põhineb muu hulgas varasematel X-tee teenuste kokkulepetel. Järelikult Eesti teabevärv võimaldab ühes kohas riigiga suhelda ja saada vajalikku teavet, ilma et lõppkasutaja peaks ilmtingimata teadma näiteks seda, milline asutus konkreetset teenust pakub või milline on mingi asutuse infosüsteemi iseteeninduse nimetus ja asukoht.

Lisaks võimaldab uus sätte sõnastus selgemalt mõista, et Eesti teabevärvast saab ka isikustatud teavet. Isikustatud teabe all tuleb mõista igasugust teavet, mis käib konkreetse isiku kohta, st sisaldab ka isikuandmeid. Isikustatud teabe kuvamise süsteem on riigi kesksel teabekanalil inimesele tema soovil tema enda isikustatud teabe kuvamist võimaldav organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite süsteem. Tegemist on muu hulgas sündmusteenuse osutamist toetava süsteemiga, mis võimaldab inimese jaoks tema nõusolekul andmed teabeväravas koondada ning näidata talle seal tema taotlusel andmeid haldusmenetluse seisu kohta. Sündmusteenuse osutamine on võimalik üksnes juhul, kui asutusel on soov ja valmidus teatud elusündmusega seotud e-teenuseid sündmusteenusena pakkuda.

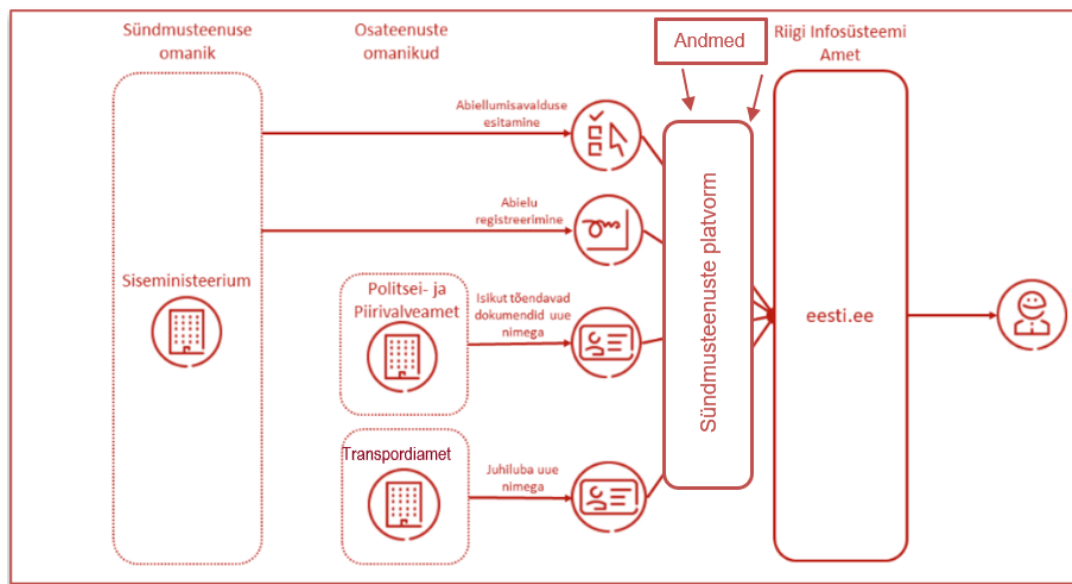
Andmevahetusega sündmusteenuste puhul on tegemist ühe võimaliku isikustatud teabe vormiga. Isikustatud teabe kuvamise eesmärk on esitada isikule temaga seotud teave arusaadavalt, kasutamata erialast keelt. Muudatuse puhul on tegemist sammuga isikustatud sündmusteenuste suunas, kuid nimetatud AvTS-i muudatus ei loo veel õiguslikku alust osutada teenust proaktiivselt.

Sündmusteenuste käigus süstematiseerib RIA elusündmusest lähtuvat töödeldavat teavet ehk tekib andmete lisatöötlumine, mida pelgalt ühtse kontaktpunkti puhul ei toimu. Seega muutub sündmusteenuste isikustatud teabe kuvamisel RIA vastutavaks töötlejaks ja see nõuab selget õiguslikku alust. See tähendab, et ühe elusündmusega seotud haldusmenetlus(t)e seisu info on isikustatud sündmusteenusena inimesele nähtav Eesti teabeväravas. Konkreetse haldusmenetluse algatamiseks suunatakse inimene üldjuhul vastava asutuse e-keskkonda.

---

⁴⁵ Vabariigi Valitsuse 3. oktoobri 2013. a määrus nr 145 „Eesti teabevärava eesti.ee haldamise, teabe kättesaadavaks tegemise, arendamise ning kasutamise nõuded ja kord“ – RT I, 14.07.2023, 7. [Eesti teabevärava eesti.ee haldamise, teabe kättesaadavaks tegemise, arendamise ning kasutamise nõuded ja kord–Riigi Teataja](#)

Lahenduse abil saab inimene kogu vajaliku info ja menetluste algatamise viited kätte just teabevärvast (vt joonis 3).

Joonis 3. Sündmusteenuse osutamise näide abiellumise korral

Sündmusteenuse platvormi minimaalne töötav lahendus isikustamata andmete kuvamiseks avalikustati 30.12.2022. See pakub inimesele elusündmusega seotud infoteenust, kus kuvatakse elusündmusega seotud üldine info. Praegu on inimesele kättesaadavad näiteks abiellumise, abielu lahutamise, kaitseväekohustuse täitmise, Eestis kohanemise, lapse saamise, lähedase surma, terviseprobleemiga lapse ja penisoniga seotud infoteenused. 2025 1. poolaasta jooksul oli sündmusteenuste infoteenuste lehekülgi külastatud kokku umbes 125 000 korral. Alates 12.03.2025 on esimese andmevahetusega teenusena eesti.ee-s kättesaadav abiellumise sündmusteenus, mille puhul lõppkasutajale kuvatakse tema nõusolekul ka haldusmenetluse seisu. 2025. aasta sügisel lisanduvad andmevahetusega teenuste hulka ka abielu lahutamise ning kaitseväekohustuse täitmise sündmusteenused ning aasta lõpus täieneb andmevahetusega sündmusteenuste loetelu veelgi.

Joonis 4. Abiellumisega seotud infoteenuse näide

Sündmusteenus Lapse saamine koosneb järgnevast:

Ajajoone saad ajakohastada, sisestades lapse eeldatava sünnikuupäeva.

Sisesta arvutuslik sünnikuupäev

Rakenda

Näita samme vastavalt teemale

☐ Emale	☐ Muud tegevused ja teenused
☐ Esimesed eluaastad	☐ Planeerimine
☐ Isale	☐ Rasedus
☐ Laps on sündinud	☐ Toetused ja hüvitised
☐ Meditsiinilised uuringud	☐ Viljastuse ravi

Pere planeerimine

Vaata >

Pereplaneerimine on teadlik ja vastutustundlik otsus, mis loob tugeva aluse lapsevanemaks kasvamiseks.

Peida sammud

[Pere planeerimisega alustamine](#)

[Rasedusele eelnev tervisekontroll](#)

[Pere- ja paarissuhted](#)

[Tööturu ja karjääri ülevaatamine](#)

[Oma elukoha teenuste ja võimaluste kaardistamine](#)

[tarkvanem.ee](#)

[Raseduse planeerimine](#)

Joonis 5. Sünniga seotud infoteenuse näide

Isikustatud teabe kuvamise süsteem võimaldab füüsilisele isikule näidata tema nõusoleku korral Eesti teabevärvast isikustatud andmeid tema taotluse alusel toimuva haldusmenetluse seisu kohta seaduses sätestatud juhul. Abielu sündmusteenuse näitel näeb personaliseeritud teenus välja selline, nagu on kujutatud joonisel 6.

Sellelt lehelt leiate vajaliku informatsiooni abiellumise kohta. Informatsiooni eesmärk on anda juhised tegevusteks ning vastused peamistele küsimustele, mis puudutavad abielu registreerimist ja dokumentide vahetamist perekonnanime muutmise korral.

○ Olete andnud nõusoleku oma andmete pärimiseks Rahvastikuregistrist ja teil on võimalik jälgida abiellumise protsessi edenemist. Oma nõusoleku nägemiseks ja nõusoleku ära võtmiseks ava eesti.ee menüüpunkt "Minu nõusolekud".

Abiellumine koosneb järgnevast:

Abielu sõlmimine [Vaata](#)

Abielu registreerimine hõlmab endast abiellumisavalduse esitamist ja abielu sõlmimist ametniku juures kohapeal. Abielu sõlmimise järel kannab ametnik abielu andmed rahvastikuregistrisse.

- Peida sammud
- ✓ Avalduse esitamine
- Partneri nõusoleku andmine
- Aja ja koha kinnitus
- Abielu registreerimine

Dokumentide vahetamine nime muutmisel [Vaata](#)

○ Isikut tõendavate dokumentide vahetamine nime muutmisel on võimalik pärast abielu sõlmimist. Dokumentid tuleb vahetada 30 päeva jooksul pärast abiellumist.

Abiellumisel on ühel abikaasal võimalik võtta teise abikaasa perekonnanimi. Selle tulemusena tekib uue nime võtjal kohustus pärast abielu registreerimist vahetada välja oma isikut tõendavad dokumendid. Dokumentide tellimiseks on vajalik esitada taotlus Politsei- ja Piirivalveametile.

▼ Kuva sammud

Joonis 6. Abieluteenuse isikustatud vaate näidis.

Sündmusteenus tähendab seda, et haldusmenetlust läbi viiv haldusorgan edastab haldusmenetluse seisu kohta isikustatud teabe RIA-le kui Eesti teabevärvast vastutavale töötlejale, et kuvada see inimesele keskses teabekanalisis. Ehkki isikuandmeid edastatakse teabevärvast inimese nõusoleku korral, on õigusselguse ja isikuandmete töötlemise läbipaistvuse tagamiseks vaja nimetatud andmete edastamine ja edasine RIA poolt töötlemine reguleerida.

Sündmusteenuse puhul võib isikuandmete töötlemise eesmärki ja avalikku ülesannet kindlaks määrata kaheti. Ühelt poolt on sündmusteenusega seotud haldusmenetlusi läbiviivatele haldusorganitele pandud õigusaktidega kohustus haldusmenetlust läbi viia. Selles mõttes on iga haldusorgan haldusmenetluse käigus isikuandmeid töödeldes vastutav töötleja. Olukorras, kus haldusorgan edastab teabe ühtse kontaktpunkti haldajale RIA-le sündmusteenuse osutamiseks, võib RIA tegutseda kui volitatud töötleja. Teiselt poolt ei ole sündmusteenuse osutamine ühegi hõlmatud haldusmenetluse jaoks vahetult ja tingimata vajalik ega mõjuta haldusmenetlust. Sündmusteenuse kui kompleksteenuse osutamiseks võib andmetöötlus vajalik olla, kuid see ei ole ilmingimata vajalik sündmusteenuse osaks oleva haldusmenetluse jaoks. Seega on isikule ühtse kontaktpunkti kaudu isikustatud teabe kuvamine pigem omaette eesmärk. Olukorras, kus sündmusteenuse osutamine pole sündmusteenusega hõlmatud haldusmenetlusi läbiviivatele haldusorganitele õigusaktidega pandud ülesanne, ei saa RIA kui ühtset kontaktpunkti haldav asutus tegutseda viidatud haldusorganite suhtes volitatud töötlejana. See tähendab, et ühtse

kontaktpunkti haldaja on pigem käsitatav eraldi vastutava töötlejana, kuna sündmusteenuse osutamiseks vajalik isikuandmete töötlemine pole sündmusteenusega hõlmatud haldusmenetluste eesmärk. Seega on RIA Eesti teabevärvaga seoses käsitatav andmete kaasvastutav töötleja koos teabevaldajate ning Justiits- ja Digiministeeriumiga.

Sündmusteenuse osutamiseks vajaliku, õigusaktist tuleneva isikuandmete töötlemise aluse puhul on tegemist üldnormiga, mis võimaldab sündmusteenuse osutamiseks ühel haldusorganil (RIA-l) töödelda teiste haldusorganite kogutud isikuandmeid. Sellist lähenemist toetab ka IKÜM-i põhjenduspunkt 45.⁴⁶ Samas tuleb iga sündmusteenuse puhul IKÜM art 6 lõikes 3 sätestatu kohaselt hinnata, kas isikuandmete töötlemine planeeritavas mahus ja viisil vastab avaliku huvi eesmärgile ning kas see on proportsioonis taotletava õiguspärase eesmärgiga.

Üldisemalt on võimalik reguleerida töötlemise muid aspekte, nt vastutavad ja volitatud töötlejad ning nende rollid ja ülesanded, üksused, kellele võib andmeid avaldada, eesmärgi piirangud, säilitamise aeg ja muud meetmed seadusliku ja õiglase töötlemise tagamiseks (IKÜM-i põhjenduspunkt 45 ja art 6 lg 3). Puudutatud andmesubjektide arv, töödeldavate andmete koosseis ja täpsem eesmärk on iga elusündmusega kaasneva sündmusteenuse puhul erinev, mistõttu on oluline lähtuda ka teenuste oma regulatsioonist.

Eelnõu § 1 punktiga 2 lisatakse seadusesse lõiked 1¹ ja 1².

Uue lõikega 1¹ sõnastatakse selgemalt Eesti Teabevärvaga eesmärk, mis varasemalt oli põimitud eelnõu menetlemise ajal kehtinud AvTS § 32¹ lõike 1 sisse. Kuigi Eesti teabevärvaga eesmärki ei ole sisuliselt muudetud ega muudeta ka selle eelnõuga, sõnastatakse kõnealuse muudatusega eesmärgid lõppkasutaja jaoks selgelt seadusesse eraldi lõikesse. Eesti teabevärvaga eesmärk on anda isikule ühes kohas ülevaade valdkonnaga seotud õigustest, kohustustest ja alustatud menetluste seisust. Elektroonilistele teenustele, neid toetavatele tugiteenustele ja taaskasutatavale teabele võimaldatakse juurdepääs, et teenused oleksid isikule lihtsalt leitavad ja mugavad kasutada.

Uues lisatud AvTS § 32¹ lõikes 1² kirjeldatakse, milliseid isikuandmeid sisaldavaid andmeid Eesti teabevärvaga töödeldakse. Andmete täpsem koosseis määratakse rakendusaktis.

Tulenevalt PS §-st 3 reguleeritakse isikuandmete töötlemisega seonduvat AvTS-i tasandil ja antakse lõikega 5 detailsem volitusnorm andmete täpsema koosseisu määramiseks rakendusaktis.

---

⁴⁶ Kui töödeldakse vastavalt vastutava töötleja juriidilisele kohustusele või kui töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks, peaks töötlemise alus olema sätestatud liidu või liikmesriigi õigusaktis. Käesolevas määruses ei nõuta iga üksiku isikuandmete töötlemise toimingut reguleerimiseks eraldi õigusakti. Piisata võib õigusaktist, mille alusel tehakse mitu isikuandmete töötlemise toimingut vastavalt vastutava töötleja juriidilisele kohustusele või kui töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks. Samuti peaks töötlemise eesmärk olema kindlaks määratud liidu või liikmesriigi õigusaktis. Lisaks võiks nimetatud õigusaktis olla sätestatud käesoleva määruse üldtingimused, millega reguleeritakse isikuandmete töötlemise seaduslikkust, kehtestatakse tingimused vastutava töötleja kindlaksmääramiseks, töötlemisele kuuluvate isikuandmete liik, asjaomased andmesubjektid, üksused, kellele võib andmeid avaldada, eesmärgi piirangud, säilitamise aeg ja muud meetmed seadusliku ja õiglase töötlemise tagamiseks. See, kas avaliku huvi või avaliku võimu teostamisega seotud ülesannet täitev vastutav töötleja peaks olema avaliku sektori asutus või muu avalik-õiguslik või eraõiguslik füüsiline või juriidiline isik, näiteks kutseliit, tuleks samuti kindlaks määrata liidu õiguses või kui see on avalikust huvist lähtuvalt põhjendatud, sealhulgas tervishoiuga seotud eesmärkidel, nagu rahvatervis ja sotsiaalkaitse ning tervishoiuteenuste juhtimine, siis liikmesriigi õiguses.

Eesti teabevärava isikuandmete töötlemise õiguslik alus protsesside kaupa on järgmine:

1. Üksikpäringute tegemine Eesti teabeväravas – avalik ülesanne (IKÜM art 6 lg 1 p e). Avalik ülesanne tuleneb praegu kehtivast AvTS §-st 32¹. Kasutaja algatatud üksikpäringu võimalus jääb alles ning seda eelnõuga ei muudeta, kuid seaduses tehakse selgeks andmekoosseisud ja säilitamise tähtsused.
2. Lõppkasutaja töölaual olev isikustatud teabe andmevahetus teabeväravasse – nõusolek (IKÜM art-d 6 ja 9).
3. Lõppkasutaja töölaual olev isikustatud teabe kuvamine ühel lehel – avalik ülesanne (IKÜM art 6 lg 1 p e). Avalik ülesanne tuleneb AvTS §-st 32¹.
4. Andmete edastamine andmekogust Eesti teabeväravasse sündmusteenuste isikustatud teabe jaoks – nõusolek (IKÜM art-d 6 ja 9).
5. Sündmusteenuste isikustatud teabe (menetlusseisu) kuvamine – avalik ülesanne (IKÜM art 6 lg 1 p e). Kõnealune eelnõu loob selleks vajaliku aluse ja regulatsiooni AvTS § 32¹ täpsustamise kaudu.

IKÜM sätestab isikuandmete töötlemise õigusliku aluse. Riigi infosüsteemi kuuluvas andmekogus sisalduvad andmed inimese kohta on asutus reeglina kogunud IKÜM art 6 lg 1 punkti e alusel: isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. Nende andmete edastamine (isikuandmete töötlemise üks viisidest) kellelegi teisele (kõnealusel juhul teisele asutusele) ei ole enam seotud selle asutuse avaliku ülesande täitmisega ja vajab seetõttu eraldi õiguslikku alust isikuandmete töötlemiseks.

Eesti teabeväravasse edastatakse andmeid isiku nõusoleku korral IKÜM art 6 lg 1 punkti a või eriliiki isikuandmete puhul IKÜM art 9 lg 2 punkti a kohaselt. IKÜM art 4 punkti 11 kohaselt peab nõusolek olema vabatahtlik, konkreetne, teadlik ja ühemõtteline tahteavaldus, millega andmesubjekt nõustub kas avalduse vormis või selget nõusolekut väljendava tegevusega, et tema isikuandmeid töödeldakse. Enne nõusoleku andmist kuvatakse Eesti teabeväravas lõppkasutajale vajalik info, et nõusolek vastaks IKÜM-i tingimustele.

Erandiks on siin lõppkasutaja enda algatatud üksikpäring Eesti teabevärava kaudu, mille õiguslik alus on IKÜM art 6 lg 1 punkt e. Inimese nõusoleku korral tekib andmekogu pidajal õigus edastada andmed Eesti teabeväravasse. Olukorras, kus inimene annab nõusoleku, ei saa riik inimese andmete edastamise otsusesse sekkuda rohkem, kui on vältimatult vajalik. Nõusolek on isikuandmete töötlemise õigusliku alusena samaväärne teiste õiguslike alustega, mis tulenevad IKÜM-ist. Kuivõrd nõusolek antakse ühe või mitme kindla eesmärgi jaoks ja selle andmine on andmesubjektile vabatahtlik, pole selle andmise korral riigil õigust inimese nõusolekut eirata, seda muuta või piirata põhjendamatult andmete edastamist. Inimesele jääb Eesti teabeväravat kasutades võimalikult suur voli otsustada, kellele, millisel eesmärgil ja milliseid andmeid ta edastab.

Eesti teabevärava avalik ülesanne on defineeritud AvTS §-s 32¹ nii kehtivas kui ka kõnealuses eelnõus täiendatud versioonis. RIA-l on õigus talle Eesti teabeväravaga antud ülesande täitmiseks töödelda andmeid, sh isikuandmeid. Eesti teabevärava olemus ja eesmärk on täpsemalt avatud uuendatud lõike 1 selgitustes.

Töödeldavad isikuandmed on jagatud kategooriatesse, nagu nähtub järgmisest tabelist. Lisaks töödeldakse ka andmetöötluse logisid.

Andmekategooria	Andmed
-----------------	--------

Isiku üldandmed, allkirja kujutis, foto, sünniaeg, sünnikoht ja rahvus	Ees- ja perekonnanimi, isikukood, sugu, allkirja kujutis, foto, kodakondsus, kontaktandmed, sh rahvastikuregistrijärgse elukoha aadress, emakeel, sünniaeg ja -koht, rahvus.
Abikaasa või registreeritud elukaaslasega seotud andmed	Abikaasa või registreeritud elukaaslase ees- ja perekonnanimi, abikaasa või registreeritud elukaaslase isikukood. Tegemist on andmetega, mida eelnõu koostamise ajal küll veel ei töödelda, kuid mille töötlemiseks on alustatud arendustegevust.
Alaealiste lastega seotud andmed	Isiku laste andmed: lapse ees- ja perekonnanimi, lapse isikukood; elatisabi andmed.
Elukoha ja varasemate elukohtadega seotud andmed	Rahvastikuregistrijärgne elukoht ja varasemad rahvastikuregistrijärgsed elukohad.
Füüsilise isiku seos juriidilise isikuga ja temaga seotud juriidilise isiku nimi, registrikood ja kontaktandmed	Juriidilise isikuga seotud füüsilise isiku ees- ja perekonnanimi, isikukood, roll juriidilises isikus ning selle rolli alguskuupäev, juriidilise isiku nimi, registrikood, asukoht, aadress, e-posti aadress, telefoninumber.
Isiku ametliku e-posti aadressi logiandmed ja sellele e-posti aadressile saadetud kirjad	Füüsilise isiku üldandmed: isikukood, ees- ja perekonnanimi, e-posti aadress, telefoninumber; andmed seoses isikule saabuva teavitusega – andmekoosseis sõltub saadetavast teavitusest (sh sellest, kas teavitus edastatakse teenuse kasutajale e-kirjaga või telefoninumbrile saadetud teavituse teel), kuid peamiselt piirduvad RIA töödeldavad isikuandmed teavituse sisu ja pealkirja, metaandmete ja teavituse staatusega (nt teavituse kättetoimetamise ja avamise aeg).
Isiku ametlikule riiklikule e-posti aadressile saadetud teavitused seoses tema ametlikule riiklikule e-posti aadressile saadetud kirjadega	Füüsilise isiku üldandmed: isikukood, ees- ja perekonnanimi, e-posti aadress, telefoninumber; teavituse sisu ja pealkiri, metaandmed ja teavituse staatus (nt teavituse kättetoimetamise ja avamise aeg).
Isiku telefoninumbrile saadetud teavitused seoses tema ametlikule riiklikule e-posti aadressile saadetud kirjadega	Füüsilise isiku üldandmed: isikukood, ees- ja perekonnanimi, e-posti aadress, telefoninumber;

	teavituse sisu ja pealkiri, metaandmed ja teavituse staatus (nt teavituse kättetoimetamise ja avamise aeg).
Isikut tõendavate dokumentide andmed	Kehtivate dokumentide number ja kehtivuse aeg järgmiste dokumenditüüpide hulgast: Eesti kodaniku pass, Eesti kodaniku lisapass, meresõidutunnistus, meremehe teenistusraamat, ajutine reisidokument, ID-kaart, välismaalase pass, elamisloakaart või e-residendi digitaalne isikutunnistus.
Isikule väljastatud lubadega ja tegevuskeeldudega seotud andmed	Juhilubade andmed: juhiloa number, tüüp ja kehtivusaeg järgmiste lubade hulgast: juhiluba, esmane juhiluba, piiratud õigusega juhiluba, välismaalase juhiluba või väikelaevajuhi tunnistus; isikule kuuluvad relvaload ja relvad; isiku kohta väljastatud majandustegevusega seotud teatised ja keelud.
Karistatuse ja täitemenetluse andmed	Karistusregistri väljavõte; isiku vastu algatatud täitetoimikud.
Kohanemisprogrammis, sealhulgas eesti keele õppes, osalemise andmed	Kohanemisprogrammis „Settle in Estonia“ osalemise eelduseks olevad Eestis viibimise õigust tõendava dokumendi andmed ja eesti keele õppega seotud andmed.
Hüvitiste, toetuste, pensioni ja arvelduskontoga seotud andmed	Arvelduskonto andmed: Tervisekassale esitatav arvelduskonto, kuhu isik soovib saada toetusi ja hüvitisi; töövõimetushüvitiste andmed: töövõimetuslehe periood, liik, hüvitatud päevade arv, väljamakstud hüvitise suurus eurodes; pensionandmed; Sotsiaalkindlustusametile esitatud (hüvitiste/toetuste) taotluse andmed: taotluse liik, esitamise aeg, taotluse olek, otsuse aeg.
Poliitilise kuuluvuse ja usulise enesemääramise andmed	Erakondlik kuuluvus vastavalt äriregistri avaandmetele; isiku usk.
Terviseandmed	Euroopa ravikindlustuskaardi andmed: Euroopa ravikindlustuskaardi number ja kehtivuse andmed; hambaravihüvitise andmed: hambaravihüvitise õigus jah/ei/tasuta, kehtiv hüvitise määr ja hüvitise jääk;

	<p>proteesihüvitise andmed: proteesihüvitise õigus jah/ei, kehtiv hüvitise määr ja hüvitise jääk;</p> <p>retseptide andmed: toimeaine nimetus, pakendi nimetus, retsepti staatus, retsepti kehtivuse lõpp;</p> <p>ravikindlustuse andmed ja perearst: ravikindlustuse kehtivus: jah/ei, kasutaja perearsti nimi;</p> <p>juhiloa tervisetõendi andmed: tervisetõendi kasutusala, kehtivus, piirangud.</p>
Töö ja haridusega seotud andmed	<p>Haridusega seotud andmed: õppeasutuse nimetus, õppima asumise alguse ja lõpu kuupäev, õpe/klass, tunnistuse või diplomi number, õppekava kood, nimetus ja nominaalkestus;</p> <p>riigieksami ja e-tunnistustega seotud andmed: testi nimetus, testiosa nimetus, testiosa toimumise aeg ja koht (sh aadress), staatus ja tulemus;</p> <p>põhikooli ja gümnaasiumi lõputunnistuse andmed tulenevalt Eesti hariduse infosüsteemi põhimäärusest;</p> <p>kutsetunnistuse andmed tulenevalt kutseregistri põhimäärusest;</p> <p>tõendi A1⁴⁷ taotlemine ja tühistamine.</p>
Varaliste õigustega seotud andmed	<p>Isikule kuuluva kinnisvara andmed: katastritunnus, aadress, kinnistu number;</p> <p>notariaalsed dokumendid: toimingu kuupäev, notari nimi;</p> <p>sõidukite andmed: automark, mudel, registrimärk, esmane registreerimine mootorsõidukitel, kus kasutaja on omanik;</p> <p>isikule kuuluvate sõidukite liikluskindlustuse andmed: sõidukite liikluskindlustuse kehtivus: jah/ei;</p>

⁴⁷ Igale lähetatavale töötajale tuleb taotleda tõend A1, millega määratakse kindlaks töötaja kindlustajariik. Sellega tõendab lähetuses viibiv töötaja vastuvõtva riigi ametkonnale, et tema suhtes kohaldatakse juba teise riigi (Eesti) sotsiaalkindlustuse õigusakte.

	pärimismenetlusega seotud andmed.
Menetlusseisu andmed	Isikuga seotud haldusmenetluse teave; volitatud töötaja olemasolul volitatud töötaja nimetus, registrikood, e-posti aadress ja telefoninumber; sündmuse tüüp (elusündmus või ärisündmus) ja sündmusega seotud teistest õigusaktidest tulenevad andmed, sealhulgas isikuandmed.

Tabel 1. Andmekategooriate selgitused

Sündmusteenuste nimekiri kehtestatakse justiits- ja digiministri määrusega. Kõnealuse eelnõu menetluse ajal oli olemas järgmised andmevahetusega teenused:

Sündmusteenus	Osateenus	Andmekoosseis	Õiguslik alus
Abiellumine (Siseministeerium)	Abielu sõlmimine ja isikut tõendavate dokumentide vahetamine isikunime muutmisel	Ees- ja perekonnanimi, isikukood, sündmus, sündmuse olek (abiellumise puhul: avaldus esitatud, avaldus kustutatud, avaldus menetletud, menetlus katkestatud, partner nõustus, partner keeldus, abielu registreeritud, registreerimine katkestatud. Isikut tõendava dokumendi puhul: isikut tõendava dokumendi avaldus esitatud, isikut tõendava dokumendi avaldus tühistatud, isikut tõendav dokument kätte toimetatud, isikut tõendav dokument hävitamisele saadetud), nõusoleku kehtivuse aeg, sündmuse aeg.	Rahvastikuregistri seaduse § 21 lg 1 p-d 1 ja 4, Vabariigi Valitsuse määruse “Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate üleantavate andmete loetelu” § 29 lg 1 p-d 2 ja 9, Siseministri määrus nr 78 „Isikut tõendavate dokumentide andmekogu pidamise põhimäärus“ §-id 8 ja 9.
Kaitseväe kohustuse täitmine (Kaitseressursside Amet)	Ajateenistuse planeerimine	Ees- ja perekonnanimi, isikukood, sündmus, sündmuse olekud: 1) ajateenistuseks valmistumine algas (staatuse – kutsealune, tervisekontrolli aeg ja koht, teenistusse	Kaitseväekohustuslaste registri põhimääruse § 8 lg 1 p-d 4 ja 7; lg 2 p-d 1, 7 ja 8; lg 5 p 1; lg 8 p-d 2, 6 ja 7.
	Ajateenistuse läbimine		
	Reservteenistus		

		<p>asumise aeg, teenistuskoh, ajateenistuse kogunemise aeg ja koht kliendikonsultandi nimi, telefoninumber, e-posti aadress, URL); 2) ajateenistuseks valmistumine lõppes; 3) ajateenistus alustatud (staatus – ajateenija, teenistuskoh, e-posti aadress, telefoninumber, URL, sõjaaja ametikoht); 4) ajateenistus lõpetatud, reservteenistusse määratud (staatus – reservis olev isik, tegevteenistuses olev isik, sõjaaja ametikoht, e-posti aadress, telefoninumber, URL); 5) reservteenistus lõpetatud; 6) õppekogunemisele kutsutud (õppekogunemise nimi, õppekogunemise periood, kogunemiskoht, kohaletuleku aeg, URL, e-posti aadress, telefoninumber).</p>	
Lahutamine (Siseministeerium)	Lahutuse registreerimine ja isikut tõendavate dokumentide vahetamine isikunime muutmisel	Ees- ja perekonnanimi, isikukood, sündmus, sündmuse olek (lahutuse registreerimise puhul: avaldus esitatud, avaldus kustutatud, abikaasa nõustus, abikaasa keeldus, avaldus menetletud, lahutuse menetlus katkestatud, abielulahutus registreeritud, lahutuse registreerimine	Rahvastikuregistri seaduse § 21 lg 1 p-d 1 ja 4, Vabariigi Valitsuse määruse “Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate üleantavate andmete loetelu” § 29 lg 1 p-d 2 ja 10. Siseministri määrus nr 78 „Isikut

		katkestatud. Isikut tõendava dokumendi puhul: isikut tõendava dokumendi avaldus esitatud, isikut tõendava dokumendi avaldus tühistatud, isikut tõendav dokument kätte toimetatud, isikut tõendav dokument hävitamisele saadetud), nõusoleku kehtivuse aeg, sündmuse aeg.	tõendavate dokumentide andmekogu pidamise põhimäärus“ §-id 8 ja 9.
Eestis kohanemine (Kultuuriministeerium)	Elukoha registreerimine	Elukoha aadress, elukoha aadressi kehtivus.	Rahvastikuregistri seaduse § 21 lg 1 p 6, Vabariigi Valitsuse määruse “Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate üleantavate andmete loetelu” § 9.
	Kohanemisprogrammis osalemine	Eestis viibimise õigust tõendava dokumendi andmed (elamisluba, elamisõigus, pass, ID-kaart): Dokumendi liik, dokumendi number, dokumendi staatus, dokumendi kehtivusaeg (kehtiv kuni). Kohanemisprogrammi “Settle in Estonia” teemamoodulitega seotud andmed: kohanemisprogrammis osalemise staatus (aktiivne, lõpetatud, katkestatud), läbitud kohanemisteemalised moodulid, teemamoodulites osalemise kohustuslikkus: jah/ei;	Rahvastikuregistri seaduse § 22 lg 1 p 1, Vabariigi Valitsuse määruse “Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate üleantavate andmete loetelu” § 21.

	Perearsti leidmine	Riikliku ravikindlustuse staatus, isiku perearsti ees- ja perekonnanimi.	“Tervise infosüsteemi põhimäärus” § 6 lg 5 p-id 3 ja 6.
	Eesti keele õpe	kohanemisprogrammi „Settle in Estonia“ eesti keele õppega seotud andmed: osales keeleõppes: jah/ei, eesti keele täienduskoolituse või tasemeõppe andmed, sh koolituse nimetus, keeletase, õppemaht, koolitusfirma. Eesti keele tasemeeksami registreerimise andmed (avalduse sisestamise kuupäev, valitud tase, koht ja aeg, staatus), isiku eesti keele tasemeeksami tulemuste andmed (eksami tase, toimumise aeg, tulemus, staatus)	Testide andmekogu asutamine ja põhimäärus § 3. Vabariigi Valitsuse 14. veebruari 2013. a määrus nr 27 „Testide andmekogu asutamine ja põhimäärus“ Lisa “Lõpueksamite, testide, eesti keele tasemeeksami ning Eesti Vabariigi põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami andmekogu andmete koosseis”
	Mootorsõiduki juhtimine	Tervisetõendi andmed (tervisetõendi dokumendi tüüp, dokumendi number, dokumendi staatus, dokumendi kehtivusaeg (kehtiv kuni). Juhilubade andmed (juhiloa dokumendi tüüp, dokumendi number, dokumendi staatus, dokumendi kehtivusaeg (kehtiv kuni).	Vabariigi valitsuse määruse nr 75 “Liiklusregistri pidamise põhimäärus” § 5 lg 1 p-id 5, 9.
	Koolikoha leidmine	Kooliealiste laste andmed (lapse ees- ja perekonnanimi, lapse isikukood).	Vabariigi Valitsuse määruse “Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate

			üleantavate andmete loetelu” § 18.
	Peretoetused ja hüvitised	Isiku esitatud taotlused Sotsiaalkindlustusametile (taotluse tüüp, taotluse esitamise aeg, taotluse olek, taotluse otsuse aeg).	Sotsiaalkaitseministri määrus nr 12 “Sotsiaalkaitse infosüsteemi põhimäärus” § 9 ja § 10.
Lähedase surm (Sotsiaalministeerium)	Minu andmed pärimisregistris	Isikunimi, isikukood, sünniaeg ja –koht, elukoht ja või asukoht.	Justiitsministri määrus “Pärimisregistri pidamise, pärimisregistrisse kannete tegemise ja pärimisregistrist teabe väljastamise kord” § 7 lg 1
	Minu testamendid ja pärimislepingud	Testamendi või pärimislepingu registreerimise number, testamendi või pärimislepingu kande nimetus näiteks "Testamendi tegemine omakäeline" või "Testamendi notariaalne tõestamine". Testamendi või pärimislepinguga seonduva dokumendi suurus kilobaitides koos allalaadimise lingiga. Testamendi või pärimislepingu koostamise kuupäev. Testamendi või pärimislepingu registreerija ehk enamik juhtudel notari nimi.	“Pärimisregistri pidamise, pärimisregistrisse kannete tegemise ja pärimisregistrist teabe väljastamise kord” §-id 7 ja 8.
	Minuga seotud pärimismenetlused	Isikuga seotud pärimismenetluste andmed: Registreeritud menetlused - dokumendi ehk kande nimetus, dokumendi ehk kande kuupäev, dokumendi koostaja ehk notari nimi,	“Pärimisregistri pidamise, pärimisregistrisse kannete tegemise ja pärimisregistrist teabe väljastamise kord” § 10.

		dokumendi registreerimise number.	
	Mina pärijana	Pärimisega seonduva dokumendi ehk kande registreerimise number, pärimisega seonduva dokumendi ehk kande tõestaja ehk notari nimi, pärimisega seonduva dokumendi ehk kande kõikide pärijate ees- ja perekonnanimi ning isikukood, pärimisega seonduva pärimistunnistuse kuupäev.	“Pärimisregistri pidamise, pärimisregistrisse kannete tegemise ja pärimisregistrist teabe väljastamise kord” §-id 10 ja 12.
	Mina pärandvara ühisest osa võõrandajana või omandajana	Dokumendi ehk kande registreerimise number, dokumendi ehk kande tõestaja, pärandvara ühisuse osa võõrandajate ees- ja perekonnanimed ning isikukoodid, pärandvara ühisuse osa omandajate ees- ja perekonnanimed ning isikukoodid, võõrandamise kuupäev.	“Pärimisregistri pidamise, pärimisregistrisse kannete tegemise ja pärimisregistrist teabe väljastamise kord” §14.

Tabel 2. Andmevahetusega sündmusteenused

Kuivõrd sündmusteenused on arenemisjärgus, tuleb tabeleid 1 ja 2 võtta esmase kaardistusena. Ajas võivad sündmusteenuste nimekirjad ja nende andmekoosseisud muutuda. Kuna Eesti teabeväravas töödeldakse isikuandmeid erinevate andmeandjate antavate isikuandmete alusel, on vajalik, et ka andmeandjad looksid valdkondlike asjakohaste regulatsioonide vastava õigusliku aluse. See võimaldab andmeandjal määratleda andmekoosseisud, mida Eesti teabeväravas töödeldakse.

Eelnõu § 1 punktiga 3 muudetakse kehtetuks riikliku postkastiga seotud säte. Riiklikul postkastil on tulevikus õigusi vähem riivav tehnoloogiline lahendus. Sellega antakse kirja sisu töötlemine pädevale asutusele, kes edastab kasutajale teavet postkastiteenuse kaudu, ning RIA enam kirjade sisu ei töötle. RIA-le jääb alles logifailide andmete säilitamise kohustus ja isiku antavale telefoninumbrile teavituse saatmise kohustus.

Kasutajatele on ette nähtud üleminekuperiood, mille jooksul neil on võimalik postkasti uuele tehnoloogilisele lahendusele üle minna, seni on kasutusel kaks lahendust. See tähendab, et viimased kasutajad peaksid postkasti uue tehnoloogilise lahendusega olema liitunud 24.04.2027, kuni selle kuupäevani võimaldab RIA postkasti varasema tehnoloogilise lahenduse

järgi kasutada ja sellest tulenevalt ka ise kirjade sisu säilitada. Varasema tehnoloogilise lahendusega kogutud kirjade sisu säilitatakse kolm aastat, seega tuleb sätted kehtetuks tunnistada kolme aasta möödumisel arvates kuupäevast, millal on ette nähtud viimaste kasutajate uuele postkastilahendusele üleminek – selleks kuupäevaks on 24.04.2030.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse § 32¹ lõiget 2.

Isikustatud teabe kuvamisega on RIA-st saanud Eesti teabevärava osa vastutav töötleja (IKÜM art 4 p 7 mõistes), kes ka praktikas haldab ja arendab teabeväravat. RIA määrab kindlaks eesmärgid ja vahendid, mis puudutavad Eesti teabeväravas isikustatud teabe kuvamise süsteemi eesmäärke ja vahendeid. Vastutus sündmusteenuste eest jääb konkreetsele sündmusteenuse pakkujale, kelle pädevuses on osutada konkreetset avalikku teenust vastava valdkonna eriregulatsiooni alusel ning seetõttu on teabevaldajaid võimalik vaadelda Eesti teabevärava kaasvastutavate töötlejatena. Teabevaldajad peegeldavad oma teenuseid Eesti teabeväravas eesmärgiga tagada avalike teenuste nähtavus ja kättesaadavus kodanikele. RIA haldab Eesti teabeväravat eesmärgiga luua ühtne kanal riigi ja kodanike vahel, mis hõlmab nii tehnilist ligipääsu kui ka sisu süstematiseerimist. Eesti teabevärava funktsionaalsus tekib üksnes siis, kui mõlemad pooled oma rolli täidavad – teabevaldaja annab teabe sisu ja ligipääsu teenustele, RIA määratleb, kuidas seda sisu töödeldakse ja avalikkusele esitatakse.

Täpsemad selgitused on ka eelnõu § 1 punktis 1, mis selgitab Eesti Teabevärava olemust ja seost RIAGA.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse § 32¹ lõikega 2¹, millega kehtestatakse Eesti teabeväravas isikuandmete ja logide säilitamise tähtajad. IKÜM art 5 lg 1 punktis e sätestatud säilitamise piirangu põhimõtte kohaselt säilitatakse isikuandmeid kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada ainult seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks, milleks isikuandmeid töödeldakse. Pärast eesmärgi täitmist tuleb andmed kas kustutada või anonüümida. Uue säilitustähtaja määramine peab olema põhjendatud uue eesmärgi täitmiseiga.

Isikustatud teabe kuvamisega seotud andmeid säilitatakse Eesti teabeväravas järgmiselt:

- Isikuandmeid säilitatakse teenuste üksikpäringu korral isiku sessiooni lõppemiseni, kuid mitte kauem kui 30 minutit.

Andmeid, sh töölaua vaates fotot, hoitakse kuni isiku väljalogimiseni, kuid mitte kauem kui 30 minutit. Kuna selline kasutaja tahteavalduse alusel andmekogudes tehtav üksikpäring täidab tema oma andmetest ülevaate saamise eesmärgi ja selline toiming on võimalik teha 30 minutiga, ei ole põhjendatud isikule seda teavet kauem kuvada. Kui isik soovib hiljem uuesti ülevaadet saada, saab ta algtada uue päringu.

Samuti kuvatakse Eesti teabevärava mobiilirakenduse isikusamasuse kontrollpäringuks PPA hallatavatest isikut tõendavate dokumentide andmekogust (edaspidi ITDAK) ja andmekogust ABIS X-tee päringu tulemusena isikule tema kehtivate isikut tõendavate dokumentide andmed ja foto. Selle punkti isikuandmete all tuleb mõista sealhulgas teabevärava mobiilirakenduse kaudu tehtava kontrollpäringuga saadud andmeid, mis ei ole foto, ning neid andmeid säilitatakse sessiooni lõppemiseni, kuid mitte kauem kui 30 minutit. Eesti teabevärava mobiilirakenduse vahendusel isikusamasuse tuvastamise kontrollpäringu fotole kehtib eraldi säilitustähtaeg.

- Teabevärava mobiilirakenduse vahendusel tehtava kontrollpäringuga saadud fotot säilitatakse 30 päeva.

Eesti teabevärava mobiilirakenduse isikusamasuse kontrollpäringuks kuvatakse ITDAK-ist ja andmekogust ABIS X-tee päringu tulemusena isikule tema foto. ITDS-i eelnõuga antakse teabevärava mobiilirakenduse vahendusel isikusamasuse kontrollimisele samaväärne õiguslik tähendus füüsilisse dokumenti kantud andmete alusel isikusamasuse kontrollimisega. See võib olulisel määral suurendada PPA andmekogude koormust ja tekitada probleeme käideldavusega. Eesti teabevärava statistika kohaselt on ITDAK-i päringute hulk aja jooksul kasvanud (2024. aastal oli keskmiselt 526 000 päringut kuus). Suure eraldusvõimega foto päring andmekogust ABIS mõjutab käideldavust, koormust ja päringu kiirust kõige rohkem. Nimetatud andmekogud on loodud avaliku korra ja riigi julgeoleku tagamise eesmärgil Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusel ei ole võimalik enne 2027. aastat oma päringutele vastamise võimekust parandada või muud tehnilist lahendust pakkuda (nt päringuga jagatava foto eraldusvõimet vähendada). Selleks, et teenust oleks võimalik pakkuda ja mobiilirakenduse kaudu isikusamastuse tuvastamise kontrollpäringu kasutuselevõttuga tekkiv koormuse kasv ei ohustaks andmekogude peamise eesmärgi täitmist, luuakse eelnõuga RIA-le õiguslik alus andmekogust ABIS mobiilirakenduse kaudu isikusamasuse tuvastamise kontrollpäringiga saadud fotode 30-päevaseks talletamiseks RIA infrastruktuuris.

Selline 30-päevane säilitustähtaeg on optimaalne arvestades, et isikusamasuses tuleb veenduda kehtiva isikut tõendava dokumendi andmete alusel ja foto peab võimaldama isikusamasuses üheselt veenduda. Foto kehtivad andmed ei uuene tavaliselt kiiremini kui 30 päeva, mis on isikut tõendava dokumendi väljaandmise taotluse läbivaatamise tähtaeg vastavalt siseministri 18.12.2025. a määrusele nr 77 "Isikutunnistuse, elamisloakaardi, digitaalse isikutunnistuse, Eesti kodaniku passi, meremehe teenistusraamatu, välismaalase passi, ajutise reisidokumendi, pagulase reisidokumendi või meresõidutunnistuse väljaandmise taotlemisel esitatavate tõendite ja andmete loetelu, väljastamise kord ning väljaandmise tähtajad".⁴⁸

- Nõusolekut teabevärava töölauapäringuteks säilitatakse üks aasta nõusoleku andmisest arvates.

Töölaua kuvatavaid andmeid säilitatakse nii nagu teenuste üksikpäringu korral kuni 30 minutit. On vaja säilitada isiku nõusolek töölauapäringute korduvaks tegemiseks aasta jooksul. Nimelt võimaldatakse töölauapäringuid iga kord sisse logides pärast seda, kui süsteem on kontrollinud nõusoleku kehtivust. Selguse, andmete ajakohasena hoidmise ja läbimõelduse huvides ei ole selliseid andmeid mõistlik hoida kauem kui üks aasta, mistõttu küsitakse ühe aasta möödumise järel isikult uuesti nõusolekut töölauapäringuteks. Inimesel on võimalik töölaua vaates lülitada andmekategooriad soovi korral sisse või välja endale sobival ajal.

- Nõusolekupõhise kuvamise korral säilitatakse andmeid 30 päeva pärast omavahel seotud haldusmenetlustest viimase lõppemist või nõusoleku tagasivõtmise korral 30 päeva nõusoleku tagasivõtmisest arvates.

Mõlema andmete nõusolekupõhise kuvamise korral piisab haldusmenetluse korral 30 päevast, et tagada lõppkasutajale võimalus esitada toimingute peale lubatud olukordades vaie (Haldusmenetluse seadus⁴⁹ § 75). Muude õiguskaitsevahendite rakendamiseks on võimalik kasutada logisid.

---

⁴⁸ Siseministri 18. detsembri 2015. a määrus nr 77 "Isikutunnistuse, elamisloakaardi, digitaalse isikutunnistuse, Eesti kodaniku passi, meremehe teenistusraamatu, välismaalase passi, ajutise reisidokumendi, pagulase reisidokumendi või meresõidutunnistuse väljaandmise taotlemisel esitatavate tõendite ja andmete loetelu, väljastamise kord ning väljaandmise tähtajad", RT I, 26.08.2022, 12. <https://www.riigiteataja.ee/akt/126082022012?leiaKehiv>.

⁴⁹ Haldusmenetluse seadus - RT I, 06.07.2023, 31.

Nõusoleku alusel pakutavate sündmusteenuste korral säilitatakse 30 päeva inimese isikukoodi, sündmusteenuse viidet, millega konkreetne isik ja nõusolek on seotud, ning unikaalset nõusolekuviidet. Nende andmete säilitamine on vajalik järgmistel põhjustel:

- a) et oleks võimalik nõusolekust loobumise korral ja hiljem selle taastamise korral kuvada isikule korrektseid andmeid, kui vahepealsel ajal on ühes sündmusteenuses osateenused lõppenud või alanud. Ilma esialgset nõusolekut säilitamata ei oleks võimalik kuvada andmeid osateenus(t)e kohta, mida on osutatud enne nõusoleku andmist;
- b) kui nõusolekut tagasi ei võeta ja sündmusteenus jõuab lõpuni ehk viimase osateenuse lõppemiseni, on vaja isikut teavitada ka lõppemisest. Selle mõistlikuks perioodiks on peetud 30 päeva. Vastasel juhul peaks isik sündmusteenuse lõppemise lugema välja asjaolust, et konkreetne sündmusteenus on tema personaalsest vaatest kadunud.

- Isikule kuvatud postkasti kirju säilitatakse kolm aastat kirja saabumisest arvates.

Riikliku postkasti @eesti.ee aadressile (ehk aadressidele isikukood@eesti.ee ja registrikood@eesti.ee) saadetud kirju säilitatakse kolm aastat kirja riikliku postkasti aadressile saabumisest arvates. Praegu kehtiv regulatsioon seda juba võimaldab, kuid regulatsioon tehakse nimetatud sättega selgemaks. Säilitustähtaeg kolm aastat on seotud riigivastutuse seaduse § 17 lõikes 3 sätestatud kahju hüvitamise taotluse esitamise võimalusega. Säte annab isikule võimaluse esitada taotlus või kaebus kolme aasta jooksul arvates päevast, millal kannatanu kahjust ja selle põhjustanud isikust teada sai või pidi teada saama. Säilitustähtaja määramisel on lähtutud sellest, et pooltel oleksid tõendid Eesti teabeväravas tehtud toimingute kohta juhuks, kui peaks tekkima vaidlusi.

Lisaks tagab kolmeaastane kirjade säilitamise tähtaeg riigile tõendamisvõimaluse Eesti teabevärava lõppkasutajaga seotud muude kui riigivastutuse seaduse alusel kahju hüvitamise juhtumite puhul. Need juhtumid kätkevad endas isiku võimalusi kasutada talle seadusega ettenähtud haldusmenetluslikku ja tsiviilõiguslikku kaebeõigust, riivamata ebaproportsionaalselt isiku põhiõigusi. Seetõttu on kolmeaastane säilitustähtaeg piisav ja põhjendatud, tagades ka andmesubjektile võimaluse kasutada oma õigusi kooskõlas PS § 15 lg 1 esimese lausega.

Uue riikliku postkastiteenuse tulekuga lõppeb isikule saadetud kirjade keskne säilitamine ning seejärel tuleb nimetatud säte kehtetuks tunnistada. Edaspidi hakkavad kirju säilitama kirju saatvad asutused ise, et vähendada isikuandmete töötlemise riivet RIA poolt. Kesksest säilitatakse endiselt metaandmeid selle kohta, kes, millal ja kellele kirja on saatnud. Selline logide säilitamine on vajalik, et isik oskaks vajaduse korral õige asutuse poole pöörduda ja et see asutus saaks vajaduse korral tõendada toimunud töötlemistoiminguid.

- Isikustatud teabe kuvamisega seotud logisid säilitatakse kolm aastat nende tekkimisest arvates.

Riigivastutuse seaduse § 17 lõikes 3 sätestatud kahju hüvitamise taotluse esitamise tähtaeg on kolm aastat alates päevast, millal kannatanu kahjust ja selle põhjustanud isikust teada sai või pidi teada saama. Säilitustähtaja määramisel on lähtutud sellest, et pooltel oleksid tõendid Eesti teabeväravas tehtud toimingute kohta juhuks, kui peaks tekkima vaidlusi. Lisaks tagab kolmeaastane logide säilitamise tähtaeg riigile tõendamisvõimaluse Eesti teabevärava lõppkasutajaga seotud muude kui riigivastutuse seaduse alusel kahju hüvitamise juhtumite puhul. Need juhtumid kätkevad endas isiku võimalusi kasutada talle seadusega ettenähtud haldusmenetluslikku ja tsiviilõiguslikku kaebeõigust, riivamata ebaproportsionaalselt isiku põhiõigusi. Seetõttu on kolmeaastane säilitustähtaeg piisav ja põhjendatud, tagades ka andmesubjektile võimaluse kasutada oma õigusi kooskõlas PS § 15 lg 1 esimese lausega.

Eelnõu § 1 punktiga 6 tunnistatakse kehtetuks e-posti saadetud kirjade säilitamise säte. Kuivõrd alates 24.04.2030 ei säilitata enam vana tehnoloogilise lahendusega kogutud e-kirju, ei ole enam vajalik ka säilitustähtaeg. Muudatus on seotud eelnõu § 1 punktiga 3 ja selle kohta antud selgitustega.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse § 32¹ lõikeid 3–5.

Lõike 3 muutmine on vajalik eelnõuga tehtavate muudatuste tõttu, mis on olemuselt terminoloogilised ja sõnastuslikud. Lõikega 3 määratakse kindlaks teabevärava vastutava töötleja kohustus tagada teabe kasutajakeskne korrastatult kuvamine ja juurdepääs teenustele Eesti teabeväravas.

Lõiget 4 täiendatakse ja teabe kõrvale lisatakse teenused, kuivõrd isikustatud teavet kuvatakse ka teenuste kategoorias. Lõikes 4 on sätestatud teabeandja kohustus tagada oma valdkonna teenustega seotud teabe õigsus, korrastatus ja ülevaatlik esitamine ning selle edastamine Eesti teabevärava vastutavale töötlejale.

Lõikega 5 täpsustatakse volitusnormi, võimaldamaks kajastada kõnealuse seaduse muudatusi Eesti teabevärava määrukses.

Eelnõu § 1 punktiga 8 täiendatakse § 32¹ lõikega 6, millega luuakse volitusnorm avalike e-teenuste arendamise koordineerimise ja nende ühtse platvormi arendamise eest vastutavale ministrile sündmusteenuste loetelu kehtestamiseks. Sündmusteenuste loomise eest vastutavad asutused on jagatud vastavalt teenustele, näiteks abielu sündmusteenuse eest vastutab Siseministeerium. Sündmusteenuste platvormi eest, mis tagab sündmusteenuse toimimise ning liidab eri e-teenused kasutajale ühtseks teekonnaks, vastutab kõnealuse eelnõu kohaselt justiits- ja digiminister. Vastavalt VVS⁵⁰ § 59 lõikele 1 on justiits- ja digiministri pädevuses muuseas koordineerida avalike e-teenuste arendamist ning tema valitsemisalas on ka sündmusteenuste tehnilise platvormi arendamine, seetõttu kinnitab tema oma määrusega ka selle, milliseid sündmusteenuseid platvormil kuvatakse. Määrusega on vaja kinnitada isikustatud teavet töötlevad sündmusteenused, et piiritleda kohalduvaid eriregulatsioone. Eriregulatsioonide muutmine on iga valdkonna enda kohustus.

Eelnõu § 1 punktiga 9 täiendatakse 5¹. peatükki §-ga 43¹⁰, millega luuakse andmenõusoleku ja volituste haldamise andmekogu. Samal teemal selgitused ka seletuskirja punktis 2.2.

Paragrahvi 43¹⁰ lõikega 1 sätestatakse andmenõusoleku ja volituste haldamise andmekogu eesmärgid.

Esiteks, **andmenõusolekusüsteemi** vaatest töödeldakse isiku nõusoleku olemasolu ja ulatusega seotud andmeid eesmärgiga võimaldada isikul anda nõusolek oma isikuandmete edastamiseks RIS-i kuuluvast andmekogust eraõiguslikule juriidilisele isikule. Lisaks võimaldab see anda isikule ülevaate tema antud nõusolekutest andmenõusolekusüsteemis ühest kohast. Isikul on igal ajal õigus oma antud nõusolek tagasi võtta. Samasid andmeid on võimalik hiljem vajaduse korral kasutada andmevahenduse õiguspärasuse tõendamiseks. IKÜM artikli 7 lõikes 1 on sätestatud vastutava töötleja sõnaselge kohustus tõendada andmesubjekti nõusolekut. IKÜM-is ei ole täpselt ette nähtud, kuidas seda teha. Andmenõusolekusüsteem võimaldab nõusoleku andmise fakti tõendada.

---

⁵⁰ Vabariigi Valitsuse seadus, RT I, 30.12.2024, 4. [Vabariigi Valitsuse seadus–Riigi Teataja](#)

Teiseks töödeldakse **volituste haldamise süsteemis** andmeid eesmärgiga võimaldada RIA-l kontrollida isiku volituste olemasolu ja ulatust ning lõppkasutajal keskselt hallata tema poolt ja temale antud volitusi riigi infosüsteemis. Volituste haldamise süsteemi isikuks ehk lõppkasutajaks on füüsiline isik või juriidilise isiku esindaja, kellel on volituste haldamise süsteemi iseteeninduskeskkonna kaudu õigus hallata tema poolt või talle antud volitusi. Lisaks võimaldab see RIA-l tagada volituste haldamise ning andmevahetuse õiguspärasuse tõendatavuse.

Paragrahvi 43¹⁰ lõige 2 kirjeldab andmestikke, mis on uues loodavas andmekogus. Andmekogu koosneb andmenõusoleku andmestikust ja volituste haldamise andmestikust. Tegemist on kahe eraldi andmestikuga, millel on erinevad eesmärgid. Säte loob üheselt mõistetavad seosed andmestike ja lõikes 1 väljatoodud eesmärkide vahel.

Paragrahvi 43¹⁰ lõige 3 sätestab, milliseid isikuandmeid andmekogus töödeldakse. Andmekogul on kaks andmestikku: üks andmenõusoleku kohta ja teine volituste haldamise kohta.

Andmenõusolekusüsteemi vaatest (andmenõusoleku andmestik) töödeldakse järgnevaid isikuandmeid: enda isikuandmete edastamiseks nõusoleku andnud isiku ees- ja perekonnanimi, isikukood ja teovõime piiramise andmed. Andmete täpsem koosseis määratakse rakendusaktis, sh isikustamata andmete kohta.

Kuna andmetes on vaid nõusolekuga seotud andmestik, ei töödelda seal andmeid, mida andmeandja ja andmesaaja omavahel jagavad, ning seetõttu ei saa andmenõusolekusüsteemi vastutav töötleja vastutada andmeandja ja andmesaaja vahelist suhet puudutavate andmete edasise töötlemise eest.

Andmenõusolekuteenuse abil töödeldakse isikuandmetest isikunime, milleks on ees- ja perekonnanimi, isiku teovõime piiramise andmeid ning isikukoodi. See on minimaalne andmestik, mis on vajalik nõusoleku andnud isiku tuvastamiseks ja tema nõusoleku andmise lubatavuse kontrolliks. Andmenõusolekusüsteemi lahendus näeb esialgu ette nõusoleku andmise võimaluse Eesti isikukoodiga täisealiste täieliku teovõimega füüsilistele isikutele. Andmenõusolekusüsteemis kontrollitakse rahvastikuregistrist automaatselt teovõimet, mis välistab, et nõusoleku annab piiratud teovõimega isik. Selline kontroll on vajalik, kuna üldjuhul piiratud teovõimega isiku poolt seadusliku esindaja eelneva nõusolekuta tehtud tehing on tühine (vt täpsemalt tsiviilseadustiku üldosa seaduse 2. osa 1. peatüki 1. jagu). Kuigi andmenõusolekuteenuse kaudu tehakse päring rahvastikuregistrisse kontrollimaks isiku teovõime piiratust, selle päringu vastust andmenõusolekusüsteemi andmekogusse ei kanta. Sellise päringu tegemine on aga isikuandmete töötlemine IKÜM art 4 punkti 2 alusel.

Kui andmenõusolekusüsteemi lahendus osutub edukaks ja tekib vastav nõudlus, on tõenäoline tulevikus laiendada nõusoleku andmise võimalust seadusliku esindaja vahendusel ka noorematele kui 18-aastastele isikutele ja piiratud teovõimega isikutele. Eelnõu menetlemise hetkel sellist võimalust veel ei ole.

Metaandmed tähendavad taustainfosüsteemi andmeid ja identifikaatoreid. Andmeväljade kirjeldused on kaardistus andmeliikidest, mida on vaja teenuse osutamiseks. Andmenõusoleku ja volituste halduse andmekogus sisaldub üksnes sellega liidestatud andmekogude ja andmeväljade loetelu, mitte ei dubleerita vastavate andmekogude põhiaandmeid. Näiteks ei koguta andmekogusse andmenõusoleku vaatest inimeste ravimiretsepte, vaid üksnes teave, et

isik on lubanud edastada konkreetsele isikule „andmed kõigi isikule väljastatud kehtivate ravimireseptide kohta“.

Rõhutame siinkohal, et andmenõusolekuteenuse kasutamine on andmesubjektile vabatahtlik ning andmesubjekt ise otsustab, kas soovib teenust kasutada või mitte. Kui isik ei soovi andmenõusolekuteenust kasutada, ei too see talle kaasa negatiivseid tagajärgi teenuse saamises, kuna alles jäävad muud kanalid teenuse saamiseks. Andmenõusolekuteenuse kasutamise otsustab andmesubjekt, kelle nõusoleku alusel tema isikuandmeid töödeldakse andmete andmeandjalt andmesaajale edastamise eesmärgil.

Nõusolek on piiritletud tingimustega tahteavaldus. Kõnesolevas eelnõus on nõusoleku all peetud silmas IKÜM art 6 lg 1 p-s a või art 9 lg 2 p-s a sätestatud isikuandmete töötlemise õiguslikku alust. Nõusoleku andmist võimaldatakse Eesti teabevärvavas, kus esitatakse andmesubjektile enne nõusoleku andmist vajalik info. Teabevärvavasse suunatakse inimene nõusolekut andma andmeid saava vastutava töötleja (edaspidi ka *andmesaaja*) elektroonilisest teenusepakkuja keskkonnast. Teabevärvava vahendusel on isikul võimalus anda nõusolekuid, neid hallata ja tagasi võtta ning näha kogu infot seoses antud nõusolekutega. IKÜM artiklis 9 sätestatud eriliiki isikuandmete⁵¹ korral tuleks põhjendatud juhul valdkondlikus seaduses sätestada konkreetsemad tingimused ja kord eriliiki isikuandmete edastamiseks andmenõusolekusüsteemis antud nõusoleku alusel.

Olukorras, kus inimene annab nõusoleku, ei saa riik inimese andmete edastamise otsusesse sekkuda rohkem kui vältimatult vajalik. Nõusolek isikuandmete töötlemise õigusliku alusena on samaväärne teiste õiguslike alustega, mis tulenevad IKÜM-ist. Kuna nõusolek antakse ühe või mitme kindla eesmärgi jaoks ja selle andmine on andmesubjektile vabatahtlik, puudub riigil õigus inimese nõusoleku sisu eirata, seda muuta või luua põhjendamatult piiravaid tingimusi andmete edastamisele. Inimesele jääb andmenõusolekusüsteemi kasutamisel võimalikult suur voli otsustada, kellele, millisel eesmärgil ja milliseid andmeid ta edastab. Seda seetõttu, et eelnõus ei ole ette nähtud isiku otsustusõigust piiravaid tingimusi isikuandmete edastamiseks andmenõusolekusüsteemis antud nõusoleku alusel. Piiravate tingimuste seadmine vajab õigustust, sest ühest küljest oleks sel juhul tegemist isiku nõusoleku kitsendamisega ja teisest küljest ka potentsiaalse sekkumisega ettevõtlusvabadusse.

Innovaatiliste ja samas mugavate lahenduste loomine eeldab kõikide poolte soovi ja tahet olla normikuulekas ja teadlik oma tegevuse mõjudest ja tagajärgedest. Uudsete teenuste loomisel või nende loomise võimaldamisel ei saa riik lähtuda muust eeldusest kui see, et inimesed annavad oma nõusoleku vabatahtlikult ja teadlikult ning ettevõtjad järgivad nende tegevust raamistavaid kohustuslikke õigusnorme.

RIS-i kuuluva andmekogu vastutav töötleja saab kontrollida (toimub automaatselt) andmesubjekti nõusoleku olemasolu ja kehtivust enne isikuandmete andmesaajale väljastamist kõnesoleva eelnõuga loodavast andmenõusoleku andmekogust. Kui inimene on nõusoleku tagasi võtnud, peatub RIS-i kuuluva andmekogu vastutava töötleja õigus edaspidi andmeid edastada, kuid nõusoleku tagasivõtmine ei mõjuta juba edastatud andmete töötlemist. Seega ei väljastata andmeid edasistel andmepäringutel, kui nõusolek oli antud korduvateks

---

⁵¹ Andmed, millest ilmneb rassiline või etniline päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused või ametiühingusse kuulumine, geneetilised andmed, füüsilise isiku kordumatuks tuvastamiseks kasutatavad biomeetrilised andmed, terviseandmed või andmed füüsilise isiku seksuaalelu ja seksuaalse sättumuse kohta.

andmepäringuteks ehk kindlal ajavahemikul andmete väljastamiseks. Vastav olukord on reguleeritud IKÜM art 7 lõikega 3.⁵²

Andmesaajal tuleb arvestada, et andmesubjekt annab nõusoleku RIS-i kuuluvast andmekogust isikuandmete edastamiseks andmesaajale, mitte nende edasiseks töötlemiseks andmesaaja poolt. Isikuandmete edasise töötlemise aluseks võib olla näiteks leping ja selle tingimusi tuleb andmesaajal tutvustada andmesubjektile enne, kui andmesubjekt nõusoleku annab. Seega ei lõppe nõusoleku tagasivõtmisega alati automaatselt andmesaaja õigus juba saadud andmesubjekti isikuandmeid töödelda ja lähtuda tuleb näiteks kas konkreetse andmesaaja teenusetingimustest või isikuandmete töötlemise muust õiguslikust alusest. Nõusoleku tagasivõtmise või nõusoleku kehtivusperioodi lõppemise korral edastatakse andmesaajale nõusoleku andmed, milles on esile toodud kas nõusoleku andmisest keeldumine, selle tagasivõtmine või kehtivusperioodi lõppemine. Infosüsteemis tähistatakse seda nõusoleku staatuse „heaks kiidetud“ asemel staatusega „tagasi lükatud“. Andmesaaja peab sel juhul tagama, et juba saadud isikuandmete töötlemine vastaks ka edaspidi IKÜM-i nõuetele.

Andmesaaja peab isikuandmeid töödeldes järgima kõiki IKÜM-ist tulenevaid nõudeid, sh peab isikuandmete töötlemiseks olema art 6 lõikes 1 sätestatud õiguslik alus ja töötlemine peab olema kooskõlas artiklis 5 kehtestatud isikuandmete töötlemise põhimõtetega. Andmenõusolekusüsteemi kontekstis tähendab see, et andmesaaja peab tagama, et tema soovitud andmekoosseis vastab teenuse ja eesmärgi kirjeldusele ning on minimaalselt vajalik, samuti peab nõusoleku kehtivusaeg olema määratud minimaalselt vajalikuks. Nõusoleku kehtivusperioodi määramisel peab andmesaaja arvestama oma teenuse sisuga ja talle IKÜM-ist tulenevate nõuetega. Nõusoleku kehtivusaja lõppemisel peab inimene andma uue nõusoleku. Uut nõusolekut küsitakse samamoodi kui esialgset ehk andmesaaja enda keskkonnast suunatakse andmesubjekt Eesti teabevärvasse, kus toimub nõusoleku andmine. Mõne teenuse jaoks on vaja andmeid mitmest andmekogust. Seega arvestada tuleb ka, et kui andmesaaja soovib teenuse osutamiseks isikuandmeid mitmest andmekogust, ei tohi ta ühest andmekogust isikuandmete saamata jäämise korral (nt andmesubjekt annab nõusoleku vaid kahele andmekoosseisule kolmest) töödelda ka teistest andmekogudest saadud isikuandmeid. Seda põhjusel, et sel juhul ei ole võimalik saavutada teenuse osutamisega taotletavat eesmärki, milleks isikuandmeid koguti ning mis eeldab isikuandmete töötlemist. Seda põhjusel, et eesmärgi saavutamiseks on vaja mõlemast andmekogust andmeid. Andmesaaja peab tagama, et andmesubjekt saab aru vajadusest anda mitu nõusolekut. Asjakohased selgitused on võimalik andmesubjektile esitada ka andmenõusolekusüsteemis. IKÜM-i nõuete täitmise üle teeb isikuandmete kaitse seaduse § 56 lõike 1 alusel järelevalvet AKI.

Rakendusaktis sätestatakse ka loetelu vähimast teabest, mis tuleb andmesubjektile esitada enne, kui ta andmenõusolekusüsteemis nõusoleku annab. Selleks on vähemalt järgmine teave:

- 1) teave andmesaaja kohta;
- 2) teave andmeandja ning selle vastutava töötleja kohta;
- 3) teave andmeandjalt andmesaajale edastatavate andmesubjekti isikuandmete liikide kohta;
- 4) teave, millisel eesmärgil andmesaaja isikuandmeid edaspidi kasutab;
- 5) teave, millisel õiguslikul alusel andmesaaja isikuandmeid töötleb;
- 6) nõusoleku kehtivusaeg;
- 7) teave selle kohta, et inimene võib andmenõusolekusüsteemis antud nõusoleku igal ajal tagasi võtta.

---

⁵² Andmesubjektil on õigus oma nõusolek igal ajal tagasi võtta. Nõusoleku tagasivõtmine ei mõjuta enne tagasivõtmist nõusoleku alusel toimunud töötlemise seaduslikkust. Andmesubjekti teavitatakse sellest enne nõusoleku andmist. Nõusoleku tagasivõtmine on sama lihtne kui selle andmine.

Eelnimetatud info selge esitamine aitab kaasa sellele, et andmesubjekt teeb oma otsuse nõusoleku andmise kohta teadlikult ja informeeritult ning saab aru, kellelt, kellele ja mis tingimustel ta nõusoleku oma isikuandmete edastamiseks annab. Andmete kasutamise eesmärgi kirjelduse ja RIS-i kuuluvast andmekogust väljastatavate andmete kirjelduse lisab andmenõusolekusüsteemi andmesubjektile kuvamiseks RIS-i kuuluva andmekogu vastutav töötleja, lähtudes andmesaaja edastatud infost.

Rakendusaktis täpsustatakse andmete koosseisu, mis on andmenõusolekuteenuse ja volituste haldamise andmekogus. Kuna andmenõusolekuteenuse kaudu on andmesubjektil võimalik anda nõusolek oma andmete edastamiseks erasektoris, kellele avaliku teabe seadus ei kohaldu ja kelle asutusesisesed andmetöötlusprotsessid ei ole kajastatud Riigi Teatajas, siis läbipaistvuse huvides kantakse andmevahendusega seotud osapooled nii vastutava kui ka volitatud töötleja olemasolul andmekogusse. See annab ühtse ja selge ülevaate, milliste ettevõtjate ja andmekogude puhul on füüsilisel isikul võimalik andmenõusolekuteenuse vahendusel oma nõusolek anda.

Kui töötlemine põhineb nõusolekul, peab vastutaval töötlejal olema võimalik tõendada, et andmesubjekt on nõustunud oma isikuandmete töötlemisega (IKÜM art 7 lg 1). Sellist tõendamisväärsust ja -võimekust nõuavad andmed, mis on märgitud § 43¹⁰ lõikes 2 ja rakendusaktis.

Andmesubjekti nõusolek tema isikuandmete töötlemiseks peab IKÜM art 7 lõike 3 kohaselt olema tagasivõetav. Seetõttu näiteks olukorras, kus inimene on andnud nõusoleku kestvalt mõneks kindlaks ajavahemikuks (näiteks regulaarselt RIS-i andmekogus asuvate andmetega sünkrooniv personaalmeditsiinirakendus) ning võtab selle nõusoleku tagasi, peab kajastuma andmekogus info, mille põhjal saab RIS-i kuuluva andmekogu vastutav töötleja enne järjekordset isikuandmete edastamist veenduda, et edastamine ei ole alates nõusoleku tagasivõtmise hetkest enam lubatud.

Andmenõusoleku andmekogu andmetel ei ole õiguslikku tähendust, kui seadusest ei tulene teisiti. Nimelt nõusoleku andmekogusse kantud andmetel on üldjuhul informatiivne tähendus, kuna sinna kantavad andmed ei tekita, muuda ega lõpeta andmesubjekti õigusi kolmandate (st asutuseväliste) isikute suhtes. Asjaolu, et nõusolekule tuginemist peab olema võimalik tõendada (IKÜM art 7 lg 1), ei anna andmetele õiguslikku tähendust. Nõusoleku kui andmete töötluste õigusliku aluse ning selle tagajärjed sätestab IKÜM. Nõusolekut on andmesubjektil võimalik anda ka andmenõusolekuteenusest väljaspool, kuna andmenõusolekuteenus on andmesubjektile vabatahtlik. Lisaks tuleb arvestada, et kõik andmenõusoleku andmekogus olevad andmed ei ole põhiandmed. Näiteks isikunimed ja isikukoodid ei ole põhiandmed andmenõusoleku andmekogus, vaid hoopis rahvastikuregistris, kus olevate andmete õiguslik tähendus tuleneb rahvastikuregistri seadusest (vt täpsemalt RRS § 6 lg 1). Sellest tulenevalt on vaja silmas pidada ka andmekogude eriregulatsioone, kuna need võivad andmete õigusliku tähenduse sätestada kõnesolevast eelnõust erinevalt. Kuivõrd eriregulatsioonid on Riigi Teatajas avaldatud ning seadus peab eristama vaid neid juhte, kus andmekogu andmetel on konstitutiivne tähendus, ei ole õiguslikku tähendust seadusesse kirjutatud.

Volituste haldamise vaatest (volituste haldamise süsteemi andmestik) nähakse ette andmekomplekt, mida töödeldakse kesksel volituste haldamisel Eesti Teabeväravas. Loetelu sisaldab isikuandmeid ning muid töödeldavaid andmeid. Andmete täpsem koosseis sätestatakse rakendusaktis.

RIS-i kuuluvast andmekogus sisalduvad andmed isiku kohta on avalikku võimu teostav isik reeglina kogunud IKÜM artikli 6 lõike 1 punkti e alusel ehk isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. Sama artikli lõike 3 kohaselt kehtestatakse mh lõike 1 p-s e osutatud isikuandmete töötlemise alus: a) liidu õigusega või b) vastutava töötleja suhtes kohaldatava liikmesriigi õigusega.

Kuivõrd TsÜS § 10 kohaselt on piiratud teovõimega isiku poolt seadusliku esindaja eelneva nõusolekuta tehtud ühepoolne tehing tühine, on RIA-l teatud juhtudel vaja ka alust eriliiki isikuandmete töötlemiseks. See on vajalik eelkõige selleks, et vältida olukorda, kus volituste haldamise süsteemis saab volitust anda (sh edasi volitada) piiratud teovõimega isik. Sellisel juhul kuulub kohaldamisele IKÜM artiklis 9 sätestatud eriliiki isikuandmete regulatsioon. Kõnesoleva artikli lõike 2 punkt g sätestab õigusliku aluse, kui töötlemine on vajalik olulise avaliku huviga seotud põhjustel liidu või liikmesriigi õiguse alusel ning on proportsionaalne saavutatava eesmärgiga, austab isikuandmete kaitse õiguse olemust ning tagatud on sobivad ja konkreetsed meetmed andmesubjekti põhiõiguste ja huvide kaitseks, mis on põhjendatud juhul valdkondlikus seaduses sätestatud konkreetsematel tingimustel ja korras eriliiki isikuandmete edastamiseks, nt kui töötlemise vajadus on sätestatud õigusaktis.⁵³ Rakendusakti kavandis (vt seletuskirja lisa 4) nähakse ette, et RIA ülesandeks on kontrollida seaduses sätestatud juhtudel isikukoodi alusel esindusõiguse volitamise tahteavaldust tegeva lõppkasutaja teovõimet.

Volituste haldamise andmekogus töödeldakse järgmisi isikuandmeid:

- 1) lõppkasutaja ja asjakohasel juhul tema seadusliku esindaja nimi ning isikukood – seaduse tasandil luuakse minimaalne andmete koosseis nii lõppkasutaja kui ka tema esindaja kohta (lõppkasutaja esindaja on asjakohane näiteks olukorras, kus alaealisel lõppkasutajal on vanema näol seadusjärgne esindaja);
- 2) volitusega antud esindusõiguse andmed – kogu volitustega seonduv andmestik, sh volituse andmise aeg, kehtivus, edasivolitamise õigus, volituse alusel antav roll jms;
- 3) seaduses sätestatud juhtudel isikukoodi alusel esindusõiguse volitamise tahteavaldust tegeva lõppkasutaja teovõime piiramise andmed – TsÜS § 10 kohaselt on piiratud teovõimega isiku poolt seadusliku esindaja eelneva nõusolekuta tehtud ühepoolne tehing tühine, mistõttu tekib selleks, et volitus oleks kehtiv, vastutaval töötlejal teatud juhtudel vajadus eriliiki isikuandmete töötlemiseks.

Põhimääruses nähakse ette täiendav loetelu andmetest, mida volituste haldamise süsteemis töödeldakse, näiteks:

- 1) volituste haldamise süsteemiga liidestatud andmekogu vastutava töötleja andmed – RIS-i andmekogu (sh nii andmeandja kui ka -saaja) vastutava töötleja andmed;
- 2) volituste haldamise süsteemiga liidestatud andmekogu volitatud töötleja olemasolul tema andmed – kui RIS-i kuuluval andmekogul on volitatud töötleja, töödeldakse volituste haldamise süsteemis ka neid andmeid;
- 3) infosüsteemide andmevahetuskihi alamsüsteemi kood ja edastatava andmekoosseisu metaandmed.

AvtS § 43⁶ lõike 4 kohaselt antakse õiguslik tähendus andmetele seadusega. Seadus peab eristama vaid neid juhte, kus andmekogu andmetel on kolmandate (st asutuseväliste) isikute suhtes konstitutiivne tähendus. Arvestades TsÜS-is sätestatud esindusõiguse regulatsiooni, asjaolu, et volituste haldamise süsteem on mugavusteenus, mis annab isikutele lisavõimaluse volituste haldamiseks (teenuse kasutamata jätmine ei mõjuta lõppkasutaja seaduses sätestatud õigusi), ja sellest tulenevat võimalust ja vajadust tsiviilkäibes volituste haldamise andmekogu

⁵³ Isikuandmete kaitse seaduse § 20 lg 1 p 1 (RT I, 04.01.2019, 11). [Isikuandmete kaitse seadus–Riigi Teataja](#)

kaudu andmetele õiguslik tähendus anda ei ole põhjust anda andmekogu andmetele konstitutiivset tähendust ja andmekogu andmetel on informatiivne tähendus, mida õigusakti tasandil ei reguleerita.

Nagu andmenõusolekusüsteemi puhul, toimub andmete edastamine volituste haldamise süsteemis X-tee kaudu. See tähendab, et nii andmeandjad kui -saajad peavad RIA-ga sõlmima X-tee määrase kohase liitumiskokkuleppe. Lisaks sellele tuleb volituste haldamise süsteemiga liidestumiseks sõlmida RIA-ga liitumiskokkulepe või seda tehakse muul alusel, nt haldusaktiga (nii otsustatakse rahvastikuregistri puhul, mis on volituste haldamise süsteemi andmeandja, rahvastikuregistri seaduse § 50 kohaselt juurdepääs rahvastikuregistri andmetele haldusaktiga, milles määratakse mh kindlaks saadud andmete kasutamise eesmärk, andmete teise andmekogusse kandmise ja kolmandatele isikutele edastamise õigus).

AvTS § 43⁶ lõige 2 näeb ette, et andmete töötlemisel, mida kogub põhiandmetena teine riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, tuleb aluseks võtta vastava teise andmekogu põhiandmed. Volituste haldamise süsteemi⁵⁴ puhul on põhiandmete andjaks ehk volituste haldamise süsteemiga liidestunud riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuseks, muuks avalik-õiguslikuks juriidiliseks isikuks või avalikke ülesandeid täitvaks eraõiguslikuks isikuks asutus või isik, kelle andmekogust liiguvad vajalikud andmed volituste haldamiseks (sh volituste andmiseks, lõpetamiseks, muutmiseks) X-tee kaudu volituste haldamise süsteemi. Volituste haldamise võimaldamiseks saab süsteem andmeid äriregistrist (vastutav töötleja JDM) ja rahvastikuregistrist (vastutav töötleja Siseministeerium).

Paragrahvi 43¹⁰ lõige 4 sätestab andmekogu vastutava töötleja, kelleks on RIA.

IKS-i seletuskirjas⁵⁵ selgitatakse, et tavaliste isikuandmete töötlemise puhul on oluline vastutava töötleja väljatoomine seaduse tasandil. Sellist lähenemist jaatab ka andmekogude juhend.⁵⁶ Seega roll sätestatakse seaduse tasandil, kuivõrd vastutav töötleja töötleb isikuandmeid.

RIA pakub nii andmesaajatele kui ka RIS-i kuuluvate andmekogude vastutavatele töötlejatele andmenõusolekusüsteemiga liidestamise võimalust, haldab andmesubjektide antud nõusolekuid ning täidab kõiki andmekogu vastutava töötleja kohustusi ning ülesandeid, mis on sätestatud seaduses. Nende ülesannetega on hõlmatud ka RIA kohustus korraldada andmekogu kasutuselevõtmist ning teenuste ja andmete haldamist, sh tagada andmekogu kaitsmise abinõud, ning vastutada andmekogu haldamise seaduslikkuse ja andmekogu arendamise eest. RIA kui vastutava töötleja täpsemad ülesanded on sätestatud rakendusaktis ning IKÜM-is. Sarnane on RIA roll ka volituste haldamise süsteemis volituste kontekstis.

Kuna RIA on riigi infosüsteemi peamine haldaja, on põhjendatud anda ka andmenõusolekusüsteemi ja volituste haldamise süsteemi ülesanne just RIA-le.

Paragrahvi 43¹⁰ lõikega 5 kehtestatakse andmekogus sisalduvate andmete ja logide säilitamise tähtaeg, milleks on kolm aastat pärast nõusoleku kehtivuse lõppu. IKÜM art 5 lg 1 punktis e

⁵⁴ Keskse volituste haldamise süsteemi andmekogu. <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/volitused>

⁵⁵ Isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seadus 778 SE, seletuskiri p 2.2. <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9d1420bb-b516-4ab1-b337-17b2c83eedb1/isikuandmete-kaitse-seaduse-rakendamise-seadus> (16.04.2024)

⁵⁶ Andmekogude juhend. https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/andmekogude_juhend.pdf

sätestatud säilitamise piirangu põhimõtte kohaselt säilitatakse isikuandmeid kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada ainult seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks, milleks isikuandmeid töödeldakse. Pärast eesmärgi täitmist tuleb andmed kas kustutada või anonüümida. Säilitustähtaja pikendamine peab olema põhjendatud uue eesmärgi täitmisega.

Arvestades riigivastutuse seaduse § 17 lõikes 3 sätestatud kahju hüvitamise taotluse esitamise tähtaega kolm aastat alates päevast, millal kannatanu kahjust ja selle põhjustanud isikust teada sai või pidi teada saama, on säilitustähtaja määramisel lähtutud sellest, et pooltel oleksid tõendid nõusoleku andmise kohta juhuks, kui peaks tekkima vaidlusi. Lisaks tagab selline kolmeaastane säilitustähtaeg riigil võimaluse tõendada vastava nõusolekuga või volitusega seonduvat ja andmesubjektile võimaluse kasutada andmesubjektil muid haldusmenetluslikke ja tsiviilõiguslikke kaebeõiguse võimalusi, riivamata ebaproportsionaalselt isiku põhiõigusi. Seetõttu on kolmeaastane säilitustähtaeg piisav ja põhjendatud, tagades andmesubjektile võimaluse kasutada oma õigusi kooskõlas PS § 15 lõike 1 esimese lausega.

Paragrahvi 43¹⁰ lõikega 6 antakse Vabariigi Valitsusele volitus asutada andmekogu ja kehtestada selle põhimäärus. Selline rakendusakti kavand on lisatud eelnõu lisasse 4.

Vastavalt AvTS § 43⁵ lõikele 1 sätestatakse andmekogu põhimääruses andmekogu pidamise kord, sealhulgas andmekogu vastutav töötleja (reguleeritava andmekogu puhul sätestatud RIA näol seaduse tasandil) ja vajaduse korral volitatud töötleja, andmekogusse kogutavate andmete koosseis, andmeandjad ja vajaduse korral muud andmekogu pidamisega seotud korraldusküsimused.

Eelnõu § 1 punktiga 10 täiendatakse § 43¹⁰ lõikega 3¹. Isikuandmete töötlemisel antava nõusoleku kohta on soovitatav lugeda ka käesoleva seletuskirja § 43¹⁰ lõike 3 selgitusi.

Paragrahvi 43¹⁰ lõikega 3¹ tehakse andmenõusolekusüsteemi kasutamine kohustuslikuks teatud tingimustel. Sättest tuleneb, et andmenõusolekusüsteemi kasutamise kohustuslikkusel on mitu kriteeriumit ja need on kumulatiivsed. Esiteks, süsteemi kasutamine on kohustuslik andmete puhul, mis pärinevad riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogudest. Nende andmekogude kohta on õigusaktid, mille alusel nad on loodud, tegutsevad ja kus on määratud andmekogu töötlejad. Säte ei muuda nende andmekogude kohta olevaid õigusakte. Teiseks, andmenõusolekusüsteemi kohustus kohaldub ainult siis, kui andmetöötluse õiguslikuks aluseks on andmesubjekti nõusolek. Nõusolek kui õiguslik alus on reguleeritud IKÜM artikli 6 lõike 1 punktis a ja artikli 9 lõike 2 punktis a. Muudele isikuandmete töötlemise õiguslikele alustele, mida IKÜM ette näeb, andmenõusolekusüsteemi rakendamine ei laiene. Andmenõusolek ei loo ega muuda andmetöötluse õiguslikke aluseid ega tingimusi. See süsteem pakub uue kanali nõusoleku edastamiseks, mis ei ole IKÜM-i kohaselt keelatud. Kolmandaks, kohustus kohaldub vaid infosüsteemi andmevahetuskirjale ehk X-tee kaudu andmete vahetamisele. X-tee kaudu andmete vahetust on selgitatud seletuskirja punktis 2.2. Paberil või e-kirjaga esitatavaid nõusolekuid ei ole kohustus andmenõusolekusüsteemi lisada.

Süsteemi kasutamine ei muutu kohustuslikuks ettevõtjatele ega andmesubjektidele. Andmenõusolekuteenus kasutamine on andmesubjektile ja ettevõtjale vabatahtlik. Andmesubjekt ise otsustab, kas soovib andmenõusolekusüsteemi kui kanalit kasutada või mitte. Üldjuhul ei ole avalikus sektoris isikuandmete töötlemise aluseks andmesubjekti nõusolek. Pigem on selleks IKÜM artikli 6 lõike 1 punkt e, kus käsitletakse olukorda, kus isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. Siiski on nõusoleku kasutamine lubatud nn mugavusteenusena. Mugavusteenuse kontseptsioon on oluline eelkõige andmekaitseõiguse perspektiivist.

Mugavusteenusel ei ole legaalseadusega, kuid tegemist on erandliku olukorraga, kus avalikul sektoril on lubatud isikuandmeid nõusoleku alusel töödelda. Oluline on selle võimaluse juures eelkõige, et tegemist peab olema olukorraga, kus isikul on tõesti õigus otsustada oma andmete töötlemise üle, kartmata kahjulikke tagajärgi. IKÜM-is nõusolekule seatud tingimusi silmas pidades on olulised eelkõige vabatahtlikkus, negatiivsete tagajärgede puudumine ja võimalus nõusolek tagasi võtta. See tugineb andmesubjekti nõusoleku tingimustel, mis tulevad eelkõige IKÜM artikli 4 punktist 11 ja artiklist 7. Andmenõusolekusüsteem on alternatiivne kanal, mille isik saab vabalt kasutamiseks valida ning milles on eelnimetatud IKÜM-i nõuded täidetud. Kui isik ei soovi andmenõusolekuteenust kasutada, ei too see talle kaasa negatiivseid tagajärgi teenuse saamises, kuna alles jäävad muud kanalid teenuse saamiseks.

Andmenõusolekusüsteemiga liitumise täpsemad tingimused ja kord sätestatakse rakendusmääruses. Üldine kirjeldus süsteemiga liitumisest on seletuskirja punktis 2.2.

Kohustuslikkus on vajalik, et tagada isikule oma nõusolekute riigi infosüsteemis ühest kohast haldamine ja kaotada riigi kulude dubleerimine. Riigi- ega kohaliku omavalitsuse asutused ei tohi luua sarnase funktsiooniga oma süsteemi, vaid peavad kasutama kesket andmenõusolekusüsteemi.

Volituste haldamise süsteemi kasutamine ei ole riigi ja kohaliku omavalitsuste andmekogude pidamisel kohustuslik. Selle süsteemi puhul tuleb arvestada, et tegemist on uuendusliku volituste haldamise lahendusega, mistõttu ei ole mõistlik vähemalt esialgu kehtestada volituste haldamise süsteemi kasutuselevõtmise kohustust. Volituste haldamise kohustuslikkus analüüsitakse ja vaadatakse lähiaastatel üle tulenevalt koalitsioonileppe punktist 168, mille kohaselt määratakse kindlaks ja fikseeritakse üleriigilised kesksed teenused, komponendid, andmekogud ning teenuste osutamise elektroonilised kanalid. Selle koalitsioonileppe üheks eesmärgiks on vältida ka riigis ebavajalikke dubleerimisi.

3.2. Eelnõu § 2: KeeleS-i muutmine

Eelnõu § 2 punktiga 1 lisatava KeeleS § 7¹ lõikes 1 ning eelnõu § 2 punktis 2 sätestatakse tõlkeandmekogu pidamise eesmärgid, mis jõustuvad kahes etapis. Eelnõu § 2 punktiga 1 lisatava KeeleS § 7¹ lõikes 1 sätestatakse võimalus riigiasutustel Tõlkeväravat kasutada. Eelnõu § 2 punktis 2 laiendatakse seda õigust igatüüpi.

Tõlkeandmekogu ametlikuks nimetuseks saab selle põhimääruse alusel Tõlkevärav. Tõlkevärav on tõlkimise toetamiseks loodav infosüsteem ja asutatav keskne andmekogu, mille eesmärk on võimaldada igatüüpi tõlkida teavet eesti keelest ja eesti keelde kasutades avalikke anonüümseid tõlkemälusid. Esimeses etapis saavad Tõlkeväravat kasutada riigiasutused hallata oma tõlketöid ning korraldada tõlkimist ühtses ja turvalises keskkonnas. Tõlkeandmekogu peamiseks kasutajateks on avaliku sektori asutused (eelnõu § 2 punkt 1). Tõlkevärava ärianalüüsi kohaselt laieneb teises etapis selle kasutajate ring järk-järgult kuni erasektorini ja avalike kasutajateni välja. Eelnõu kohaselt saab igaüks alates 1. jaanuarist 2027 Tõlkevärava abil tõlkida teavet eesti keelest ja eesti keelde, kasutades avalikke anonüümseid tõlkemälusid (eelnõu § 2 punkt 2).

Peale KeeleS-i muudatuste vastuvõtmist võtavad Tõlkevärava I etapi tulemused kasutusele I etapi väljatöötamisel osalenud asutused: PPA, JDM (vandetõlgid), RaM ja HTM. II etapiga liitub veel riigiasutusi (võimalusel EMTA, Riigikogu, prokuratuur, kohtud jt). III etapis on võimalik Tõlkeväravat kasutada kohaliku omavalitsuse asutusel, avalik-õiguslikul ülikoolil, advokatuuril, notaril, kohtutäituril, vandetõlgil ja muul avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutusel, samuti laiemal avalikkusel. Tõlkeväravaga kasutajaasutusena liitumiseks

peab asutusel olema paigas asutusesisene tõlkekorralduse struktuur, sh Tõlkevärava kasutusõiguste rollipõhine jaotus. Asutusel peavad olema määratud peakasutaja, tõlkekorraldajad, teostajad ja muud toetavad rollid, samuti peab olema läbitud kasutajakoolitus nii tellija kui ka teostajana. Tõlketööriista, masintõlget ja avalikke tõlkemälusid on kontseptsiooni kohaselt avalike funktsioonidena vaba voli kasutada siiski kõigil, kaasa arvatud avaliku sektori asutustel, igal ametnikul, eraisikul jne.

Seoses avaliku sektori tõlketellimustega on Tõlkevärava kasutajateks ka tõlkeettevõtjad ja avaandmete puhul ka tavakasutajad.

Tõlkevärav võimaldab ametnikel tõlketöid tellida ja vastu võtta, tõlkekorraldajal tõlketöövooge jälgida ning tõlkijatel ja toimetajatel tõlketöid teha, toetudes sellistele keeletehnoloogia vahenditele nagu masintõlge, kõnetehnoloogia, tõlkemälud, tõlkeabivahendid (ingl CAT), terminibaasid, grammatikakontrollija jmt.

Tõlgete korraldamine ühtses keskkonnas võimaldab hoida kokku tõlkimisele kuluvat aega ja raha. Riigi kulutused tõlkimisele on üle 2 miljoni euro aastas, tõlkeandmebaasi kasutuselevõtt aitab riigil tõlgete tellimiselt kokku hoida kuni 1 300 000 aastas, tagada tõlgete ühtlane kvaliteet, kiirendada tõlgete valmimist kuni 50% ning aidata kaasa eesti keele elujõule digiühiskonnas.

Iga kasutajaasutus võib otsustada, kas korraldada oma tõlketööde tellimine Tõlkevärava kaudu või muude, asutusele sobivamate vahendite abil. Tõlkevärav toetab kasutajaasutuse tõlketööde planeerimist läbi tõlketööde andmete (sh tellimise aeg, maht, keelesuund, valdkond) logimise ja selle alusel raportite koostamise, mida iga kasutajaasutus saab oma äranägemise järgi analüüsida ja mille alusel prognoosida, trende arvestada. Keskelt on võimalik planeerida lisanduvate keelepaaride tuge masintõlkele.

Tõlketööde korraldamist toetab Tõlkevärav asutusepõhise tõlketöövoogude häälestuse kaudu, samuti aitab Tõlkevärava kasutajaasutuste omavaheline suhtlus luua parimaid tõlketöö korraldamise viise.

Tõlkevärava kasutuselevõtmisel on vaja iga konkreetne kasutusjuht (nt seadusetekstide tõlke ülevaatusprotsess) osapoolte vahel üle vaadata ja vastav töövoog kujundada. Tõlkevärava kasutamine on avalikus sektoris vabatahtlik, v.a juhul, kui asutus ei sätesta selle kasutamist oma haldusalas kohustuslikuna (nt JDM-is seadusetõlked).

Mõjuanalüüsis mainitud uus teenistuskohd sisutoimetaja luuakse Eesti Keele Instituuti.

Kasutajaasutustel on võimalus Tõlkeväravat kohandada ja kasutada oma vajadustest lähtuvalt, seetõttu on neil suurem vastutus/ülesanded kui nn tavakasutajal ning on asjakohane käsitleda neid volitatud töötlejana.

Eelnõu § 2 punktiga 1 lisatava KeeleS § 7¹ lõikes 2 sätestatakse sarnaselt andmenõusolekuteenusetele ja volituste haldamise andmekogule seaduse tasandil tõlkeandmekogus töödeldavad isikuandmed, täpsemalt töödeldakse tõlkeandmekogus:

1. tõlketöö tellija isikukoodi, ees- ja perekonnanime ja kontaktandmeid;

2. tõlketöö täitja isikukoodi, ees- ja perekonnanime, kontaktandmeid ja pädevusandmeid. Iga Tõlkevärava kasutajaasutus võib märgendite (siltide) abil kujundada omale sobiva tõlketööde täitjate kompetentside raamistiku. See on vajalik selleks, et tõlkekorraldaja saaks valida konkreetse tõlketöö jaoks sobivaimate oskustega (nt keelesuunad, tekst või viipekeel, teema ehk valdkond) tõlkija;
3. isikuandmeid tõlgitavas teabes ja mitteavalikes tõlkemäludes. Nende kaitseks rakendatakse turvameetmeid, sh Eesti infoturbe standardit;
4. muud töödeldavad andmed; need ja andmete täpsem koosseis sätestatakse rakendusaktis.

Tõlkeväravas teabe tõlkimise tõttu autoriõiguste kehtivat regulatsiooni ei muudeta. Vandetõlgid tõlgivad õigusakte ja välislepinguid avaliku ülesande korras. Lepinguliste teenuste puhul on autoriõigused ja nende üleandmise kord sätestatud lepingutingimustes.

Tõlgitavat teavet on võimalik tõlkida võõrkeelest eesti keelde ja vastupidi. Tekstituvastus (ingl *optical character recognition* ehk OCR) ei ole hetkel toetatud, kuid seda saab kasutada väliste töövahenditega. Tekstituvastuse lisamine Tõlkeväravasse on kasutajaasutuste otsus ja rahastuse olemasolul saab vastava arenduse tellida.

Põhimääruses sätestatakse täpsemad tõlketööde andmed, mis andmekogusse kantakse, sealhulgas andmed tõlketööde tellijate, täitjate ja täitmise, keelesuundade, mahu, valdkonna jms kohta. Keskkonda kantakse ka tõlgitav teave lähte- ja sihtkeeles ning tõlgitava teabega seotud muud lisa- ja taustamaterjalid, nt stiiljuhendid tõlkijale ja tõlgitava teabe konteksti avavad lisamaterjalid. Ühtsesse keskkonda koondatakse ka tõlgitava teabe põhjal loodud tõlkemälud, sõnastikud ning terminibaasid. Andmekogusse kantavate andmete täpne koosseis kehtestatakse põhimääruses.

Eelnõu § 2 punktiga 1 lisatava KeeleS § 7¹ lõikes 3 loetletakse tõlkemälus, tõlgitava teabe lähte- ja sihtkeeles ning sellega seotud lisa- ja taustamaterjalis töödeldavad andmekategooriad. Isiku üldandmed on tema nimi, isikukood, sugu, kodakondsus, kontaktandmed, sh aadress, emakeel. Lisaks üldandmetele võidakse töödelda isiku perekonnaga ja tutvatega seotud andmeid, isikuga seotud dokumentide andmeid, isikuga seotud menetluste andmeid, hariduse ja tööga seotud andmeid, varaliste õiguste ja kohustustega seotud andmeid (sh sissetulekute andmed), karistatuse andmeid, terviseandmeid, poliitilise kuuluvuse, soolise ja usulise enesemääratluse andmeid ning maksu-, panga- ja ärisaladust sisaldavaid andmeid.

Isikuga seotud menetluste andmete all peetakse silmas laia valikut erinevaid andmeid vastavalt kasutajaasutuste tõlkevajadusele. Näiteks võivad need olla süüteo tõkestamise, avastamise ja menetlemisega seotud andmed või haldusmenetluse andmed. Haldusmenetluse andmed võivad muu hulgas olla vaidemenetluse, järelevalvemenetluse, selgitamismenetluse, registreerimis- ja loamenetluse, maksudega seonduvate menetluste või rahvusvahelise kaitse menetluse andmed. Seaduse teksti saab täpsustada andmekogu põhimääruses.

Kuivõrd andmekogus võidakse töödelda ka juriidiliste isikute andmeid, on lõike sõnastuses kasutatud terminit „andmed“.

Eelnõu § 2 punktiga 1 lisatava KeeleS § 7¹ lõikes 4 nähakse seaduse tasandil ette tõlketöö tehniliste andmete säilitamise tähtaeg seitse aastat. Avalikku tõlkemälu säilitatakse alaliselt.

Tõlketöö tellija ja tõlkija isikuandmeid säilitatakse kolm aastat andmekogule juurdepääsu lõpetamisest. Iga tõlkeandmekogu kasutav asutus on vaba sätestama, millisel juhul ja kui suures ulatuses annab ta kellelegi (oma asutuse andmete piires) juurdepääsu ja muudab või lõpetab juurdepääsu. Kui asutuse töötaja lahkub töölt, lõpetatakse tema juurdepääs tõlkeandmekogule, seda teeb asutuse peakasutaja. Juurdepääs võidakse lõpetada ka muul põhjusel, nt tööülesanded muutuvad.

Konkreetses tõlketöös seotud tõlkemälus sisalduvaid andmeid säilitatakse kuus kuud pärast tõlketöö valmimist.

Eelnõu § 2 punktiga 1 lisatava KeeleS § 7¹ lõike 5 kohaselt on tõlkeandmekogu kaasvastutav töötleja Eesti Keele Instituut, teised kaasvastutavad töötlejad nimetatakse põhimääruses. Kuna asutused sisestavad tõlkeandmekogusse nende valduses olevaid andmeid, andmekoguga liitumine ei anna ligipääsu teiste asutuste töödeldavatele andmetele ning tõlkeandmekoguga liituvad ettenähtavalt aja jooksul mitmed asutused, on täpne loetelu otstarbekas sätestada põhimääruses.

Eelnõu § 2 punktiga 1 lisatava KeeleS § 7¹ lõikes 6 sätestatakse volitusnorm Vabariigi Valitsusele Tõlkevärava põhimääruse kehtestamiseks (vt seletuskirja lisa 3). Tulenevalt AvTS § 43⁵ lõikes 1 sätestatust ning Tõlkevärava spetsiifikast reguleeritakse Tõlkevärava andmekogu põhimääruses muu hulgas järgmist: andmekogusse kantavate andmete täpne koosseis, vastutava töötleja ülesanded, volitatud töötleja ja tema ülesanded, andmeandjad ja nendelt saadavad andmed, andmetele juurdepääsu ja andmete väljastamise kord, logiandmete säilitamise kord.

Tõlkeandmekogu andmetel on informatiivne tähendus, kuna andmekogusse kantavad andmed ei tekita, muuda ega lõpeta õigusi kolmandate (st asutuseväliste) isikute suhtes.

Eelnõu § 2 punktiga 2 lisatakse KeeleS § 7¹ lõikesse 1 täiendavad eesmärgid tõlkevärava andmekogule. Tõlkevärava ärianalüüsi kohaselt laieneb selle kasutajate ring järk-järgult kuni erasektorini ja avalike kasutajateni välja (arenduse III etapp). Eelnõu kohaselt saab igaüks alates 1. jaanuarist 2027 Tõlkevärava abil tõlkida teavet eesti keelest ja eesti keelde, kasutades avalikke anonüümitud tõlkemälusid.

Alates 2027. aasta algusest on võimalik pakkuda tuge tõlke kvaliteedi tagamiseks ning avalikustada anonüümitud tõlkemälud ja pakkuda seeläbi tuge terminite ühtluse ja arendamise tagamiseks.

Lisaks KeeleS § 7¹ lõikes 1 punktides 1 ja 2 sätestatule on andmekogu eesmärk parandada ameti- ja tarbetekstide tõlkimise kvaliteeti, tagades seeläbi terminoloogiline ühtlus ning oskussõnavara arendamine. Tõlkevärava asutamise tulemusel on riigiasutuste tõlkeprotsess lihtsam, kiirem ning oluliselt odavam. Andmete taaskasutuse abil paraneb ka töö kvaliteet. Tõlkevärav pakub tõlkijale ja tellijale tuge tõlke kvaliteedi ning terminite ühtluse ja arendamise tagamisel. Kaudselt saavad tuge ka Tõlkevärava välised tõlkijad ja osapooled, ühiskond laiemalt.

Tõlke kvaliteeti aitavad parandada Tõlkeväravaga liidestatud tõlkeabivahendid, tõlkemälud ja terminibaasid. Terminite arendamise huvides on Tõlkevärav liidestatud Ekilexiga, selle kasutus tõlkijate ja toimetajate poolt aitab ühtlustada terminikasutust ning tuvastada tõlgitavast teabest uusi terminikandidaate.

Täpsemalt saab sellest, kuidas Tõlkevärav toetab tõlkeprojektide korraldust ning tõlkeabivahendite, tõlkemälude ja terminibaaside kasutust, lugeda süsteemi kasutusjuhenditest, koolitustest ja analüüsist .

Termin töö toimub Ekilexis, Tõlkevärava kasutuselevõtt ei too kohustust termin töö mahtu suurendada ega vähendada. Igal tõlkemälul on omanikuks seda mälu haldav Tõlkevärava kasutajaasutus. Tõlketöö korraldajad ei ole andmeandjad, nendega seonduv on asutusesisene töökorralduslik küsimus.

3.3. Eelnõu jõustumise sätted

Eelnõu § 3 sätestab seaduse jõustumise ajad. Seadus jõustub üldises korras kolme erandiga (andmenõusolekusüsteemi kasutamise, postkasti andmete säilitamise lõpetamise ning igapähe poolt Tõlkevärava kasutamise võimaluse säte).

Üldises korras jõustumine on Eesti teabevärava vaatest seotud sellega, et sündmusteenuste arendamiseks on RRF-ist taotletud vahendid, mille kasutamiseks on osaliselt aega 2025. aasta lõpuni, mistõttu on oluline, et seadus jõustuks esimesel võimalusel. Muudatuste rakendamiseks ei ole vaja anda üleminekuaega, kuna ei ole tarvis valmistuda ega tööd ümber korraldada. Tegemist on õiguslike aluste täpsustamisega ning osaliselt tehniliste muudatustega, mille arendamisega RIA pidevalt tegeleb. Inimeste jaoks on sündmusteenuste tarbimine vabatahtlik võimalus, mis toetab mugavalt nende õiguste kasutamist. Alles jäävad ka tavapärase võimalused avalike teenuste tarbimiseks.

Ka volituste haldamise süsteemi muudatuste rakendamiseks ei ole vaja anda üleminekuaega, kuna volituste haldamise süsteemi kasutuselevõtmine ei ole RIS-i kuuluva andmekogu vastutavale töötajale kohustuslik ning seetõttu ei kaasne seaduse jõustumisega kohustust liidestuda süsteemiga kindla tähtaja jooksul. Samuti on süsteemi kasutamine vabatahtlik inimestele, kellel säilivad muud võimalused esindusõiguse (volituse) andmiseks.

Eelnõu § 3 lõikega 1 sätestatakse erandlik jõustumisaeg andmenõusolekusüsteemiga liitumisele. Üleminekuperiood on vajalik asutustele keskse kohustusliku andmenõusolekusüsteemiga liitumiseks.

Eelnõu § 3 lõikega 2 muudetakse kehtetuks riikliku postkastiga seotud sätted alates 24.04.2030. Põhjuseks on riikliku postkasti üleminek uuele platvormile, milles töödeldakse isikuandmeid vähemal määral, ning vajadus teatud andmete töötlemise järele langeb ära. Kuupäev on seotud üleminekuajaga.

Eelnõu § 3 lõikega 3 saab igaüks alates 1. jaanuarist 2027 Tõlkevärava abil tõlkida teavet eesti keelest ja eesti keelde, kasutades avalikke anonüümitud tõlkemälusid.

4. Eelnõu terminoloogia

AvTS-i muutmise sätetega võetakse kasutusele uued nimetused „andmenõusolekusüsteem“ ja „volituste haldamise süsteem“.

Andmenõusolekusüsteem on riigi infosüsteemi kuuluv organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite süsteem, mis koosneb andmenõusoleku infosüsteemist, andmenõusoleku andmekogust ning selle süsteemi haldamise ja kasutamise tingimustest.

Volituste haldamise süsteem on organisatsiooniline, tehniline ja õiguslik raamistik, mis koosneb volituste haldamise infosüsteemist, nimetatud haldamissüsteemi andmekogust ning selle süsteemi haldamise ja kasutamise tingimustest. Süsteem võimaldab juriidilise isiku esindajal või füüsilisel isikul (lõppkasutajal) keskselt hallata tema antud ning temale antud volitusi riigi infosüsteemis.

KeeleS-i muutmise sätetega võetakse kasutusele tõlkeandmekogu nimega Tõlkevärav.

Tõlkeandmekogu Tõlkevärav on riigi infosüsteemi kuuluv organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite süsteem, mis koosneb tõlketööde haldamise infosüsteemist, nimetatud haldamissüsteemi ja tõlgete andmekogust ning selle süsteemi haldamise ja kasutamise tingimustest.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõus on arvestatud IKÜM-ist tulenevate nõuetega, mille järgi antakse inimesele kontroll oma andmete üle ning võimaldatakse senisest efektiivsemalt kasutada IKÜM-ist tulenevaid õigusi.

6. Seaduse mõjud

6.1. Eesti teabevärvaga seotud muudatuste mõjud (AvTS § 32¹ muutmine)

AvTS-i muutmise sätetega luuakse selge õiguslik alus, et kuvada Eesti teabevärvas isikustatud teavet, mille osadeks on muu hulgas nii sündmusteenused kui ka Eesti teabevärvaga mobiilirakenduse kontrollpäring. Isikustatud teabe kuvamise (sh sündmusteenuste) mõjud on hinnatud allpool.

Eesti teabevärvaga mobiilirakenduse kaudu tehtav kontrollpäring loob turvalise, kasutajasõbraliku ja vabatahtliku võimaluse isikusamasuse tõendamiseks, ilma et see tooks selle kasutajale kaasa märkimisväärseid kohustusi või kulusid. Seetõttu on mõju Eesti elanikele ja ettevõtjatele piiratud ulatuse ja vähese sagedusega, kusjuures riskid on maandatud. Muudatuse koondmõju on seega hinnanguliselt väheoluline, ent positiivne. Täpsem ülevaade muudatusega kaasnevast mõjust on esitatud isikut tõendavate dokumentide seaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirja punktis 6.2.⁵⁷

Mõju sihtrühmad

Mõju sihtrühmad sündmusteenuste puhul:

a) RIS-i andmekogusid, mis on seotudsündmusteenuste loomisega, on maksimaalselt 1300 (terve teenuse elutsükli jooksul), kuid RIS-i andmekogude vastutavaid töötlejaid on vähem. Eelkõige on mõjutatud avaliku sektori asutused, kus osutatakse sündmusteenuseid: nt kaitseväekohustuse täitmine (kaasatud on Kaitseressursside Amet, RIA, JDM); lähedase kaotus (kaasatud on Eesti Linnade ja Valdade Liit, RIA, MKM, Sotsiaalkindlustusamet, pensionile jäämine (kaasatud on Sotsiaalministeerium, RIA, MKM, JDM, Sotsiaalkindlustusamet); Eestis kohanemine (kaasatud on Kultuuriministeerium, RIA, JDM), abielu lahutamine (kaasatud on

---

⁵⁷ Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse 572 SE eelnõu seletuskiri.

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/b39a7c3f-3fde-44e1-b7cb-40679867ed67/isikut-toendavate-dokumentide-seaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>

Siseministerium, RIA, JDM). Andmevahetuspõhiseks on sündmusteenuse esimesena teinud Siseministerium abiellumise osateenuse puhul. Sündmusteenuste partnereid tuleb aja jooksul juurde, seega mõjutatud sihtrühm avaliku sektori asutuste puhul kasvab;

b) füüsilised isikud – potentsiaalselt kõik täisealised, isikukoodiga ja täieliku teovõimega füüsilised isikud, kelle andmeid töödeldakse RIS-i kuuluvates andmekogudes ja kellele on väljastatud sobiv e-identimise vahend, millega kasutada avalikke e-teenuseid, sh Eesti teabeväravat. Sihtrühma piiritleb see, milliseid sündmusteenuseid asutused osutama hakkavad;

c) tulevikus ka juriidilised isikud.

Mõju sihtrühmad Eesti teabevärava puhul üldiselt:

- a) partnerasutused – 21 asutust;
- b) kasutajad – nii füüsilised kui ka juriidilised isikud. Perioodil 01.01.2025–12.08.2025 on teabeväravat kokku külastanud 630 168 unikaalset kasutajat, samal perioodil on ettevõtja teenustega kokku puutunud 95 964 unikaalset kasutajat, mis on umbes 15,2% kasutajatest. Statistika järgi ei ole võimalik öelda, kes neist on tegelikud juriidilised isikud ja kes niisama teenuse vastu huvi tunnevad.

6.1.1. Mõju valdkond: sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Isikustatud teabe kuvamise (sh sündmusteenuse) kasutuselevõtmisega kaasneb mõningane positiivne sotsiaalne mõju. Isikustatud teabega teenus võimaldab muuta avalikud e-teenused inimeste jaoks mugavamaks ehk lihtsamaks, kiiremaks, ühest kohast kättesaadavaks.

Eesti teabeväravas on praegu ka kaheksa elusündmusteenuse infoteenust, mille koondvaate külastatavus oli 2024 kuni 2025. aasta teise kvartali seisuga 477 276. Lisaks on esitatud 9266 korral abiellumise e-avaldusi ning 1239 abielu lahutamise e-avaldusi. 2025. aasta lõpuks on plaanis pakkuda kümnet elusündmusteenust erineva valmidusastmega – kõiki koondinfoteenusena ning vähemalt kolme sealjuures andmevahetusega teenusena.

Isikustatud teabe (ka sündmusteenuse) kasutamine on inimesele vabatahtlik. Seega ei ole mõju ulatuse ja sageduse hindamiseks teada, kui paljud inimesed ja kui tihti isikustatud ja andmevahetuspõhiseid teenuseid kasutama hakkavad. See sõltub näiteks ka sellest, kui kiiresti ja milliseid sündmusteenuseid haldusalad inimestele loovad, millistes eluetappides inimesed on ja milliseid teenuseid nad vajavad. Inimese praeguseid e-teenuste kasutamise õigusi ei muudeta, igaühel on õigus kasutada kõiki teenuseid nii nagu seni. Ebasoovitava mõjuna võivad teatud inimesed kasutada e-teenuseid, sh sündmusteenuseid, vähe või üldse mitte, sest nad soovivad kasutada elektrooniliste teenuste asemel füüsilisi võimalusi teenuste tarbimiseks.

Eelmärgitu tõttu on hinnatud, et sotsiaalne mõju ei ole esialgu oluline isikustatud teabe vaatest.

6.1.2. Mõju valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Isikustatud teabe kuvamine, sh sündmusteenuste loomine ja sündmusteenuste platvormi kasutamine, on asutustele vabatahtlik. Eelnõu kirjutamise ajal on sündmusteenuste platvormiga liitujaid teada kuus:

- Siseministerium (abiellumine, lahutus, nime vahetamine, vabatahtlikud);
- Sotsiaalministerium (lapse sünd, pension);
- Kaitseressursside Amet (kaitsevägekohustuse täitmine);
- Eesti Linnade ja Valdade Liit (lähedase surm);
- Kultuuriministerium (Eestis kohanemine);

- Sotsiaalkindlustusamet (koos Sotsiaalministeeriumiga terviseseisundi tõttu püsivat tuge vajava lapse toetamine).

Eelnõu muudatusega täpsustatakse õiguslikku alust isikustatud teabe kuvamiseks, kuid see ei anna veel võimalust proaktiivselt teenust osutada. Isikustatud teabe kuvamiseks tuleb võimaldada andmevahetus andmekogu ja Eesti teabevärava vahel. Sellised teenused on X-teel juba suuresti olemas ka praegu, kuid lisanduvad sündmusteenused.

Liituvatel asutustel tuleb sündmusteenuste platvormi kasutuselevõtmise korral arvestada vajadusega teha järgmisi toiminguid (kui neid pole varem tehtud):

- 1) sündmusteenuse ja sellega seotud osateenuste määratlemine ning kirjeldamine;
- 2) teenuse juhtimise struktuuri loomine;
- 3) analüüsi- ja arendustegevused teenuse loomiseks ning juurutamiseks;
- 4) võimalikud muudatused õigusnormides;
- 5) teenuse juhtimine, arendamine, monitoorimine ning jätkusuutlikkuse tagamine.

RIA-l on Eesti teabevärv juba olemas, mistõttu siin uusi ülesandeid ei tule. RIA saab uue ülesandena sündmusteenuste platvormi haldamise. RIA-l on juba olemas sündmusteenuste talitus, mis nõustab koostöös JDM-iga sündmusteenuseid loovaid asutusi.

Riskina võib näha tulevikus asutuste vähest soovi sündmusteenuse platvormiga liituda. Kuna praegu on juba omajagu asutusi, kes sündmusteenuste pakkumiseks koostööd teevad, ei ole tegemist olulise ebasoovitava mõjuga. Isikustatud teabe osas võib risk olla ka laiem, kui asutused ei soovi oma teenuseid keskse kontaktpunktiga liidestada ning loovad dubleerivaid lahendusi.

Lähtudes eespool kirjeldatust, ei ole mõju ulatus, sagedus ja ebasoovitava mõju risk oluline.

6.1.3. Mõju valdkond: majanduslik mõju

Lahendus mõjutab vähesel määral majandust sellega, et teatud teenused on suunatud ettevõtjale (nt ettevõtja töölaud). Kuna eelnõu on seotud vaid isikustatud andmetega, mis on suuresti isikuandmed, avaldub mõju ettevõtjaga seotud füüsiliste isikute kaudu.

Teenuste koondamine ühte kohta (nn ühtsesse kontaktpunkti) muudab ka ettevõtja jaoks oma andmete nägemise kiiremaks ja mugavamaks. Selline isikuandmete platvormile koondamine ei suurenda ettevõtjate halduskoormust (ei aruandluse ega vastavuskuludena) ega nõua neilt käitumise muutmist.

Ebasoovitavate mõjudena võib välja tuua, et kõik ettevõtjad ei pruugi alati oma isikuandmete vaatamiseks Eesti teabeväravat kasutada. Kuna teenus on neile mugavaks tehtud, võib eeldada, et selliseid juhtumeid on pigem vähem kui rohkem.

Lähtudes eespool kirjeldatust, ei ole mõju ulatus, sagedus ega ebasoovitava mõju risk oluline.

6.1.4. Mõju valdkond: mõju e-riigi arengule

Lahendus mõjutab mõningal määral e-riigi arengut, kuna muudab teenused mugavamaks, kaasavamaks ja tõhusamaks. Eesti teabeväravas isikustatud teabe kuvamine ja olulise teabe

ühte kohta koondamine soodustab innovatsiooni, tuues kokku eri osalised (nt ettevõtjad, valitsus ja inimesed) ning muutes teabevahetuse nende vahel kiiremaks ja tõhusamaks. E-riigi teenuste ja sündmusteenuste integreerimine võib parandada klienditeenindust, võimaldades kiiret ja tõhusat suhtlemist isikute ja ametnike vahel. Riigiga suhtlemise sagedus sõltub avalike teenuste kasutamise vajadusest ega ole mõõdetav.

Ebasoovitava mõjuna võib välja tuua ohu, et teatud inimesed kasutavad andmepõhiseid sündmusteenuseid vähe või üldse mitte, sest soovitakse kasutada füüsilisi teenuseid elektrooniliste asemel.

6.2. Andmenõusoleku ja volituste haldamise süsteemi andmekogu loomisega seotud mõjud (AvTS 5¹. peatüki täiendamine §-ga 43¹⁰)

Mõju sihtrühmad

Andmenõusolekusüsteemiga seonduva mõju sihtrühm:

- a) RIS-i andmekogude vastutavad ja volitatud töötajad – maksimaalselt ca 1300 andmekogu (terve teenuse elutsükli jooksul);
- b) juriidilised isikud – hetkel kasutusele võtnud 27 juriidilist isikut, tulevikus võib soovijate hulk kasvada;
- c) füüsilised isikud – potentsiaalselt kõik täisealised, isikukoodiga ja täieliku teovõimega füüsilised isikud, kelle andmeid töödeldakse RIS-i kuuluvates andmekogudes ja kellele on väljastatud sobiv e-identimisvahend, millega kasutada Eesti teabevärvat.

Volituste haldamise süsteemiga seonduva mõju sihtrühm:

- a) andmeandjad – süsteem kasutab äriregistri (vastutav töötaja JDM) ja rahvastikuregistri (vastutav töötaja Siseministeerium) põhiandmeid;
- b) andmesaajad – potentsiaalselt kõik juriidilised isikud, kelle teenuskeskkonnal on kokkupuude volitustega. Pääsuahalduste analüüsis⁵⁸ leiti, et Eestil on avalikus sektoris kokku umbes 167 teenuskeskkonda, kus ühel või teisel moel tegeldakse pääsuahaldusega (volitustega). Neist 93 on suunatud ettevõtjatele. Seejuures on erinevaid pääsuahalduslahendusi ja volituste süsteemi kasutusel umbes 90. Lisaks avalikule sektorile on ka erasektoril sarnased vajadused, mistõttu võib sihtrühm eraõiguslike juriidiliste isikute näol oluliselt kasvada;
- c) juriidilised isikud – potentsiaalselt kõik juriidilised isikud (majanduslikult aktiivsete üksuste arv Eestis 2023. aasta seisuga on 153 883⁵⁹), kellega seotud volitusi süsteemis keskselt hallatakse;
- d) füüsilised isikud (lõppkasutajad) – potentsiaalselt kõik isikukoodiga füüsilised isikud, kelle andmeid töödeldakse RIS-i kuuluvates andmekogudes ja kellele on väljastatud sobiv e-identimisvahend, millega kasutada avalikke e-teenuseid, sh Eesti teabevärvat. Sihtrühma suurust mõjutavad teatavad esindusõigust puudutavad piirangud, mis volituste haldamise süsteemi mõjutavad (nt volitusi ei saa süsteemis ühepoolse tehinguna anda piiratud teovõimega isikud).

Sihtrühmade suuruse määrab see, kui suures ulatuses volituste haldamise süsteemi kasutama hakatakse ning kui paljud andmesaajad süsteemiga liidestuvad.

⁵⁸ Proud Engineers OÜ, detsember 2021. RIA veebileht. <https://www.ria.ee/riigi-infosustem/kesksed-platvormid-avalike-e-teenuste-pakkumiseks/paasuke>

⁵⁹ Majandusüksused. Statistikaameti koduleht. <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/majandus/majandusüksused>

6.2.1. Kavandatud muudatus 1: andmenõusoleku ja volituste haldamise andmekogu loomine.

6.2.1.1. Mõju valdkond: sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Andmenõusolekusüsteemi kasutuselevõtmisega kaasneb mõningane positiivne sotsiaalne mõju. Andmenõusolekusüsteem võimaldab inimestel kasutada uusi, parendatud, ja mis kõige mõjusam, personaalseid teenuseid. Eriti on see aktuaalne tervishoiu valdkonnas, kus personaalmeditsiini ja selle teenuste pakkumise vastu tuntakse järjest suuremat huvi.

Muudatus kasvatab inimeste teadlikkust, kuidas nendega seotud andmeid kasutatakse, ja annab süsteemi kasutajale suurema kontrolli andmete töötlemise üle (ülevaade antud nõusolekutest ja edastatud andmetest). AKI aastaraamatus⁶⁰ on kajastatud inimeste suurenenud huvi ja teadlikkus enda õigustest oma isikuandmete haldamise suhtes. Andmete kasutamise teema püsimine avalikus diskussioonis ja tehnoloogilised lahendused isikuandmete kasutuse haldamiseks suurendavad inimeste teadlikkust, et isikuandmed on väärtuslikud, mõjutades eraettevõtjate suhtumist selliste andmete kasutamisse. Nimetatud trend võib andmenõusolekusüsteemi kasutamist andmesubjektide poolt suurendada – selged kasutustingimused aitavad andmete väärtust teadvustada, ent võivad kahandada valmidust neid jagada.

Andmenõusolekusüsteemi kasutamine on inimesele vabatahtlik ja inimene ise otsustab, kas soovib Eesti teabevärvas oleva andmenõusolekusüsteemi kaudu oma nõusolekut anda või mitte. Seetõttu ei ole teada, kui paljud andmesubjektid süsteemi võimalusi kasutama hakkavad. Inimestel on praegu samamoodi õigus saada oma andmeid RIS-i kuuluvast andmekogust ning edastada need ükskõik millisele ettevõtjale. Seega ei muudeta inimeste õigusi, vaid võimaldatakse õigusi efektiivsemalt rakendada. Eesmärk on tagada inimeste võimalikult suur teadlikkus vastutusest oma isikuandmete jagamise eest ning anda ettevõtjatele selged juhised isikuandmete töötlemise korrektsuse kohta, mis ennetaks potentsiaalset koormust AKI-le. Seetõttu on hinnatud, et sotsiaalne mõju ei ole esialgu oluline.

Volituste haldamise süsteemi kasutuselevõtmisega kaasneb mõningane positiivne sotsiaalne mõju. Volituste haldamise süsteem võimaldab muuta avaliku e-teenuse poolte jaoks mugavamaks, andes isikutele (eelkõige ettevõtjatele ja lõppkasutajatele) võimaluse keskselt oma volitusi hallata, mis teeb haldamise kättesaadavamaks, kasutajakesksemaks, ühtsemaks ja tõhusamaks.

Kuivõrd volituste haldamise süsteemiga ei muudeta isikute õigusi, süsteemi kasutamine on inimestele vabatahtlik ja säilivad muud võimalused esindusõiguse (volituse) andmiseks, ei ole praegu teada, kui paljud isikud volituste haldamise süsteemi võimalusi kasutama hakkavad. Lisaks sõltub lahenduse kasutamine paljuski sellest, kui paljud andmesaajad süsteemiga liidestuvad (volituste haldamise süsteem ei ole kohustuslik süsteem), võimaldades isikute õiguste efektiivseima võimaliku rakendamise pakutava e-teenuse kaudu. Eeltoodust tulenevalt ei ole sotsiaalne mõju esialgu oluline.

6.2.1.2. Mõju valdkond: mõju majandusele

---

⁶⁰ Andmekaitse Inspeksioon. Avaliku teabe seaduse täitmisest ja isikuandmete kaitse tagamisest aastal 2019. Aasta ettekanne. <https://aastaraamat.aki.ee/sites/default/files/inline-files/AKI%20aastaraamat%202019.pdf> (18.08.2021)

Andmenõusolekusüsteemi kasutuselevõtmisel on positiivne mõju majandusele. Andmenõusolekusüsteemi kui RIS-i toetava süsteemi arendamise ja kasutuselevõtuga avanevad võimalused välja töötada andmepõhiseid ja senisest personaalsemaid teenuseid ning neid osutada (näiteks finants-, haridus- või tervishoiuvaldkonnas), teenides riigile nii maksutulu kui ka kasvatades Eesti ettevõtjate konkurentsivõimet. Eesti ettevõtjatel on huvi, kogemus ja ligipääs intellektuaalsetele ja materiaalsele ressurssidele, et luua uuenduslikke ja ainulaadseid e-teenuseid, sh kujundada selliseid, mille unikaalsus toetub andmenõusolekusüsteemi kasutamisele. Ettevõtjatel, kes juba praegu soovivad RIS-i kuuluvatesse andmekogudesse kogutud terviseandmeid, finantsandmeid, põllumajanduse, energeetika ja mobiilsusega seotud andmeid kasutada, on sellega seotud konkreetseid teenuse- ja äriarendusplaanid, mis hõlmavad nii olemasolevate teenuste täiendamist kui ka uute teenuste väljatöötamist. Tegureid, mis mõjutavad ettevõtjate motivatsiooni andmenõusolekusüsteemi kasutada, on mitu. Riigi kogutud andmed on ainulaadsed, täpsed, usaldusväärse päritolu ja kvaliteediga (see võib sõltuvalt arendatava teenuse iseloomust anda riigi kogutud andmetele eeliseid võrreldes näiteks inimese enda esitatud infoga) ning riigi kogutud andmeid on kergem kasutusele võtta kui näiteks mõne eraettevõtja valdusesse kuuluvaid andmeid, samuti väheneb inimeste halduskoormus ettevõtjale andmete esitamisega seoses. Ettevõtjatele ei ole süsteemiga liitumine kohustuslik. Kasutusele võtmise soovi korral tuleb ettevõtjal pöörduda RIA poole andmenõusolekusüsteemiga liidestumiseks ning riikliku andmekogu poole, kellelt andmeid soovitakse. Mõju majandusele on hinnatud heaks, sest juriidilisi isikuid, kes on kohe valmis andmenõusolekusüsteemiga liidestuma, on eelnõu koostamise ajal järjest lisandunud. Praegu on süsteemiga liidestunud 27 juriidilist isikut, nõusoleku põhjal on andmeid jagatud enam kui 1 100 000 korral. Üle poole nõusolekutest on antud 2024. aastal, mis näitab kasutajate teadlikkuse kasvu ning teenuse kasutamise hoogustumist. Positiivset mõju majandusele saab lisaandmete põhjal jooksvalt hinnata edaspidi. Praegu on tehtud eelvisiidi mõju uuring⁶¹, mille raportist järeldub, et nt peremeditsiinis saab andmenõusolekuteenuse kasutuselevõtuga aastas kokku hoida ligi 900 000 euro väärtuses tervishoiutöötajate visiidiaegu. Hetkel ei saa prognoosida, kui palju erasektori asutusi soovivad teenusega liituda, kuivõrd tegemist on vabatahtlikkuse alusel pakutava e-teenusega, kuid näha on huvi kasvu. Andmenõusolekusüsteemi kasutuselevõtuks on kavas võimaldada rahastuse taotlemist struktuurivahenditest.

Volituste haldamise süsteemi kasutuselevõtmisel on positiivne mõju majandusele. Volituste haldamise süsteemi kasutuselevõtuga on võimalik ettevõtjate halduskoormuse ja bürokraatia vähendamise tulemusel kasvatada ettevõtjate konkurentsivõimet, elavdada seeläbi majandust ning sellest tulenevalt suurendada üldist maksutulu. Kui kasutada turvalist riiklikku e-teenust volituste haldamiseks, saavutavad ettevõtjad märkimisväärse ressursikokkuhoiu. Süsteemi isikupõhise kasutamise sagedus võib kõikuda igapäevasest kasutamisest kuni paari korrani aastas, sh hoiab ettevõtja volituste keskse haldamisega aega kokku, kui volitust vajav isik asub tööle, tema tööülesandeid muudetakse või ta lahkub töölt. Keskne lahendus võimaldab töösuhte lõppemisel õigeaegselt eemaldada ettevõtja töötaja volitused ja seeläbi vähendada riski, et lõppenud töösuhtest tulenevaid õigusi kuritarvitatakse. Näitlikustame süsteemi positiivset mõju ettevõtjatele ja majandusele üldiselt. Eestis on praegu kokku umbes 5800 raamatupidajat, igal aastal asutatakse Eestis umbes 20 000 uut ettevõtjat, kellest umbes pooled kasutavad raamatupidamisteenuseid. Ühe uue ettevõtja volituste süsteemi ülesseadmine võtab raamatupidajal kogemuslikult aega umbes viis tundi. Korrutades raamatupidamisteenust kasutavate uute ettevõtjate arvu raamatupidajate töötundidega, on uute ettevõtjate raamatupidamisele kuluv töötundide arv aastas 50 000. Sellest nähtub, et igal raamatupidajal kuluks volitustega seonduvalt 1,08 tööpäeva. Võttes arvesse asjaolu, et kõik raamatupidajad ei tegele volituste haldamisega, on see koormus teatud raamatupidajate puhul oluliselt suurem.

⁶¹ Kaljuste, D., Kuslapuu, M. (2023) Eelvisiidi projekti mõju-uuring. Tallinna Tehnikaülikool.

Võttes aluseks, et ühe raamatupidaja keskmine töötasu ühe tunni eest on 50 eurot, ja korrutades selle töötundide arvuga, on tulemus 2,5 miljonit eurot aastas. See on suurem kui loodava süsteemi arenduskulud kokku. Lisaks sõltub lahenduse kasutamine paljuski sellest, kui paljud andmesaadajad süsteemiga liidestuvad (volituste haldamise süsteem ei ole kohustuslik süsteem), võimaldades isikute õiguste efektiivseima võimaliku rakendamise pakutava e-teenuse kaudu. RIA eksperdihinnangul prognoositakse praegu nii asutuste kui ka erasektori ettevõtjate liidestumise kasvu (kuivõrd AAR on tänaseks suletud). Täpsemat liitunute hulka ei ole võimalik prognoosida, arvestades seda mõjutavate tegurite paljusust. 2025. aasta jooksul jätkub erasektori teenuste ja liidestujate kaardistamine ja kaasamine, keskendudes suurimatele teenusepakkujatele.

Eelnevast tulenevalt saab mõju majandusele hinnata keskmiseks, kuivõrd hetkel ei ole teada, kui paljud isikud süsteemi kasutama hakkavad, ja mõju majandusele peaks lisaandmete põhjal hindama tulevikus.

6.2.1.3. Mõju valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele – puudub oluline mõju

Andmenõusolekusüsteemi kasutuselevõtmise korral tuleb arvestada vajadusega teha järgmised toimingud:

1) RIS-i kuuluva andmekogu vastutav töötleja vaatab andmesaadaja andmekoosseisu sooviavalduse läbi ja hindab, kas:

- a) soovitud andmed on põhiandmetena RIS-i kuuluva andmekogu vastutava töötleja andmekogus;
- b) kas vastav X-tee teenus on olemas;
- c) kas on võimekus uus X-tee teenus luua.

Ajakulu on keeruline hinnata, kuna see sõltub paljuski soovitatavast andmekoosseisust. Keskmiselt võib ühe sooviavalduse hindamiseks kuluda kaks tundi.

2) X-tee määruse kohaselt peavad andmesaadaja ja RIS-i vastutav töötleja sõlmima RIA-ga X-teega liidestamise kokkuleppe. Hinnanguline ajakulu on RIA-l väga väike, kuna lepingu sisu ei räägita eraldi läbi, vaid leping sõlmitakse X-tee iseteeninduskeskkonnas. RIS-i vastutaval töötlejal kulub aega lepingu ülevaatamisele, mis võtab hinnanguliselt 30 minutit kuni üks tund.

3) Pooltevaheliste kokkulepete kehtivuse tagamiseks sõlmivad RIS-i kuuluva andmekogu vastutav töötleja ja andmesaadaja X-tee määruse kohaselt andmeteenuse lepingu. Selle koostamise hinnanguline ajakulu on RIS-i andmekogu vastutaval töötlejal keskmiselt üks tund.

4) Andmesaadaja ja RIS-i kuuluva andmekogu vastutav töötleja peavad RIA-ga sõlmima andmenõusolekusüsteemiga liidestamise kokkuleppe. Hinnanguline ajakulu on RIA-l, andmesaadajal ja RIS-i vastutaval töötlejal väga väike, kuna lepingu sisu ei räägita eraldi läbi, vaid leping soovitakse sõlmida võimalikult vähese ajakuluga. RIS-i vastutaval töötlejal ja andmesaadajal tekib lepingu läbivaatamise ajakulu, mis on hinnanguliselt 30 minutit kuni üks tund. RIA-l tekib ühekordne ajakulu seoses lepingu koostamisega.

5) RIS-i kuuluva andmekogu vastutaval töötlejal tuleb andmenõusolekusüsteemiga liidestamisel arvestada vajadusega luua turvaserver või X-tee teenus või mõlemad. Turvaserveri puudumisel on selle loomise ajakulu kolm päeva, arvestusega, et iga päev tehakse umbes kaks tundi tööd, seejuures on arvestatud, et turvaserveri looja peab vahepeal ootama vajalikku teavet ja andmeid. Kui asutusel on turvaserver olemas, võtab uue X-tee teenuse lisamine turvaserverisse enamasti aega kõige rohkem 30 minutit.

6) Pärast X-tee teenuse loomist on tarvis teenuse töös hoidmiseks seda hallata. Haldamise alla kuuluvad näiteks IT-taristu ülalpidamine ja andmetes esinevate vigade parandamine. Hinnanguline ajakulu on üks tund teenuse kohta kuus.

Kaudselt on üks võimalik kaasnev tulemus parem andmekvaliteet nendes RIS-i kuuluvates andmekogudes, mis on andmenõusolekusüsteemiga liidestatud. Andmeid eri vajadustega kasutajatega jagades ja nende kohta tagasisidet kogudes selguvad andmetes esinevad vead, andmete vajalikkus, tegelik andmete kasutamise võimalikkus jne – loetletud infot teades on võimalik riigis rakendatavaid andmepõhiseid lahendusi muuta efektiivsemaks. Andmepõhine riigivalitsemine ja andmete teisene kasutus, sh andmehalduse kvaliteet, on ka üks Eesti arengukava „Eesti digiühiskond 2030“ eesmäärke.

Lähtudes eespool kirjeldatust, ei ole mõju ulatus, sagedus ja ebasoovitava mõju risk oluline.

Volituste haldamise süsteemi kasutuselevõtmisega ei kaasne olulist mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Eelkõige kaasneb mõju RIA-le, kes on volituste haldamise süsteemi ja selle andmekogu vastutav töötleja. Lisaks süsteemi loomisele ja arendustegevustele tegeleb RIA süsteemi haldamise ning nii andmeandjate kui -saajate liidestumisega seotud tegevustega (sh lepingute sõlmimisega seotud tegevused, lisaks ka selgitus- ja teavitustöö). Kuivõrd RIA-le on ette nähtud vahendid nii arendus- kui personalikuludeks, ei ole tegemist olulise mõjuga.

Teataval määral tekib koormust ka avaliku sektori andmeandjatel ja -saajatel, eelkõige lepingute sõlmimise ja selleks vajalike (arendus)tegevuste näol. Kuid seda mõju ei ole võimalik pidada oluliseks.

Lähtudes eespool kirjeldatust, ei ole mõju ulatus, sagedus ja ebasoovitava mõju risk oluline.

6.3. Tõlkeandmekogu Tõlkevärav loomisega seotud mõjud (KeeleS täiendamine peatükiga 2¹)

Mõjutatud sihtrühm:

- a) teenust kasutav asutus ja selle töötajad (tõlketööde algatajate ja korraldajate rollis), tõlkevärava I etapiga liitunud asutustes sajad töötajad;
- b) tõlketööde teostajad (tõlkijad ja toimetajad); lisaks Tõlkevärava kasutajaasutuste majasisestele tõlkijatele ka eraettevõtjad, sh Eesti Tõlkebüroode Liidu liikmed (2024. aasta juuli seisuga 7 ettevõtjat).
- c) igaüks, kes soovib Tõlkeväravat kasutada (sihtgrupi suurus ei ole teada).

6.3.1. Mõju valdkond: sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Kvaliteetse Tõlkevärava loomine aitab tagada eesti keele digiteeritust ja jätkusuutlikkust ning eesti keele tehnoloogilist tuge ja kasutatavust mitmekeelses maailmas, parandada ameti- ja tarbetekstide tõlkimise kvaliteeti ning loob lisaväärtust kogu avalikkusele, pakkudes tõlketeenuse kasutamise võimalust ka igaühele. Olulised mõjud puuduvad.

6.3.2. Mõju valdkond: mõju majandusele

Kuna tõlkimisvajadus kasvab, siis tekitab see avalikule sektorile suuremaid kulutusi. Keskse süsteemi loomine aitab kulusid kokku hoida ning vältida ka asutuste dubleerivaid tegevusi, mis on tekkinud seetõttu, et kasutatakse samade eesmärkide täitmiseks erinevaid süsteeme.

Kvaliteetse keskse Tõlkevärava loomine aitab tagada eesti keele digiteeritust ja jätkusuutlikkust ning eesti keele tehnoloogilist tuge ja kasutatavust mitmekeelses maailmas, parandada ameti- ja tarbetekstide tõlkimise kvaliteeti ning loob lisaväärtust kogu avalikkusele, pakkudes tõlketeenuse kasutamise võimalust ka igapähele.

Tõlkeandmekogu loomise üheks suurimaks saavutuseks on tõlkemälude loomise ja haldamise võimaluste arendamine. Riigiasutused tõlgivad suurel määral dokumendist dokumenti korduvat teksti ja eri valdkondades kasutatakse samu termineid. Tekkivate tõlkemälude hoidmine ja keskse tõlkemälu loomine võimaldab oluliselt vähendada tõlkimisele kuluvat aega ja raha ning tagada tõlgete ühtluse ja kvaliteedi. Tõlgete kvaliteedi tagamisele aitab kaasa ka liidestatud terminibaaside kasutamine ning kvaliteedikontrolli võimalus.

Paljude riigiasutuste tõlketellimused sisaldavad asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teavet, sh isikuandmeid, mistõttu nende anonüümseks muutmise võimalus on ülioluline. Isikuandmeid sisaldavad tellimused läbivad andmekogus pseudonüümimise või anonüümimise ning seetõttu on võimalik luua turvaliselt tõlkemälu, seda jagada ja kasutada masintõlkemootorite treenimiseks.

Mõju avaldumise sagedus: tõlketööde tellimisega tegeleb sihtrühm regulaarselt.

Muudatusest mõjutatud sihtrühm: tõlkimisteenust pakkuvad ettevõtjad, isikud, vandetõlgid.

Muudatus näeb ette keskse andmebaasi loomise, mis lihtsustab tellimuste täitmist ning muudab ettevõtja töö efektiivsemaks, võimaldades automaatselt tõlketellimusi jagada ja suunata. Muudatusega luuakse kesksed usaldusväärsed tõlkemälu ja terminibaas, mida saab riigi tellitud tõlgete jaoks kasutada, samuti luuakse tõlkijate andmebaas.

Mõju avaldumise sagedus: tõlketeenuste osutamisega tegeleb sihtrühm regulaarselt.

Ebasoovitavate mõjude risk: erasektori ebapiisav huvi – erasektori vabakutselised tõlkijad ja tõlkebürood ei pruugi süsteemi omaks võtta, kuna nende jaoks tähendab uus keskkond mingil määral sissetuleku kaotamist. Uue keskkonna abil saaksid riigiasutused palju tõlketööd ise ära teha ja ei vajaks enam nii palju tõlkebüroode teenuseid. Tõlkekeskkonna edukas areng on aga võimalik juhul, kui sellega liidestatud masintõlkemootoreid on kvaliteetselt ja piisavalt treenitud, kui üldised ja valdkondlikud tõlkemälud on piisavalt kvaliteetsed ning neid on ka piisav hulk. Tõlkemälud on aga praegu paljuski tõlkebüroode käes ning juhul, kui tulevikus tõlkebüroode tõlkijad ei kasuta kesket süsteemi või tõlkemälude jagamine ei muutu nende jaoks kohustuslikuks, ei pruugi tõlgete kvaliteet paremaks muutuda.

6.3.3. Mõju valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

KeeleS-i muudatus mõjutab nende tõlketeenust vajavate kasutajaasutuste tegevust, kes võtavad Tõlkevärava kasutusele, kuna andmekogu loomisega võimaldatakse senisest süsteemsemalt korraldada avaliku sektori tõlketeenuse osutamise ja korraldamisega seotud protsesse.

Keskne tõlkeandmekogu on tõlketeenuse osutamise vahend, mille abil tagatakse tervikuna riigi tõlkevajaduse tehnoloogiline tugi, arvestades tehnoloogia arengut (masintõlke võimalused, terminibaasid).

Keskse tõlkekeskkonna edukaks toimimiseks on vaja pidevalt täiendada tõlkemälude sisu ning treenida keskkonnaga liidestatud masintõlkemudeleid. Selleks, et tagada kvaliteetsete andmetega masintõlkemudelite treenimist, tuleb luua vastutava töötleja juurde üks uus

ametikoht – sisutoimetaja. Sisutoimetaja ametikoht on vajalik ka tõlkemälude kohta tehtavate muudatusettepanekute ülevaatamiseks ning vajadusel tõlkemälude korrigeerimiseks. Kui avalikule sektorile mõeldud keskkonna puhul tegelevad muudatusettepanekute ülevaatamisega tõlkemälude omanikud, siis avalikkusele mõeldud üldise tõlkemälu kohta tulnud muudatusettepanekute ülevaatamisega peab tegelema sisutoimetaja. Sisutoimetaja ülesandeks on ka koordineerida tõlkemälude ja terminite jõudmist kesksesse andmebaasi ning tagada kvaliteedi- ja andmekaitsevenõuete täitmine.

Muudatused mõjutavad Eesti Keele Instituudi tegevust, asutuse töökoormus suureneb uute ülesannete tõttu.

Ebasoovitavate mõjude risk: kasutajad ei võta süsteemi omaks – kui süsteemi pakutavate teenuste kvaliteet on kehv või ebapiisav, ei pruugi kasutajarühmad süsteemi kasutusele võtta. Lisaks võib probleemiks olla ebapiisav teavituskampaania ehk võimalus, et avaliku sektori töötajad ja avalikkust ei ole piisavalt hästi teavitatud uuest süsteemist ja selle võimalustest.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

7.1. Eesti teabevärava muudatuste osa (AvTS § 32¹)

Eesti teabevärava rolli õiguslikult selgemaks reguleerimise järel teabevärava sisulised tegevused ei muutu ja seega ei too eelnõu kaasa Eesti teabevärava jaoks uusi tegevusi ega ka eeldatavaid kulusid ja tulusid. Jätkatakse seniste tegevustega, kuid õiguslikult võimaldab uus regulatsioon edaspidi täpsustada Eesti teabevärava eri väljundeid. Näiteks täidavad Eesti teabevärava eesmärgi praegu kehtiva õiguse kohaselt Eesti teabevärava riigiportaal, mobiilirakendus, sündmusteenuste platvorm ja riiklik postkast. Neid on rahastatud ja rahastatakse edasi eri allikatest (nii välisrahastusega kui ka riigieelarvest).

Sündmusteenuste platvormi arendamiseks ja personalikuludeks on ette nähtud rahastus RRF-ist, mille eesmärk on toetada investeeringuid ja reforme, mis on hädavajalikud digiülemineku toetamiseks.⁶² Sündmusteenuste platvormi tehnilise lahenduse ja esimese kümne elusündmusteenuse loomiseks on RRF-ist ette nähtud 12,27 miljonit eurot, millest RIA-le sündmusteenuste arendamiseks ette nähtud 6 miljonit eurot kuni 2026. aasta aprilli lõpuni.

Sündmusteenuste platvormi hoolduse ja jätkuarenduste kulud (ligikaudu 1,4 miljonit aastas) plaanitakse katta riigieelarvest. RIA ja JDM kavandavad riigieelarvesse ka tööjõu- ja majandamiskulud (ligikaudu 500 000 eurot aastas).

JDM-i kulude ligikaudne arvestus aastate kaupa:

- 2026: tööjõukulud 104 000 eurot, majandamiskulud 27 000 eurot, investeeringukulud 0 eurot;
- 2027: tööjõukulud 165 000 eurot, majandamiskulud 40 000 eurot, investeeringukulud 0 eurot;
- 2028: tööjõukulud 174 000 eurot, majandamiskulud 40 000 eurot, investeeringukulud 0 eurot.

---

⁶² Taaste- ja vastupidavusrahastu (RRF). Riigi Tugiteenuste Keskuse veebileht. <https://rtk.ee/toetusfondid-ja-programmid/taaste-ja-vastupidavusrahastu-rrf> (20.01.2023)

RIA otseste ja kaudsete kulude ligikaudne arvestus aastate kaupa (sündmusteenuste platvormi ja teabevärava kui sündmusteenuste esitluskihi kulud):

- 2026: tööjõukulud 1 244 982,20 eurot, majandamiskulud 419 517,80 eurot (sh riigipilve kulud), investeeringukulud 1 900 000 eurot;
- 2027: tööjõukulud 1 307 231,31 eurot, majandamiskulud 430 968,69 eurot (sh riigipilve kulud), investeeringukulud 1 900 000 eurot;
- 2028: tööjõukulud 1 369 480,42 eurot, majandamiskulud 462 321,58 eurot (sh riigipilve kulud), investeeringukulud 1 900 000 eurot.

Pärast RRF-i rahastamise lõppemist alates aastast 2026 plaanitakse ministeeriumis ja RIA-s kasutada sündmusteenuste jätkuarendusteks ning tööjõukuludeks teisi EL-i finantseerimisvõimalusi (nt struktuurifondi vahendid), mida veel täpsemalt analüüsitakse. Samas on JDM ja RIA pikaajalise plaanina plaaninud sündmusteenuste majandamiskulud ja tööjõukulud katta riigieelarvest, kuna EL-i finantseerimisvõimalused ei ole tähtajatud.

Kokkuleppeliselt on RRF-i raha olnud ette nähtud sündmusteenuste käitamiseks (kuni 2026). Ei saa eeldada, et JDM ja RIA pakuvad sündmusteenuseid arendavatele riigimajadele ja muudele koostööpartneritele tähtajatut rahastust, mistõttu peavad sündmusteenuste osutajad teenuste arendamiseks ja edaspidiseks käitamiseks vajalikud ressursid arvestama enda eelarvesse.

7.2. Andmenõusoleku ja volituste haldamise süsteemi andmekogu loomise osa (AvTS 5¹. peatüki täiendamine §-ga 43¹⁰)

Andmenõusolekusüsteemi kulude kandmise põhimõte on see, et see, kellel kulud tekivad, see need kulud kannab. Tehnilise lahenduse pakkujal ehk RIA-l tekivad halduskulud (lepingute sõlmimine andmesaaja ja RIS-i andmekogude vastutavate töötajatega, projektijuhtimine seoses arenduse ja haldusega) ja IT-arenduskulud (tehnilise lahenduse arendus, haldus ja hooldus ning liidestamine andmekogudega). Andmenõusolekusüsteemi tehnilise lahenduse esmasteks arenduskuludeks on eraldatud 250 000 eurot. Iga-aastaseks keskse teenuse halduskuludeks on RIA hinnanud 50 000 eurot. Teenuse arendamise edasiste kuludega on arvestatud ja need kaetakse RIA eelarvest. RIA koostöös JDM-iga taotleb vajaduse korral riigieelarvest lisaraha. Samas, praegu ei ole võimalik hinnata, kui suureks kujuneb täiendavate arendus- ja halduskulude vajadus.

RIS-i kuuluvate andmekogude vastutavatel töötajatel tekivad sooviavalduse läbivaatamise ja lepingute sõlmimisega seotud halduskulud, sest töötajad on enam hõivatud ja nende töökoormus suureneb. Vajalikud kulud kaetakse RIS-i kuuluvate andmekogude vastutavate töötajate eelarvest. Andmenõusolekusüsteemi kaudu andmete edastamise kulud on võimalik kehtestada valdkondlikus seaduses, kui RIS-i kuuluva andmekogu vastutav töötaja seda vajalikuks peab. Sellisel juhul katab kulud andmesaaja. RIS-i kuuluva andmekogu vastutaval töötajal tekkiv X-tee teenuse loomise kulu tekib üldjuhul andmekogu volitatud töötaja juures. Ettevõtjad on endal andmenõusolekuteenusega liitumisel tekkivad kulud kandnud ise.

Andmenõusolekusüsteemi kasutuselevõtmine võib suurendada AKI töökoormust järelevalvetegevuste tõttu. Samas ei ole võimalik praegu hinnata, milliseks kujunevad järelevalvetegevused ja selle mõjud andmenõusolekusüsteemi juurutamisel ühiskonnas, kuna see sõltub andmenõusolekusüsteemi kasutusele võtvate asutuste ja andmesaajate arvust, nõusolekuid andvate andmesubjektide arvust, andmesaajate õiguskuulekusest jne. Eesmärk on tagada inimeste võimalikult suur teadlikkus, et oma isikuandmete jagamise eest vastutavad nad

ise, ja anda ettevõtjatele selged juhised isikuandmete töötlemise korrektsuse kohta – need tegevused ennetavad AKI koormuse kasvu.

Volituste haldamise süsteemi arendamiseks ja personalikuludeks on MKM-ile ette nähtud rahastus RRF-ist, mille eesmärk on toetada investeeringuid ja reforme, mis on hädavajalikud digiülemineku toetamiseks, ja riigieelarvest teadus- ja arendustegevuse rahastuse kaudu.

Päsuholduste analüüsis hinnati, et volituste haldamise süsteemi loomise ja arendustegevuse kulud jäävad vahemikku 1 112 000 kuni 2 204 000 eurot ning halduskulud vahemikku 590 000 kuni 1 559 000 eurot aastas.

2022.–2024. aasta kulud ja arendustele prognoositavad summad on järgmised:

- 1) 2022. aastal kulus investeeringutele 181 577 eurot (rahastusallikas: riigieelarveline teadus- ja arendustegevuse rahastus);
  - 2) 2023. aastaks oli volituste haldamise süsteemiga liidestuvatele andmesaajatele süsteemiga liidestumiseks ette nähtud 928 000 eurot (rahastusallikas: RRF);
  - 3) 2024. aastaks on arendustegevuseks planeeritud umbes 600 000 eurot (rahastusallikas: riigieelarveline teadus- ja arendustegevuse rahastus, vajadusel RRF);
  - 4) 2024. aastaks on arendustegevuseks planeeritud ligikaudu 600 000 eurot (rahastusallikas: riigieelarveline teadus- ja arendustegevuse rahastus või RRF).
- RRF-i vahendeid on võimalik kasutada kuni 2025. aasta lõpuni. Volituste haldamise süsteemi edasisi hooldus- ja arendustöid ning pidamist rahastatakse riigieelarvest RIA-le selleks eraldatud vahenditest.

Kuivõrd volituste haldamise süsteemis töödeldakse isikuandmeid (sh eriliiki isikuandmeid), võib teatud määral suureneva töökoormuse AKI-le, mis teostab riiklikku järelevalvet IKÜM-i ja seda täiendava riigisisese IKS-i ja AvTS-i üle. Arvestades, et õigusliku regulatsiooni loomisel ja tehnilise lahenduse arendamisel on arvestatud andmekaitsereeglitega ning konsulteeritud AKI-ga, on AKI töökoormuse võimalik kasv järelevalvetegevuste tõttu pigem ebatõenäoline.

7.3. Tõlkeandmekogu Tõlkevõrre loomisega seotud mõjud (KeeleS täiendamine peatükiga 2¹)

KeeleS-i osas on keskse Tõlkevõrre loomise tasuvusanalüüsis välja arvatud, kui palju võimaldab tõlkesekskonna loomine aega ja raha säästa. Aluseks on võetud analüüsi käigus selgunud parameetrid – tõlkitavate lehekülgede arv päevas, tõlkijate arv jne. Lisaks sellele arvestati asjaoluga, et keskse süsteemi loomine kiirendab teatud protsesse, nagu tellimuste edastamine, vastuvõtmine, vormistamine. Samas tekitab uus tõlkesekskond juurde muid haldusprotsesse, mis praegu kas puuduvad üldse või toimivad vaid osaliselt – näiteks tõlkemälude loomine, joondamine ja muud nende haldamisega seotud protsessid. Kuna ühelt poolt tellimuste haldamisega seotud ajakulu väheneb ning teiselt poolt lisanduvad muud haldamisega seotud protsessid ja selle võrra ajakulu suureneb, jääb korralduskoormus üldjoontes samaks, selles olulisi muutusi ei toimu.

Kõige suurem ajaline kokkuhoid saavutatakse tõlkimisega: umbes 50%. Samuti on märkimisväärne tõlkesekskonna majanduslik tasuvus, millega on võimalik kokku hoida umbes 1 300 000 eurot aastas. Lisaks sellele on võimalik saavutada kokkuhoid ka juhul, kui otsustatakse loobuda olemasolevatest tõlketööriistadest, millel on litsentsitasud, ning olemasolevast tellimuste haldamiseks mõeldud tarkvarast (nt PPA tõlkeregister), mille ülalhoid on tasuline. Detailsemad tasuvusarvutused on esitatud alljärgnevas tabelis.

Tabel 3 . Keeleseaduse muutmisega keskse tõlkekeskkonna loomise tasuvus

Eelnõu laiendab Eesti teabevärava volitusnormi AvTS § 32¹ lg-s 5 Vabariigi Valitsusele isikustatud teabe kuvamise süsteemi kehtestamiseks. Rakendusakti kavand (lisa 1) on lisatud seletuskirjale.

Isikustatud teabe kuvamise süsteemis olevate teenuste nimekirja kinnitab justiits- ja digiminister määrusega vastavalt AvTS § 32¹ lg-s 6 toodud volitusnormile. Rakendusakti kavand (lisa 2) on lisatud seletuskirjale.

Eelnõu sisaldab volitusnormi AvTS § 43¹⁰ lg-s 6 andmenõusoleku ja volituste haldamise andmekogu, vastavate võrgu- ja infosüsteemide haldamise ja kasutamise kordade ning andmekogu põhimääruse kehtestamiseks. Kavand (lisa 4) on lisatud seletuskirjale.

Eelnõu KeeleS-i muutmise osa sisaldab volitusnormi KeeleS § 7¹ lg 6 tõlkeandmekogu põhimääruse kehtestamiseks. Kavand (lisa 3) on lisatud seletuskirjale.

Seadus jõustub üldises korras, välja arvatud riikliku postkastiga seotud ja andmenõusolekusüsteemi kohustuslikkuse sätted. Vaata täpsemalt ka eelnõu §-i 3 selgitusi.

Eesti teabevärvaga ega volituste haldamise süsteemiga seoses ei ole vaja muudatustega kohanemiseks tarvis anda üleminekuaega, kuna tehtavad muudatused ei too sihtrühmadele kaasa kohustust oma tegevust ümber korraldada. Sündmusteenuse ja volituste haldamise süsteemiga liitumine on vabatahtlik. Esimesed Eesti Teabevärava sündmusteenused on asutuste vahel kokku lepitud ja vajalikud tegevused lõpusirgel. Liitumise konkreetne ajakava lepitakse kokku JDM-iga.

Riikliku postkastiga seotud sätted tunnistatakse osaliselt kehtetuks alates 24.04.2030, kuna selleks ajaks peavad asutused olema üle läinud uuele postkastiteenusele. Eraldi üleminekuaega selleks ei ole vaja, sest teatud ajal on saadaval mõlemad postkastiteenused ja 24.04.2030 on viimane päev viia oma kirjad üle uue teenuse alla.

Andmenõusolekusüsteemi kohustuslikkuse sättele nähakse ette jõustumisaeg 01.03.2026.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu ja rakendusakti kavandi koostamisse on olnud kaasatud JDM-i, Siseministeeriumi, MKM-i ja RIA esindajad.

AvTS § 32¹ muutmise eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ministeeriumitele ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks RIA-le, AKI-le, Politsei- ja Piirivalveametile, Sotsiaalkindlustusametile, Kaitseressursside Ametile, Tervisekassale, Transpordiametile, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusele, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusele, Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule. Lisaks saadeti eelnõu avalikule kooskõlastamisele.⁶³ Avaliku kooskõlastamise infot levitati ka sündmusteenuste töövormide kaudu.

AvTS 5¹. peatüki täiendamine §-ga 43¹⁰ koos KeeleS-i muudatusega esitati EIS-i kaudu kooskõlastamiseks ministeeriumitele ja Riigikantseleile ning arvamuse avaldamiseks RIA-le, AKI-le, Statistikaametile, Politsei- ja Piirivalveametile, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Tartu Ülikooli õigusteaduskonnale, Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituudile ning Open Knowledge Estonia MTÜ-le. Eelnõu edastati ka avalikule kooskõlastamisele.⁶⁴ Info, et eelnõu on avalikul kooskõlastamisel, rõhutati ka andmehalduse juhtrühmas.

Märkuste ja ettepanekute kohta on selgitusi antud seletuskirjale lisatud kooskõlastustabelites (Eesti teabevärava kohta lisa 6 ning andmenõusoleku ja volituste haldamise süsteemi andmekogu loomise ja KeeleS-i muutmise kohta lisa 5).

Algatab Vabariigi Valitsus

(allkirjastatud digitaalselt)

---

⁶³ MKM ootab tagasisidet eelnõu kohta, mille toel edasi arendada sündmusteenuseid. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koduleht. <https://mkm.ee/uudised/mkm-ootab-tagasisidet-eelnoule-mille-toel-edasi-arendada-sundmusteenuseid>

⁶⁴ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koduleht. <https://mkm.ee/uudised/mkm-saatis-kooskolastusringile-koondeelnou-andmete-haldamise-susteemide-arendamiseks>